28. ROČNÍK
19. PROSINCE 2022

750 let Vyšehradské notářské školy

4
2022

AD NOTAM

NOTÁRSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Z OBSAHU:

Články

Ondřej Horák: Právo některých osob na zaopatření (k východiskům a sporným otázkám § 1665 až 1669 OZ)

Filip Plašil, Adam Talanda: Nezletilí a řízení o pozůstalosti

Diskuse

Lukáš Sadecký: Krátké úvahy nad překročením zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu právnické osoby

Rozhovor

prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Aktuálně

První místo v soutěži digitálních nástrojů eGovernmentu získalo zakládání s. r. o. online

Pro případ, že se na vás podepíší Murphyho zákony.

§

Víme, že i vy notáři jste jen lidé. Proto vám už přes 20 let nabízíme naše služby v oblasti pojištění. Kromě profesního pojištění odpovědnosti za škodu si u nás můžete uzavřít pojištění pro svůj automobil, pro život i na soukromý nebo firemní majetek.

Informujte se o našich speciálních nabídkách u svého pojišťovacího zprostředkovatele.

Kooperativa
VIENNA INSURANCE GROUP

Pro život jaký je

www.koop.cz

ČLÁNKY

Ondřej Horák: Právo některých osob na zaopatření (k východiskům a sporným otázkám § 1665 až 1669 OZ) 3

Ondřej Drachovský: Zohlednění bezúplatných plnění od zůstavitele v dědickém právu 12

Adam Talanda, Filip Plašil: Nezletilí a řízení o pozůstalosti 16

DISKUSE

Lukáš Sadecký: Krátké úvahy nad překročením zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu právnické osoby 23

Zuzana Hlaváčová: O prvním setkání s mediátorem a jeho místě v nově připravovaném civilním procesním kodexu 27

JUDIKATURA

Darování, dědění a katastr nemovitostí 31

RECENZE & ANOTACE

Dědické právo 35

ROZHOVOR

prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D. 36

AKTUÁLNĚ

Den otevřených dveří Notářské komory České republiky 38

První místo v soutěži digitálních nástrojů eGovernmentu získalo zakládání s. r. o. online 39

Na okraj jedné konference 40

Udělení zlaté medaile Antonína rytíře Randy JUDr. Martinu Foukalovi 43

STOJÍ ZA POZORNOST 44

ZE ZAHRANIČÍ

EU v kostce 45

ZPRÁVY Z NK ČR

Autorská soutěž pro notářské kandidáty a notářské koncipienty 47

Zahájení a ukončení činnosti notářů 48

Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů 49

STŘÍPKY Z HISTORIE

Stanislav Balík: Střípky z historie 69 53

ZAMYŠLENÍ

Lenka Holíková: Vánoční zamyšlení 54

Úvodník

Vážení přátelé,

JUDr. Lubomír Mika, notář v Brně

asi jako většina těch, kdo má tu čest napsat úvodník do našeho notářského časopisu, jsem si po krátkém pocitu hrdosti v sounáležitost s notářským stavem, výsady jako jeho člena prezentovat sebe a své názory a potěšením nad touto možností, začal zpočátku lámat hlavu s jeho obsahem. Témat je mnoho, ať již čistě právně odborných zaměřených na teorii či praxi, notářských, společenských, politologických a spousty dalších. Vybrat však to správné, aby to zaujalo, nenudilo, nebylo příliš krátké a zase ani nekonečně dlouhé či obsahově prázdné, vyjádřilo mé názory a přitom neurazilo, není nic jednoduchého.

Článek jsem psal 17. listopadu a mé prvotní obavy na téma úvodníku byly ty tam. Stačilo mi tento den sledovat média, zajít si na náměstí, poslechnout řečníky, debatovat s lidmi, zavzpomínat na svá studentská léta apod. Den boje za svobodu a demokracii. Svoboda a demokracie, aktuálně něco pro nás tak samozřejmého, že si často přestáváme uvědomovat, jaký dosah do lidských i profesních stránek našich životů toto zasahuje. Současně něco tak křehkého, o co se neustále musíme bát, starat a pečovat a hlavně si toho vážit. Bohužel až ztrátou něčeho, co si člověk myslí, že je věčné a neměnné, si mnohdy uvědomí, o co přišel. Osobně mám obavu, jestli si toto někteří z nás aktuálně uvědomují, ale současně věřím, že mlčící většině to jedno není a minimálně ve volbách svůj postoj a obhajobu těchto hodnot jasně podpoří.

Svoboda a demokracie, která je důležitá v osobních životech, však má i svou nezastupitelnou roli v existenci demokratického právního státu. Politologové by určitě debatovali nad tím, co tento pojem vlastně znamená a co vše se dá pod něj podřadit. Myslím si, že základní model, kdy je zákonem limitován výkon státní moci a zákony jsou přijímány v zájmu lidu a za jejich účasti legitimní

AD NOTAM ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-maily: prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. Ing. Michael Sáblík. Zástupce vedoucího redaktora: Mgr. David Kittel. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., JUDr. Kateřina Brejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Ing. Mgr. Lenka Holíková, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, JUDr. Martina Kasíková, Mgr. Šimon Klein, prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Filip Plašil, JUDr. Věra Sáblíková, JUDr. Martina Sáblíková, JUDr. Karel Wawerka. Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz. Tisk: Impax, spol. s r. o.

zákonodárnou cestou a je postaven na myšlence svobodných a rovných občanů je nejvýstižnější. Od roku 1993 máme jako notářská komora a její členové možnost být součástí tohoto systému a příští rok oslavíme krásných 30 let svobodného notářství, spravující si samo a autonomně své záležitosti v rámci samosprávy. Stejně jako občanských výdobytků nabytých po roce 1989 bychom si měli jako členové notářského stavu tohoto vážit.

Za dobu téměř třiceti let svobodného notářství se v České republice podařilo vybudovat fungující notářskou komoru a pro její členy právní prostředí, které umožňuje nezávislý a nestranný výkon notářské činnosti. Pro současné i budoucí notářské generace je to závazek na toto navázat, a přispívat tak k fungování demokratického právního státu.

Možnost být svobodný a žít v demokratické společnosti, být členem notářské komory – zájmové samosprávy spravující si své profesní záležitosti, je určitě něčím, co si zaslouží respekt, ale současně i zodpovědný přístup za všechny věci s tím spojené. Určitě v životě lidí či společnosti není nic ideální, stejně tak i v životě komory, ale právě systém postavený na liberálních hodnotách dává možnost na tomto dále pracovat a zlepšovat, vzájemně se o věcech či tématech dialekticky bavit, řešit a realizovat vybraná řešení.

Pokud bych pak za sebe jedno z takových obecnějších témat mohl vybrat, jednalo by se o zrušení dvoustupňového systému notářských komor upraveného zákonem. Jistě se nejedná o téma palčivé, spíše koncepční, ale na začátku každé debaty musí být myšlenka. Aktuálně máme notářským řádem založen systém notářských komor zřízených vždy v obvodu každého krajského soudu a v obvodu Městského soudu v Praze (notáři jsou jejich členy) s tím, že tyto komory jsou pak členy Notářské komory České republiky. Nechci dělat legislativní rozbor ani historický exkurz, který vedl k současné úpravě, ale spíš přemýšlet o tom, zda tato úprava je v dnešní době a s výhledem do budoucna pragmatická, efektivní a ku prospěchu notářům.

Mám za to, že by systém tvořený jednou komorou, jejíž členové by byli přímo notáři, toto zjednodušil a současně umožnil přímější vztah mezi komorou a notářem a naopak. Hospodářsky by se navíc velmi zpřehlednily vzájemné ekonomické vztahy, kdy si dnes komory, jako samostatné právnické osoby, vzájemně přeposílají platby a složitě hledají oboustrannou daňovou optimalizaci. Např. systém, kde notář posílá členský příspěvek regionální komoře a ta jej přeposílá republikové, je nešťastný. Jako osoba odpovědná v prezidiu za hospodaření si troufnu říct, že by se snížily i výdaje pro jednotlivé notáře ve výši odpovídající příspěvkům pro regionální komoru. Myslím si, že jednokomorový systém, v němž by byl klíč pro zastoupení v prezidiu zástupců regionů, by umožnil poměrové rozložení hlasů obdobné tomu, jak je v něm dosud. Dosavadní regionální komory by pak jako pracoviště komory vykonávaly její přenesenou pravomoc a zmiňovaní zástupci v regionech řešili svěřené věci. Realizace sněmu pro maximálně cca 450 notářů by neměl být problém a navíc by vznikl prostor pro vzájemné poznání se, výměnu poznatků a zkušeností včetně třeba celostátních školení sjednocujících často roztříštěnou praxi.

Přeji vám všem pro adventní dobu, kdy bude tento úvodník publikován, vše dobré, ať se vám dílo daří a ať si ji pokud možno užijete v klidu a pohodě.

JUDr. Lubomír Mika, notář v Brně

Příjemné prožití vánočních svátků a úspěšný rok 2023

přeje Notářská komora České republiky

Právo některých osob na zaopatření (k východiskům a sporným otázkám § 1665 až 1669 OZ)

doc. JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.

„STÁVÁŠ SE NAVŽDY ZODPOVĚDNÝM ZA TO, COS K SOBĚ PŘIPOUTAL.“ ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

PAMÁTCE EMANUELA TILSCHE (1866–1912)

PRÁVO POZŮSTALÝCH OSOB NA ZAOPATŘENÍ PŘEDSTAVUJE JEDEN ZE STARONOVÝCH INSTITUTŮ, KTERÝ NEJDŮSLEDNĚJI PROVÁDÍ PRINCIP RODINNÉ SOLIDARITY. Z HLEDISKA UPLATNĚNÍ V PRAXI JE SICE OKRAJOVÝ, ÚČELNĚ VŠAK DOTVÁŘÍ CELÝ SYSTÉM DĚDICKÉHO PRÁVA A VZHLEDEM K SUBSIDIÁRNÍMU CHARAKTERU UMOŽŇUJE ČÁSTEČNĚ ŘEŠIT NĚKTERÉ NEDŮSLEDNOSTI A NEDOSTATKY SOUČASNÉ ÚPRAVY. V PŘÍSPĚVKU BUDE VĚNOVÁNA POZORNOST CHARAKTERU INSTITUTU, VÝKLADU ZÁKLADNÍCH POJMŮ (ZAOPATŘENÍ A VÝŽIVA, DOMÁCNOST A RODINNÁ DOMÁCNOST) A DALŠÍM SPORNÝM OTÁZKÁM (VZNIKU A UPLATNĚNÍ PRÁVA NA ZAOPATŘENÍ, VZTAHU NUTNÉ VÝŽIVY, SLUŠNÉ VÝŽIVY A NUTNÉHO ZAOPATŘENÍ, OCHRANĚ POZŮSTALÝCH V PŘÍPADĚ OBDAROVÁNÍ ZŮSTAVITELEM ČI PROCESNÍM ASPEKTŮM).

I. POVINNOSTI A PRÁVA PRO PŘÍPAD SMRTI? K PRINCIPU RODINNÉ SOLIDARITY

V éře lidských práv a demokratických hodnot se nám bude zřejmě spojení „povinnosti a práva“ zdát nezvyklé až nepatřičné. Přesto v převážné většině vývoje evropského právního a politického myšlení byly považovány povinnosti za primární a práva až za sekundární. K této myšlence se v našem prostředí ještě vrátili brněnští normativisté v meziválečném období, ale totalitní éry tento přístup do značné míry zdiskreditovaly.

Zatímco ve vztahu ke státu a jeho orgánům je zdůrazňování práv a svobod zcela opodstatněné, v soukromém právu se metoda regulace odlišuje podle toho, zda jde o působení primárně dovnitř (rodinné právo) nebo vně (věcná a obligační práva). V části druhé hlavě I dílu 4 občanského zákoníku, uvozeném rubrikou „Povinnosti a práva manželů“,

se mj. dočteme, že manželé si jsou povinni úctou, mají se podporovat a udržovat rodinné společenství (§ 687 odst. 2 OZ), a že jsou povinni při organizování svých pracovních a osobních aktivit brát zřetel na zájem rodiny, zejména druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a žije s nimi ve společné domácnosti (§ 689 OZ). Z hlediska teorie i praxe se sice jedná převážně o deklaratorní a imperfektní normy, přesto je velmi důležité, že v občanském zákoníku zakotveny jsou, protože nejen ovlivňují podobu společenského standardu (či spíše ideálu), ale mohou mít také význam při intepretaci a aplikaci některých ustanovení (nejen) rodinného práva.

Podle tvůrců poslední rekodifikace je smyslem soukromého práva, aby sloužilo člověku jako prostředek k prosazování jeho svobody (proto kladou zásadní důraz na hledisko autonomie vůle, což se promítá do celého občanského zákoníku). Naše právo také nikoho nenutí vstupovat do manželství nebo mít děti. Pokud však tento krok učiníme, je s tím spojena odpovědnost a řada povinností.

doc. JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.
- docent na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

K evropské právní a kulturní konvenci patří, že odpovědnost manželů či rodičů nekončí smrtí, ale ve specifických institutech dědického práva pokračuje a většinou ještě zesiluje. Mluvíme o principu **rodinné solidarity**,[1] přičemž šířeji uchopená ochrana rodiny a zejména dětí byla zřetelně formulována jak v zákonné (§ 3 odst. 2 OZ) a ústavní (čl. 32 LZP) úpravě, tak i na mezinárodní úrovni (čl. 25 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, čl. 7 a 16 Evropské sociální charty, čl. 23 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 33 Listiny základních práv EU). Tato ochrana nezahrnuje pouze úroveň vertikální (vztah rodiny a státu), ale také horizontální (podporu a posílení vztahů uvnitř rodiny), což je v případě jednotlivců moderní přístup, v případě rodiny však současně něco přirozeného, původního a výchozího (ve vazbě na katalogy základních práv).

V našem dědickém právu se princip rodinné solidarity odráží nejen v zákonné posloupnosti, právu povinného dílu a započtení (§ 1633–1664 OZ), ale prostupuje celý dědickým právem – jeho projevy najdeme u dědické nezpůsobilosti (§ 1481 a 1483 OZ), uvolněného podílu (§ 1504–1506 OZ), svěřenského nástupnictví (§ 1512 a násl. OZ), dědické smlouvy mezi manžely (§ 1592 a 1593 OZ), odkazu dětem (§ 1618 OZ), výhrady soupisu (§ 1676 OZ), nařízení soupisu pozůstalosti (§ 1685 odst. 2 OZ) nebo u vypořádání nadstandardních aktivit zákonných dědiců (§ 1693 odst. 3 OZ). Nejvýrazněji se však promítá právě do práva na zaopatření.

Z komparativní perspektivy vidíme, že za posledních sto let v sousedních zemích princip rodinné solidarity postupně posiloval, zejména v případě ochrany pozůstalého manžela a rodinné domácnosti. V Rakousku bylo v rámci 1. dílčí novely ABGB (1914) posíleno po vzoru německého BGB (1896) postavení manžela jako zákonného dědice, nepominutelným dědicem se však stal až v roce 1978, zatímco v BGB tomu bylo již od počátku. Ke zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí došlo v Německu v roce 1969 a v Rakousku částečně v roce 1970 a plně v roce 1989. Při poslední rekodifikaci rakouského dědického práva v roce 2015 bylo v ABGB zakotveno např. zrušení závěti ve prospěch bývalé manželky rozvodem (§ 725), nebo mimořádné dědické právo pro životního partnera (§ 748) a dále byla usnadněna možnost snížení povinného dílu na polovinu v případě, že nepominutelní dědicové a zůstavitel dlouhodobě nemají bližší vazby (§ 776).

Při naší poslední rekodifikaci si rodinná solidarita prošla složitým vývojem. Ve věcném záměru z roku 2000 se uvádí, že bude posílena *„pořizovací svoboda zůstavitele…, zároveň však bude brán zřetel na zájmy zůstavitelovy rodiny“*. Sice se autorům nepodařilo, jak je patrné z postesknutí v důvodové zprávě, prosadit rozšíření nepominutelných dědiců o manžela (což se navrhovalo při každé rekodifikaci dědického práva, mj. při finalizaci ABGB na počátku 19. století, při přípravě novelizace ABGB na počátku 20. století i v meziválečné éře),[2] Eliášův první návrh z roku 2005 však rakouský standard ochrany zákonných a nepominutelných dědiců ještě zvýšil – jak u nezletilých potomků, kterým v návaznosti na dosavadní právní úpravu přiznává právo na vyšší povinný díl než zletilým potomkům (§ 1643 OZ), tak u dědiců obecně obnovením falcidiánské kvarty (§ 1598 OZ) po vzoru římskoprávní tradice a řadou dalších (již výše zmíněných institutů).

V dalším průběhu rekodifikace však došlo k výraznému oslabení ochrany členů rodiny, zejména narušením tradičního vztahu dědění a darování, kdy bylo při výpočtu povinného dílu vypuštěno připočtení darů třetím osobám a dále právo odvolat dar zkracující povinný díl.[3] Darováním za života (a podle některých dokonce i darováním pro případ smrti) by mělo být možné vyrušit celou rozsáhlou úpravu dědického práva.

1 E. Tilschem byl zmiňován princip zachování hodnot, princip nucenosti či princip nevyhnutelné posloupnosti členů rodiny (srov. Tilsch, E. Úvod do práva dědického. *Sborník věd právních a státních*, 1905, s. 264 a 267; týž. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací právní vědy. Část I.* Praha: Bursík & Kohout, 1905, reprint 2014, zvl. s. 13 a 18), V. Čížkovskou princip familiarizace (srov. Čížkovská, V. Dědictví jako sociální instituce a její realizace v právu. *Právník*, 1969, č. 6, s. 434–446, v rozvedené podobě: táž. K podstatě a funkcím dědického práva v socialistické společnosti a některé úvahy de lege ferenda. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*, 1969, č. 2, s. 87–115). Místo užívání pojmů „individualizace“ x „familiarizace“, které (v jinak inspirativních) příspěvcích zavedla V. Čížkovská a od níž je převzala část současné dědickoprávní literatury, považuji za jazykově, významově i komparativně vhodnější principy „autonomie vůle“ x „rodinné solidarity“.

2 Horák, O. Potomci, manžel a předci nepominutelnými dědici? K proměnám povinného dílu od konce 18. století do současnosti. In: Šínová, R. (ed.) *Pocta Milaně Hrušákové*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 123–136.

3 Srov. Eliáš, K. Darování (Pohled na zdejší zákonnou úpravu pod zorným úhlem některých historických a komparativních aspektů). In: Malacka, M. (ed.) *Sborník příspěvků z konference Monseho olomoucké právnické dny*. Olomouc: UP, 2006, s. 120.

Právě právo na zaopatření však – vzhledem ke svému subsidiárnímu charakteru – umožňuje alespoň částečně řešit některé nedůslednosti a nedostatky současné úpravy, které vznikly zásahy do původní Eliášovy koncepce, propojující respekt k vůli zůstavitele s důslednou ochranou nepominutelných i zákonných dědiců (viz III.E Obdarování zůstavitelem a ochrana pozůstalých).

II. MEZI DĚDICKÝM A RODINNÝM PRÁVEM? K VÝCHODISKŮM PRÁVA NA ZAOPATŘENÍ

A) SMYSL A ÚČEL

Smyslem úpravy zaopatření je ochrana pozůstalých členů zůstavitelovy rodiny (dále také „opomenutí pozůstalí") jako jeho právně (a většinou i fakticky) nejbližších osob – jeho potomků (§ 1665 OZ), manžela či registrovaného partnera (§ 1666 a 1667 OZ), ženy těhotné se zůstavitelem (§ 1666 odst. 1 OZ), rodičů (§ 1668 OZ) i spolužijících osob (§ 1669 OZ). Má především usnadnit další fungování rodinné domácnosti (pospolitosti) po smrti zůstavitele. Kromě principu rodinné solidarity souvisí také s právem na bydlení jako základním lidským právem.[4]

Právo na zaopatření má nejen **dědickoprávní**, ale také **rodinněprávní** rozměr.[5] Úzce navazuje jak na úpravu povinného dílu, který funkčně doplňuje (u potomků) i nahrazuje (u manžela a rodičů),[6] tak také na úpravu výživného, kdy se zaopatření i výživné přiznává obdobnému okruhu osob (založenému na rodinném nebo obdobně blízkém vztahu), mají obdobné předpoklady (neschopnost se sám živit) a vzájemně se vylučují.[7] Úprava má zásadně subsidiární charakter (použije se, pokud není zaopatření řešeno jinak, analogicky k § 1644 a 1660 a 1661 OZ), přičemž v praxi zatím našla (mimo základního vybavení) jen okrajové využití.

Právo na zaopatření se řadí do kategorie nabývání pro případ smrti jinak než děděním, které nastává přímo ze zákona *(ex lege)*, což zdůrazňuje také důvodová zpráva: *„Ve všech případech zahrnutých do tohoto dílu jde o nabývací tituly, které se neopírají o dědické právo v přesném slova smyslu. Kdo má právo na zaopatření podle navržených ustanovení, není dědicem a toto právo nabývá přímo ze zákona."* Podle tradiční literatury má charakter tzv. **zákonného odkazu** (obdobně jako povinný díl), což bývá v některých občanských zákonících vyjádřeno výslovně, zejména u práva pozůstalého manžela na vybavení domácnosti.[8] Ze současné komentářové literatury zákonný odkaz zmiňují jak u práva na zaopatření obecně, tak u základního vybavení rodinné domácnosti pouze Šešina s Wawerkou.[9]

B) INSPIRAČNÍ ZDROJ A KOMPARACE

Úprava zaopatření navazuje na meziválečné osnovy (§ 670–671 a § 705–709 SN 1931, § 571–572 a § 608–612 VN 1937 a VN 1938/46 téhož znění), které modernizovaly ABGB (§ 758 a 759 ve znění 1. dílčí novely z roku 1914 a dále § 795, 796 a 1243 v původním znění). Meziválečná úprava byla rozšířena (u okruhu oprávněných osob) a částečně také zpřísněna (u podmínek vzniku tohoto práva) – zaopatření nepominutelných dědiců (§ 1665 OZ)[10] a spolužijících osob (§ 1669 OZ)[11] byla změněna jen formulačně, u pozůstalého manžela (§ 1666 a 1667 OZ)[12] došlo také

4 Viz nález pléna ÚS, publikovaný pod č. 231/2000 Sb.

5 Blíže Welser, R. in Rummel, P., Lukas, M. (eds.) *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 531–824 ABGB (Erbrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz, 2014, s. 248; Králíčková, Z. in Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1050; Elischer, D. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. (§ 655–975)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 560 (rodinná solidarita) a s. 561 (přechod na dědice).

6 Podle Ehrenzweiga je systém práva na zaopatření zvláštním druhem povinného dílu (Ehrenzweig, A., Krainz, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Bd. 2/2. Familien- und Erbrecht*. 6. Auflage. Wien: Manz, 1924, s. 536–537).

7 K tomu blíže Talanda, A., Talandová, I. Právo některých osob na zaopatření. in Šmíd, O., Vacová, R. a kol. *Výživné*. Praha: Leges, 2017, s. 114. Stále inspirativní je Svobodův postřeh, že *„zajištění existence ženy pro případ ovdovění je vlastně jen dovršení závazku, který muž bere na se, [když] vstupuje v manželství"* (Svoboda, E. Právo vdovské. *České právo*, 1921/22, č. 10, s. 92), což dnes platí pro oba manžele.

8 Srov. Schiffner, L. *Die sogenannten gesetzlichen Vermächtnisse. Eine erbrechtliche Studie auf Grundlage des römischen und österreichischen Privatrechtes unter Berücksichtigung anderer bedeutender Codificationen*. Leipzig: Veit, 1895; týž. *Pflichtteil, Erbenausgleichung und die sonstigen gesetzlichen Vermächtnisse nach dem Bürgerlichen Gesetzbuch für das Deutsche Reich*. Jena: Fischer, 1897.

9 Nejedná se *„o dědická práva (nejde o dědické tituly), svou povahou jde v podstatě spíše o zákonné přednostní odkazy"*. Šešina, M., Wawerka, K. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. (§ 1475–1720)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 408; 2. vydání, 2019, s. 422. Obdobně, ale důsledněji (*„lze je charakterizovat jako tzv. zákonné odkazy, které oprávnění nabývají přímo ze zákona, pokud splňují předepsané podmínky"*) srov. Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 310; 2. vydání, 2022, s. 347. Nejnověji srov. Horák, O. Základní vybavení rodinné domácnosti a problematika tzv. zákonného odkazu (k původu, smyslu a výkladu § 1667 OZ). *Ad Notam*, 2022, č. 3, zvl. s. 10.

10 Přímým inspiračním zdrojem bylo ustanovení § 705 SN 1931 a § 608 VN 1937, které převzalo a rozšířilo úpravu práva nepominutelného dědice na nutnou výživu podle § 795 ABGB. Aktuální právní úprava nicméně doplňuje podmínky vzniku tohoto práva tím, že nepominutelný dědic se musí nacházet v situaci, kdy není schopen se sám živit, došlo tedy ke „zpřísnění" právní úpravy.

11 Ust. § 1669 OZ bylo doslovně převzato z § 709 SN 1931 a § 612 VN 1937, v ABGB uvedeno nebylo. Superrevizní komise navazovala na návrh brněnského advokáta O. Reissmanna, inspirovaný německým BGB a schválený na 2. sjezdu německých právníků v Brně v roce 1925, pro který připravoval posudek o změnách v oblasti dědického práva při meziválečné rekodifikaci (podle OZ má být zaopatření poskytováno tři týdny, podle § 1969 BGB 30 dnů a podle Reissmannova návrhu to mělo být šest týdnů). Srov. *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl I. Tekst zákona. Díl II. Důvodová zpráva*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 94, a *Zweiter deutscher Juristentag in der Tschechoslowakei. Gutachten*. Prag: Die ständige Vertretung des Deutschen Juristentages in der Tschechoslowakei, 1925, s. 75–77.

k obsahovým posunům, zaopatření matky zůstavitelova dítěte (§ 1666 odst. 1) a rodičů (§ 1668 OZ)[13] je nové.

Převzetí tradiční úpravy, která vycházela z odlišného právního a sociálního kontextu, sice snižuje její využitelnost, současně však je nutné upozornit, že právo na zaopatření bylo v ABGB v modernizované podobě (§ 758 novelou z roku 1989, § 759 novelou z roku 1938 a § 796 novelou z roku 1978)[14] zachováno i po velké dědickoprávní novele z roku 2015, jen byla změněna systematika (zaopatření pozůstalého manžela je v § 745–747 v rámci zákonného dědického práva manžela a registrovaného partnera, zaopatření pro nepominutelného dědice v § 777 v rámci vyloučení z povinného dílu).[15]

C) K SOUKROMOPRÁVNÍMU ROZMĚRU

Při interpretaci předpisů občanského práva bychom měli vycházet z principu, že uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného (§ 1 odst. 1 OZ), který je sice podrobován kritice, ale právě u problematiky práva některých osob na zaopatření by mohl najít své praktické využití. V pozadí stojí samozřejmá myšlenka, že „rodina předchází státu" (z hlediska historického vývoje i sociálních vztahů je rodina primární a stát sekundární), že z rodinněprávních vztahů plynou také povinnosti a že z hlediska práva je zaopatření a pomoc v rámci rodiny jejím úkolem a vlastním smyslem, přičemž stát nastupuje až subsidiárně. Měli bychom také zohlednit princip racionálního zákonodárce, kdy by se měla při výkladu volit taková řešení, která dávají úpravě aplikační prostor odpovídající jejímu smyslu a účelu. Na základě výše uvedeného je možné vyvodit následující teze, v nichž se současně odrážejí další základní principy dědického i soukromého práva.

Z principu nezávislosti uplatňování soukromého práva na právu veřejném vyplývá, že právo na zaopatření náleží oprávněným v případě, že se jim nedostává zaopatření **zejména ze soukromoprávních titulů**, jako je správa vlastního majetku, výživné, životní pojištění či náhrada újmy, ale **jen z některých veřejnoprávních dávek** (resp. dávek sociálního zabezpečení), jako jsou dávky důchodového pojištění (zvl. starobní nebo sirotčí důchod), čemuž odpovídá i výslovná úprava § 2966 OZ. Dávky státní sociální podpory (např. příspěvek na bydlení) či dávky v hmotné nouzi (např. příspěvek na živobytí) by podle mého názoru být zohledňovány neměly (a naopak u dávek závislých na příjmu by měl být brát zřetel na případné zaopatření osoby poskytované podle § 1665 a násl. OZ). Při opačném přístupu by byla komentovaná ustanovení v podstatě obsoletní, neboť by se vztahovala jen na velmi malý počet případů, kdy by stát v rámci poskytování sociálního zabezpečení selhal.[16]

Právo na zaopatření by mělo být vyloučeno pouze v případě, kdy se opomenutým pozůstalým dostává jiné zaopatření **plně** a **fakticky**. Nestačí pouze potencionalita plnění (např. z práva na výživné či práva na náhradu újmy). Pokud se pozůstalým zaopatření dostává pouze částečně (např. starobním, vdovským či sirotčím důchodem), pak by jim náležela nutná výživa či zaopatření ve výši rozdílu mezi tím, jaké zaopatření fakticky mají a jaké by mít měli.

Předpoklady vzniku práva na zaopatření by se měly posuzovat s ohledem na okolnosti konkrétního případu, zejména tehdy, kdy výživné bylo již otcem poskytováno, a neměla by se tato povinnost automaticky přesunout pouze na matku dítěte.

Může nastat situace, kdy pozůstalým bude několik let hrazeno zaopatření a až s časovým odstupem získají plnění, na které měli právo již od smrti zůstavitele (např. z náhrady újmy při usmrcení zůstavitele podle § 2966 OZ). Pak by však pozůstalí měli zaopatření poskytnuté dědici vrátit (jako plnění z právního důvodu, který odpadl).

D) K DĚDICKOPRÁVNÍMU ROZMĚRU

Z principů dědického práva a z obdobného účelu a pojetí zaopatření a povinného dílu (resp. z charakteru práva na zaopatření jako zákonného odkazu) vyplývá:

1. Řízení o pozůstalosti – právo na zaopatření sice nabývají oprávněné osoby mimo řízení o pozůstalosti, současně by však mělo být v tomto řízení v různé podobě zohledněno, mj. při zjišťování pasiv pozůstalosti podle § 171 odst. 2 písm. b) a § 173 ZŘS nebo při uplatnění práv oprávněného jako věřitele zůstavitele podle § 112 a 178 ZŘS. (V úpravě se odráží princip univerzální sukcese a rodinné solidarity.)

2. Dědická (ne)způsobilost – oprávněné osoby by měly být v zásadě způsobilé dědit stejně jako odkazovníci (srov. § 1594 odst. 1 a § 1481–1483 OZ), což platí pro pozůstalého manžela a rodiče (v § 1666 odst. 2 a § 1668 OZ to je uvedeno výslovně) i spolužijící osoby (§ 1669), u potomků (§ 1665 OZ) je otázka sporná; zůstavitel však může zavrženíhodný čin prominout (§ 1481 OZ). Podle J. Svobody dědická nezpůsobilost potomky z práva na nutnou

12 Ust. § 1666 bylo rovněž inspirováno meziválečnými osnovami (§ 706–708 SN 1931 a § 609–611 VN 1937), které navazovaly na úpravu práva pozůstalého manžela na slušnou výživu v § 796 a na práva vdovy v § 1243 ABGB. K inspiračním zdrojům § 1667 OZ srov. Horák, O., op. cit. sub 9, zvl. s. 13.

13 Volným inspiračním zdrojem je ochrana rodičů jako nepominutelných dědiců v ABGB v podobě před novelou z roku 2015, kdy ještě obsahoval povinný díl předků (§ 762 a 766).

14 Srov. Welser, R., op. cit. sub 5, s. 174–180 a 246–250.

15 Srov. Welser, R. *Der Erbrechts-Kommentar. §§ 531–824 ABGB.* Wien: Manz, 2019, s. 266–282 a 355–356.

16 Názor, že se jedná o téměř obsoletní ustanovení, je v současné odborné literatuře poměrně rozšířený. Srov. Klein, Š. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1705; Talanda, A., Talandová, I., op. cit. sub 7, s. 124 a 127; Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P., op. cit sub 9, s. 310; 2. vydání, 2022, s. 347.

17 Srov. Svoboda, J. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 461; Šešina, M., Wawerka, K., op. cit. sub 9, s. 423, a Klein, Š., op. cit. sub 16, s. 1704.

výživu vylučuje, podle M. Šešiny, K. Wawerky a Š. Kleina nikoli.[17] Nejen za kompromisní, ale i výkladově nejvhodnější přístup k zavrženíhodnému činu potomka (mj. také s ohledem na vztah práva na nutnou výživu a nutné zaopatření podle § 1666 odst. 3 OZ, blíže viz III.D) považuji bezprostřední zohlednění zásady poctivosti, resp. že by nikdo neměl těžit z nepoctivého či protiprávního jednání (§ 6 OZ). Přicházelo by do úvahy pouze u nejzávažnějších případů jednání proti zůstaviteli a jeho blízkým, kdy by se uplatnila teleologická redukce podmínky *„nemá právo na povinný díl"* v § 1665 OZ. Usmrcení zůstavitele či jeho blízkých může vždy vést k nějakému přímému či nepřímému prospěchu provinilého potomka, např. usmrcením zůstavitelova manžela či jiného potomka by se – v návaznosti na povinný díl – zvýšila maximální možná částka jeho nutné výživy. (V úpravě se odráží princip poctivosti i autonomie vůle zůstavitele.)

3. Pořizování zůstavitele pro případ smrti – zůstavitel nemůže jednostranně pořízením pro případ smrti změnit zákonné důsledky práva na zaopatření, nesmí ho odejmout formou vydědění (s výjimkou rodičů) ani omezit (§ 1644 odst. 1 OZ), může však uložit, aby se oprávněná osoba rozhodla pro zaopatření nebo pro to, co jí bylo zůstaveno s omezením (§ 1644 odst. 3 OZ). (V úpravě se odráží princip rodinné solidarity.)

4. Zohlednění bezúplatných plnění – při posouzení předpokladů pro vznik práva i při stanovení rozsahu (horní hranice) plnění (omezené hypotetickým povinným dílem u potomků, polovinou zákonného dědického podílu u manžela a třetinou takového podílu u rodičů) se analogicky uplatní úprava započtení na povinný díl (§ 1660 a 1661 OZ),[18] tj. odkazů, darů a jiných plnění (mj. také nedoplatků platu a mzdy); dále se uplatní také započtení na dědický podíl (§ 1662–1664 OZ), což přichází do úvahy u pozůstalého manžela (§ 1666 odst. 1 a § 1667 OZ).[19] (V úpravě se odráží princip autonomie vůle zůstavitele.)

5. Zřeknutí a odmítnutí – oprávněné osoby mají možnost se práva na zaopatření předem zřeknout smlouvou se zůstavitelem (srov. § 1620 odst. 2 a § 1480 a 1484 OZ; smlouva vyžaduje formu veřejné listiny) nebo nabytí práva na zaopatření následně odmítnout (srov. § 1623, § 1485–1489 OZ), což ovšem má praktickou využitelnost pouze u základního vybavení, kdy se nabývá přímo vlastnické právo (§ 1667 OZ). (V úpravě se odráží princip autonomie vůle zůstavitele i oprávněného.)

6. Oprávněné osoby a věřitelé zůstavitele – před oprávněnými z práva na zaopatření mají přednost věřitelé zůstavitele. Nařízením likvidace pozůstalosti práva na zaopatření (vyjma základního vybavení, které není součástí pozůstalosti) zanikají (§ 200 ZŘS).

7. Oprávněné osoby a nepominutelní dědicové – vztah oprávněných z práva na zaopatření a nepominutelných dědiců je sporný. Měla by se dát spíše přednost neprovinilým potomkům nebo provinilým potomkům v nouzi nebo by se jejich práva měla chápat jako rovnocenná a případně krátit (analogie k § 1666 odst. 3 OZ)? Kolize nutné výživy (§ 1665 OZ) a povinného dílu přichází do úvahy jen zcela výjimečně (v případě menší pozůstalosti a současně připočtení velmi hodnotného daru nepominutelnému dědici podle § 1660 odst. 2 nebo § 1661 OZ při stanovení povinného dílu podle § 1655 OZ), kolize slušné výživy (§ 1666 odst. 1 OZ) a povinného dílu také nebude častá (v případě malých pozůstalostí). Obě kolize by se však měly řešit obdobně (z § 1666 odst. 3 OZ vyplývá, že se má nutná výživa a slušná výživa posuzovat jako rovnocenné). Domnívám se, že v situaci, kdy by bylo zaopatření zůstavitelem poskytováno již za života, má právo na zaopatření přednost, pokud až po smrti zůstavitele, má přednost povinný díl (viz § 1644 odst. 1 a § 1656 OZ).

8. Oprávněné osoby jako věřitelé – Oprávnění z práva na zaopatření mají obdobná práva jako jiní věřitelé – mohou žádat odloučení pozůstalosti (§ 1709 a 1710 OZ) a soupis pozůstalosti [§ 1685 odst. 2 písm. c) a d) OZ], přičemž soupisu pozůstalosti mohou být přítomni, vznášet dotazy a činit připomínky [§ 1684 odst. 2 písm. d) a e) OZ].

E) K RODINNĚPRÁVNÍMU ROZMĚRU

Z obdobného účelu a pojetí zaopatření a výživného vyplývá (srov. také § 1626 OZ):

1. Splátky – zaopatření by se mělo v zásadě plnit v pravidelných splátkách (viz také § 1678 odst. 2 OZ) splatných měsíc předem (analogie k § 921 OZ), pokud zůstavitel nenařídil něco jiného (ovšem pouze ve prospěch oprávněných, např. čtvrtletní splátky, nikoli třeba odložené splátky) nebo se oprávněný s dědici nedohodl jinak. Při úmrtí oprávněného se splátka poskytnutá měsíc předem nevrací (srov. § 923 odst. 2 OZ).

2. Prodlení – po splatnosti jsou povinní v prodlení a oprávněný může požadovat úroky z prodlení (srov. § 1970 a § 921 odst. 2 OZ).

3. Nezletilé dítě – u otázky „zaopatřenosti" by bylo vhodné zohlednit zvýšenou ochranu nezletilého dítěte, kterou mu právní řád přiznává, a mělo by mu náležet právo na zaopatření, i když má vlastní majetek, ale zisk z tohoto majetku nestačí k jeho výživě (srov. § 912 OZ).

4. Souběh – mohl-li by oprávněný požadovat zaopatření z pozůstalosti po různých osobách, což teoreticky nepřichází do úvahy pouze u manžela, měl by rozsah plnění poměrně odpovídat výši dotčených pozůstalostí, např. u potomka výši hypotetického povinného dílu po obou zemřelých rodičích (srov. § 914 OZ).

18 Obdobně Welser, R., op. cit. sub 5, s. 247.

19 Odlišně Talanda, A., Talandová, I., op. cit. sub 7, s. 119. Tady je nutné zdůraznit, že příkaz zůstavitele k započtení na dědický podíl nijak nezasahuje do práva na zaopatření, ale jde o modifikaci zákonné dědické posloupnosti ve formě pořízení pro případ smrti.

III. K VÝKLADU POJMŮ A ŘEŠENÍ SPORNÝCH OTÁZEK

A) ZAOPATŘENÍ A VÝŽIVA

Právní úprava používá jak pojem „zaopatření" (u pozůstalého manžela v § 1666 odst. 2, u rodičů v § 1668 a u spolužijících osob v § 1669 OZ), tak „výživa" (u potomků v § 1665, pozůstalého manžela a ženy těhotné se zůstavitelem v § 1666 odst. 1 OZ). Na rozdíl od ABGB (§ 672) či meziválečných osnov (§ 601 SN 1931, § 488 VN 1937) však nejsou tyto pojmy blíže vysvětleny. Je otázkou, do jaké míry můžeme jejich definice využít ještě dnes vzhledem k nastalým jazykovým, sociálním a právním proměnám.

Z jazykového hlediska je nutné předznamenat, že ještě v meziválečné éře nebyla česká terminologie ustálená – zákonný termín *„Unterhalt"* se překládal jako „zaopatření" (srov. § 601 SN 1931 či § 488 VN 1937) i „výživa" (srov. § 672, 795 a 796 ABGB v komentáři Rouček-Sedláček, § 705–709 SN 1931 a § 608–612 VN 1937). V rámci parlamentního projednávání v roce 1938 navíc došlo v § 488 návrhu k proměnám: zatímco ve VN 1937 se „zaopatřením" rozuměla „strava, ošacení, byt a ostatní potřeby, a to doživotně, jakož i potřebné vyučování", a „výživou" pouze „poskytování stravy na dobu života", podle VN 1938/46 se „zaopatření" i „výživa" používaly jako synonyma ve výše uvedeném širším významu, přičemž „poskytování stravy na dobu života" zcela vypadlo.[20]

Nepřevzetí uvedených definic by nás mělo vést k přehodnocení jejich výkladu, který bude odpovídat současné sociální realitě i (rodinně)právnímu kontextu (k výživě srov. u výživného § 760, 886, 900, 912, § 915–918, § 920–921 a § 934 OZ, u zákonné posloupnosti § 1636 a 1637 OZ, u darování § 2059 a § 2068–2070 OZ, u pojištění § 2820 a 2865 OZ a u náhrady újmy § 2966 a 2967 OZ; k zaopatření srov. důchod a výměnek § 2705, 2707 a 2710 OZ; u odkazů v § 1631 OZ je uvedeno zaopatření i výživa).

Existují dva možné přístupy: buď uvedené termíny (po vzoru meziválečných parlamentních proměn) chápat jako synonyma, nebo jeden podřadit druhému. Z jazykového i systematického hlediska (viz název dílu 6 hlavy III) by se sice mohlo zdát, že pojem „zaopatření" je chápán šířeji než „výživa" (nabízel by se rozdíl v bydlení, které pozůstalý rodič či spolužijící osoby nemají na rozdíl od potomka v zásadě garantované; situace pozůstalého manžela se bude lišit podle toho, zda pečuje o nezletilé dítě nenabyvší plné svéprávnosti, srov. § 767 a 2280 OZ), terminologie však není důsledná (např. ze zaopatření pozůstalého manžela podle § 1666 OZ neplyne, že by se „výživa" podle odst. 1 měla pojmově lišit od „zaopatření" podle odst. 2, podstatné naopak je, zda je „slušná" nebo „nutná") a jejich rozlišování by mohlo být vysvětlitelné legislativně technickým řešením úpravy přednosti jednotlivých zaopatřovacích práv v § 1666 odst. 3 OZ, kde je vhodné pojmově odlišit právo na zaopatření potomka (jako „nutná výživa") a manžela (jako „nutné zaopatření"). Praxe by mezi pojmy „výživa" a „zaopatření" **neměla činit rozdíl** a spíše se snažit zohlednit okolnosti jednotlivých případů. Jak zaopatření, tak výživa by měly zahrnovat nejen náklady na stravu, ale také na ošacení, bydlení a další potřeby, které se budou přirozeně lišit u zletilého potomka, nezletilého potomka či těhotné ženy.

Jako výchozí hranice nám může sloužit životní minimum, které však nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení. Pro jednotlivce činilo v roce 2022 4 620 Kč, pro nezaopatřené dítě ve věku 15 až 26 let 3 320 Kč. Je však důležité zdůraznit, že nutná výživa či nutné zaopatření soukromého práva plní jiné účely než životní minimum. Nemělo by totiž jít jen o zajištění „základních potřeb" (§ 1 odst. 1 z. č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu), ale o zajištění **nutných standardních potřeb**. Pokud si vezmeme jako modelový případ vysokoškolského studenta, měly by zahrnovat kromě stravy, ošacení a hygienických potřeb také náklady na ubytování (kolejné), dopravu, studijní pomůcky, mobil či notebook (měsíční výše nutné výživy vysokoškolského studenta bez specifických nároků by tak podle mého názoru měla činit alespoň 10 000 Kč).

B) DOMÁCNOST A RODINNÁ DOMÁCNOST

Pojem „domácnost" (příp. „rodinná domácnost" či „společná domácnost")[21] není v OZ definován (na rozdíl od § 115 OZ 1964, v němž stálo, že *„domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby"*; obdobná definice je však stále obsažena minimálně v osmi platných zákonech) s odůvodněním (u § 80 o bydlišti), že se domácnost *„i za nynějšího stavu chápe ve dvou významech (jako pospolitost spolužijících osob i jako zařízené obydlí)"*, a v jakém významu jsou v ustanovení použity, *„vyplývá z jejich formulace nebo z kontextu"*; v důvodové zprávě je také uvedeno, že se nevylučuje *„možnost člověka mít bydliště na více místech"*.[22] Oba významy spolu ovšem úzce souvisí (stále inspirativní může být postřeh M. Zuklínové, že *„vždy jde o jednotu prvků osobních a věcných"*[23]) a oba můžeme podřadit pod širší pojetí domácnost (jak ji vymezil K. Eliáš) jako ***„hospodářské jednotky spojené s člověkem … tvořené zařízeným obydlím a tím, co k němu funkčně náleží"***, které již nepředpokládá *„spojení domácnosti se soužitím*

20 Srov. Rouček, F. in Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl III. Praha: V. Linhart, 1936, s. 252–253; Luby, Š. (ed.) *Československý občiansky zákonník a slovenské súkromné právo*. Bratislava: Právnická jednota, 1947, s. 163.

21 Podrobný výklad k uvedeným pojmům srov. Melzer, F., Tégl, P. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IV/A. (§ 655–793)*. Praha: Leges, 2016, s. 198 a násl., zvl. s. 201–202 (§ 698); Coufalík, P. in tamtéž, s. 645 a násl., zvl. s. 647–650 (§ 743) a s. 671 a násl., zvl. 674–675 (§ 747). Navazují přitom zejména na: Eliáš, K. Domácnost. *Ad Notam*, 2007, č. 3, s. 69–75. Dále srov. rozsudek NS ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3382/2017, a usnesení NS ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017.

22 Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 101.

23 Zuklínová, M. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens. *Právní rozhledy*, 2014, č. 1, s. 28, pozn. 5.

více osob" a které nachází svůj odraz také bezprostředně v OZ (např. při založení samostatné domácnosti potomkem v § 1661 odst. 1 nebo u bezplatného zaopatření v domácnosti zůstavitele v § 1669).[24]

Domácnost či společná domácnost (ve významu „pospolitosti") bývají charakterizovány jako *„spotřební společenství trvalé povahy"*, případně *„společenství tvořené manžely, případně dalšími osobami trvale spolu žijícími ve společném obydlí (obydlí manželů) a společně hospodařícími"*: trvalost tohoto vztahu je dána tehdy, jestliže tu jsou objektivně zjistitelné okolnosti, které svědčí o úmyslu vést takové společenství trvale, nikoliv jen na přechodnou dobu (KS Brno 17 Co 189/1978); trvalost soužití nezaniká, pokud se některá z osob ve společné domácnosti po přechodnou dobu nachází na jiném místě (např. z důvodu pracovní cesty či studia); soudní praxe dospěla také k závěru, že nikdo nemůže být současně členem dvou nebo více společných domácností (21 Cdo 678/2011).

Pojem „rodinná domácnost" je užit u zaopatření manžela (§ 1666 a 1667 OZ), pojem „domácnost" u zaopatření dalších osob (§ 1669 OZ). Z formulace by se mohlo zdát, že v § 1666 OZ půjde spíše o „pospolitost", v § 1667 a 1669 OZ o „obydlí". Podle našeho názoru by však měl být v případě zaopatření manžela (§ 1666 a 1667 OZ) pojem vykládán stejně a měla by být upřednostněna **domácnost ve významu „rodinné pospolitosti"**, což vyplývá z kontextu (nejen zákonného, ale i faktického). Obydlí v těchto ustanoveních ustupuje spíše do pozadí. Pokud pomineme otázku bezdomovectví, zůstavitel sice může s manželem sdílet stejné obydlí, ale přitom nesdílejí rodinné společenství (např. rozvádějící se manželé spolu kvůli bytové nouzi sdílejí stejné obydlí, ale již odděleně; manželé se střídají v péči o děti ve stejném obydlí, ale jinak již žijí ve vlastních domácnostech).

Dále připomeňme, že sice právně (resp. podle judikatury) **nikdo nemůže mít dvě společné domácnosti ve významu pospolitosti** (fakticky to samozřejmě možné je, že někdo bude sdílet dvě *„spotřební společenství trvalé povahy"*), ale **je možné žít ve více obydlích** (uveďme alespoň poměrně častou situaci, kdy rodina žije přes zimu v bytě a přes léto na chalupě), přičemž obydlí se chápe v širokém smyslu, včetně např. obytného automobilu.

C) VZNIK A UPLATNĚNÍ PRÁVA NA ZAOPATŘENÍ

Domácí komentářová literatura se nevyjadřuje k době možného vzniku práva na zaopatření ani ke lhůtě jeho uplatnění, některé otázky však byly naší literaturou již řešeny.[25]

1. Do jaké doby může vzniknout právo na zaopatření? „Pozůstalostní" právo na zaopatření vzniká nejdříve smrtí zůstavitele. Sporné však může být, k jakému okamžiku by se mělo splnění podmínek v případě práva potomků či pozůstalého manžela posuzovat (resp. zda může právo na zaopatření vzniknout několik měsíců či let po smrti zůstavitele). V zásadě existují dvě řešení: a) dědickoprávní, a b) rodinněprávní. Podle „dědickoprávního" řešení by podmínky měly být splněny buď aa) k okamžiku dědického nápadu, nebo ab) alespoň v průběhu řízení o pozůstalosti, nebo ac) ve lhůtě pro uplatnění práva na povinný díl; podle „rodinněprávního" řešení by byla doba vzniku u potomků neomezená, u pozůstalého manžela pouze do uzavření nového manželství či registrovaného partnerství.

Přikláním se k dědickoprávnímu řešení, přičemž podmínky pro vznik práva na zaopatření by mohly být splněny nejdříve k okamžiku smrti zůstavitele a **nejpozději ve lhůtě pro uplatnění práva na povinný díl** (tj. v subjektivní tříleté a objektivní desetileté lhůtě),[26] se kterým je právo na zaopatření úzce provázáno jak svým charakterem, tak výší (u potomků výslovně, u manžela a rodičů fakticky, kdy se převzala výše povinného dílu z ABGB účinného v době rekodifikace našeho soukromého práva, tedy v podobě před novelou z roku 2015, kdy ještě ABGB obsahoval také povinný díl předků).

2. V jaké lhůtě je nutné zaopatřovací práva uplatnit? V tomto případě je možné uvažovat o třech řešeních: a) zaopatřovacím, b) obligačním, a c) rodinněprávním. Podle „zaopatřovacího" řešení by každé právo bylo možné uplatnit pouze v zákonem vymezené době (tj. např. u spolužijících osob během tří týdnů od smrti zůstavitele, u matky zůstavitelova dítěte do konce šestého týdne po porodu), u práv, kde doba plnění není omezená, by se promlčovala jako jiná majetková práva.[27] Podle „obligačního" řešení by se všechna práva promlčovala jako majetková práva. Podle „rodinněprávního" řešení by práva na zaopatření promlčení nepodléhala, promlčovala by se pouze práva na jednotlivá opakující se plnění (§ 613 OZ), přičemž u potomků by je bylo možné žádat i za dobu tří let nazpět od uplatnění u soudu (§ 922 odst. 1 OZ), u ženy těhotné se zůstavitelem nejdéle dva roky ode dne porodu (§ 922 odst. 2 OZ).

Přikláním se k zaopatřovacímu řešení. U práva na slušnou výživu pozůstalého manžela a ženy těhotné se zůstavitelem (§ 1666 odst. 1 OZ) a u práva na bezplatné zaopatření spolužijících osob (§ 1669 OZ) je z textu zákona zřejmé, že právo jim trvá pouze po vymezenou dobu (u spolužijících osob to je *„ještě tři týdny po smrti"*, u ženy těhotné se zůstavitelem *„do konce šestého týdne po porodu"*; u pozůstalého manžela to má být *„po dobu šesti týdnů po smrti manžela"*, což z jazykového hlediska může, ale nemusí nutně znamenat ihned po smrti zůstavitele). Právo vzniká přímo ze zákona, mělo by být plněno i bez vyzvání, účelem úpravy je překlenout složité období po smrti zůstavitele. Z perspektivy inspiračních zdrojů bylo zamýšleno, aby oprávněná (dobově vdova) měla přechodně zajištěno zabezpečení, původně primárně natu-

24 Srov. Eliáš, K., op. cit. sub 21, s. 74.

25 Ke lhůtě pro uplatnění práva na zaopatření srov. Talanda, A., Talandová, I., op. cit. sub 7, s. 126.

26 Blíže: Drachovský, O. Povaha, splatnost a promlčení práva na výplatu povinného dílu v penězích. *Ad Notam*, 2021, č. 4, s. 13–14.

27 K tomuto řešení blíže Talanda, A., Talandová, I., op. cit. sub 7, s. 126.

rálního charakteru (bydlení, jídlo), v původní domácnosti zůstavitele (odraz toho dnes ještě najdeme v § 1669 OZ).[28] U těchto tří práv na zaopatření se proto domnívám, že by se měla uplatnit pouze v zákonem vymezené lhůtě, což nepřímo předpokládá užší vztah se zůstavitelem. Uvedené řešení je však myšleno pouze pro uplatnění práva, neboť je zřejmé, že oprávněným osobám by sice mělo, ale nemusí být plněno bezprostředně ode dne smrti zůstavitele. Ostatní práva na zaopatření, která nejsou omezena dobou plnění, ale výší (nutná výživa, nutné zaopatření), by se **promlčovala jako jiná majetková práva** (tj. v subjektivní tříleté a objektivní desetileté lhůtě, viz § 609 násl. OZ).

D) PROBLEMATIKA VZTAHU NUTNÉ VÝŽIVY, SLUŠNÉ VÝŽIVY A NUTNÉHO ZAOPATŘENÍ

Předně je nutné říci, že problematika řešená v § 1666 odst. 3 OZ bude zcela výjimečná (vztah nutné výživy a slušné výživy) až raritní (vztah nutné výživy a nutného zaopatření), přesto jí věnujme pozornost. Jako sporné se může jevit, zda se v případě práv na zaopatření mají krátit měsíční splátky nebo plnění jako celek.

Pokud by právo na nutnou výživu (nepominutelného dědice) bylo zkráceno právem na slušnou výživu (pozůstalého manžela či ženy těhotné se zůstavitelem), mají se všechna tato práva zkrátit tak, aby se *„všem oprávněným dostalo stejně“* (§ 1666 odst. 3 věta první OZ). Š. Klein upozorňuje, že by uvedená práva měla být **krácena poměrně**, protože *„právo na slušnou výživu by v takovém případě bylo významně degradováno“* a že *„takové krácení nadto v určitých případech nemusí být vůbec reálně proveditelné“*.[29] Jako logičtější i proveditelnější mi naopak přijde doslovný výklad. Zatímco výše plnění pro pozůstalou manželku či ženu těhotnou se zůstavitelem (vázaná na zákonnou lhůtu) je předem určitelná, u výše plnění pro nepominutelného dědice (vázané na povinný díl) je určitelná pouze maximální částka, není je tedy ani dost dobře možné poměrně snižovat. Poměrné snižování by sice bylo možné v případě měsíčních splátek, ustanovení však zjevně (jazykovým vyjádřením i smyslem) míří na právo jako celek.

Následně pak k pravidlu, že nutné zaopatření nelze poskytnout v případě zkrácení práva na nutnou výživu (§ 1666 odst. 3 věta druhá OZ), stejný autor uvádí, že se jedná o ustanovení *„hrubě nespravedlivé“* a *„diskriminační“*, když dává před pozůstalým manželem, který se zůstavitelem sdílel společnou domácnost a nedědí jen z toho důvodu, že byl v pořízení pro případ smrti zůstavitele opomenut nebo zkrácen, přednost tomu, kdo z velmi závažných důvodů přišel o právo na povinný díl.[30]

Takové hodnocení však považuji za příliš schematické. Můžeme si na jedné straně představit vlastní dítě bez blízkých příbuzných, které sice vedlo trvale nezřízený život, ale nemá na výživu a není ani schopno se samo živit, na opačné straně pak druhého manžela, který se např. dopouštěl nevěry, ale přesto má právo na základní vybavení rodinné domácnosti, na nedoplatky platu a mzdy a další práva mu náležející po smrti manžela. Úprava podle mého názoru naopak odpovídá jak zvýšené ochraně potomků v rámci dědického práva, tak posílené autonomie vůle zůstavitele (kdy opomenutí manžela zjevně mělo nějaký důvod). Spíše než vlastní ustanovení by v konkrétní situaci mohlo být hrubě nespravedlivé jeho aplikování (k tomu srov. § 2 odst. 3 OZ).

E) OBDAROVÁNÍ ZŮSTAVITELEM A OCHRANA POZŮSTALÝCH

Ve vývoji našeho zákonodárství existují k problematice vztahu dědění a darování dva základní přístupy: „tradiční“ (založený na římském právu a respektu k dědickému právu) a „netradiční“ (založený na sovětském právu a despektu k dědění). První přístup, kdy se darování důsledně zohledňuje v rámci dědického práva (a chrání se tak nejen dědicové, ale také zůstavitel, který není motivován, či dokonce okolím nucen rozdělovat dědictví již za života), reflektují nejen všechny tradiční občanské zákoníky (např. rakouský ABGB původně v § 951 a 952, ve znění ErbRÄG § 789, francouzský CC v čl. 920 a násl., zvl. čl. 923 a 924, německý BGB v § 2325 a násl., zvl. § 2359, švýcarský ZGB v čl. 527 a 532), ale také některé zákoníky východoevropských zemí (např. polský KC v čl. 993 a násl., zvl. čl. 1000, či maďarský HCC 2013 v § 7:80–81 a 7:83nn.).[31] Druhý přístup v našem právním vývoji reprezentují OZ 1950 (§ 533) a OZ 1964 (§ 484), které ještě v omezené míře upravovaly započtení darů, ale již vypustily vrácení daru na povinný díl.

Původní Eliášův návrh OZ z roku 2005 (§ 1735 a 1736) sice navazoval na meziválečné osnovy respektující evropské právní a kulturní konvence, zásahy rekodifikační komise se však návrh vrátil k socialistickým úpravám (vypustil vpočtení darů třetím osobám a vrácení daru na povinný díl). Byl to sice rozsahem drobný zásah, ovšem se zásadním dopadem, protože neguje myšlenku dědění a činí celou rozsáhlou úpravu dědického práva „subsidiární“ a „dispozitivní“. Vylučuje nejen ochranu (nepominutelných) dědiců, ale jde i proti zůstaviteli a jeho autonomii vůle, když o svém majetku nepořizuje pro případ smrti, ale daruje jej.[32]

Z ústavněprávní či komparativní perspektivy se sice jedná o mezeru v zákoně, ovšem mezeru vědomou, kterou zřejmě bude možné důsledně vyplnit až legislativní změnou (ta je již ostatně připravená). Do té doby by bylo možné nejproblematičtější případy řešit právě prostřednictvím

28 Ehrenzweig, A., Krainz, J., op. cit. sub 6, s. 153.

29 Klein, Š., op. cit. sub 16, s. 1707.

30 Tamtéž.

31 Srov. Süß, R. (ed.) *Erbrecht in Europa*. 3. vydání. Bonn: Zerb, 2015, s. 405n. (Německo), s. 527 (Francie), s. 967n. (Rakousko), s. 1006 (Polsko), s. 1169 (Švýcarsko) a s. 1453n. (Maďarsko).

32 K otázce se vracím opakovaně. Srov. zvl. Horák, O. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 11, s. 381–386. Nověji a šířeji srov. Ronovská, K., Pihera, V. (Ne)pominutelný dědic. Kontroverze, rizika a možnosti změn. *Právní rozhledy*, 2019, č. 15–16, s. 520–525.

práva na zaopatření, protože i v případě darování majetku zůstavitele se pominutý potomek může dostat do situace předpokládané § 1665 OZ (*„kdo by jinak byl nepominutelným dědicem, ale nemá právo na povinný díl"*), tím spíše, že se vůči zůstaviteli nijak neprovinil (*argumentum a fortiori*). O ochranu proti darování vylučujícího z práva na povinný díl by tedy nešlo obecně, ale pouze vůči těm potomkům, kterým se nedostává nutné výživy a kteří se nejsou schopni sami živit (do úvahy by přicházeli zejména potomci, kteří nejsou plně svéprávní). Chráněni by však měli být také pozůstalý manžel a rodiče, pokud by jinak splňovali podmínky pro uplatnění práva na nutné zaopatření. Jejich ochranu by bylo možné opřít o ustanovení odpůrčího práva (§ 589 a násl. OZ) a jednání zůstavitele, kterým vylučuje své dítě z nutné výživy či manžela a rodiče z nutného zaopatření, považovat za relativně neúčinné.

F) PROCESNÍ ASPEKTY

Oprávněné osoby mohou být účastníky řízení o pozůstalosti v postavení dědiců, lze však předpokládat, že většinou budou zůstavitelem v posledním pořízení pominuty a budou pouze v pozici věřitelů zůstavitele podle § 112 ZŘS.

Notáři jako soudnímu komisaři v řízení o pozůstalosti sice podle části literatury nepřísluší poučovat oprávněné osoby o jejich právech na zaopatření;[33] vzhledem k tomu, že se jedná o pasiva pozůstalosti vznikající přímo ze zákona, by měl postupovat jako u jiných obdobných dluhů. Ve fázi předběžného šetření by se měl soudní komisař dotázat, zda existují osoby, které mají mít právo na zaopatření.[34]

Není-li o pohledávkách oprávněných osob (myšleno o jejich vzniku či rozsahu) sporu, zahrne je notář jako soudní komisař do seznamu pasiv pozůstalosti [srov. § 171 odst. 2 písm. b) ZŘS]. Pokud spor vyvstane, nelze jej řešit v rámci pozůstalostního řízení (neshodnou-li se dědici na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do pasiv pozůstalosti, ke sporným dluhům se v pozůstalostním řízení nepřihlíží; srov. § 173 větu druhou ZŘS). Bude proto dále na oprávněných osobách, aby své právo na zaopatření uplatnily žalobou (na plnění) ve sporném řízení. Stejný závěr dovodila již meziválečná judikatura (konkrétně ve vztahu k § 796 ABGB), podle které *„o sporném nároku (vdovy), jenž nebyl dědici uznán a jehož předpoklady byly popírány, nelze rozhodovati v nesporném řízení"*[35] (tj. řízení pozůstalostním), či rakouská judikatura.[36]

IV. SHRNUTÍ

K východiskům a charakteru práva na zaopatření:

a) nejdůsledněji odráží princip rodinné solidarity a funkčně dotváří celý systém dědického práva;

b) řadí se do kategorie nabývání pro případ smrti jinak než děděním, které nastává přímo ze zákona (má charakter tzv. zákonného odkazu obdobně jako povinný díl);

c) má obligační, dědickoprávní i rodinněprávní rozměr – úzce navazuje jak na úpravu povinného dílu, který funkčně doplňuje (u potomků) i nahrazuje (u manžela a rodičů), tak na úpravu výživného (např. v otázce splátek);

d) náleží pozůstalým v případě, že se jim nedostává zaopatření zejména ze soukromoprávních titulů; v případě veřejnoprávních dávek (sociálního zabezpečení) by to měly být pouze dávky důchodového pojištění (starobní, vdovský a sirotčí důchod); dávky státní sociální podpory (např. příspěvek na bydlení) či dávky v hmotné nouzi (např. příspěvek na živobytí) by podle mého názoru být zohledňovány neměly („rodina předchází státu").

K výkladu pojmů a řešení sporných otázek:

a) „zaopatření" a „výživa" by se měly chápat jako synonyma – zahrnují nejen náklady na stravu, ale také na ošacení, bydlení a další potřeby, které se budou lišit podle specifik jednotlivých zaopatřovacích práv;

b) „rodinná domácnost" (v § 1666 i 1667 OZ) by měla být vykládána ve významu „rodinné pospolitosti" (resp. § 1667 OZ jako základní vybavení sloužící rodinné pospolitosti);

c) podmínky pro vznik práva na zaopatření by mohly být splněny pouze od okamžiku smrti zůstavitele do konce lhůty pro uplatnění práva na povinný díl (tj. v subjektivní tříleté a objektivní desetileté lhůtě);

d) práva, která jsou omezena dobou plnění, jako právo na slušnou výživu pozůstalého manžela a ženy těhotné se zůstavitelem (§ 1666 odst. 1 OZ) a právo na bezplatné zaopatření spolužijících osob (§ 1669 OZ), by se mohla uplatnit pouze v zákonem vymezené lhůtě; ostatní práva na zaopatření jako nutná výživa (§ 1665 OZ) a nutné zaopatření (§ 1666 odst. 2 OZ), která jsou omezena jen výší plnění, by se promlčovala jako jiná majetková práva (tj. v subjektivní tříleté a objektivní desetileté lhůtě);

e) v případě obdarování zůstavitelem, které by vylučovalo pozůstalé z práva na zaopatření (potomky z nutné výživy, manžela a rodiče z nutného zaopatření), které se jim dostávalo již za života zůstavitele, by potomci, manžel či rodiče měli být chráněni podle ustanovení odpůrčího práva (§ 589 a násl. OZ). ■

33 Srov. Talanda, A., Talandová, I., op. cit. sub 7, s. 127–128.

34 Ve vztahu k právu na nutnou výživu srov. Šešina, M., Wawerka, K., op. cit. sub 9, s. 409; 2. vydání, 2019, s. 423.

35 Rozhodnutí NS ČSR ze dne 15. 6. 1931, sp. zn. R I 364/31.

36 Blíže: Welser, R., op. cit. sub 5, s. 247.

Ad Notam 4/2022

Zohlednění bezúplatných plnění od zůstavitele v dědickém právu

JUDr. Ondřej Drachovský

DĚDICKÉ PRÁVO UPRAVUJE ROZDĚLENÍ MAJETKU, KTERÝ JE SOUČÁSTÍ POZŮSTALOSTI – TEDY V ZÁSADĚ VEŠKERÉHO MAJETKU A DLUHŮ, KTERÉ ZŮSTAVITEL VLASTNIL KE DNI SVÉ SMRTI. TAKŽE – POKUD JE V OKAMŽIKU ÚMRTÍ K DISPOZICI POUZE ČÁST MAJETKU, KTERÝ ZŮSTAVITEL ZA SVÉHO ŽIVOTA VLASTNIL, PROTOŽE SE JIŽ ZA SVÉHO ŽIVOTA URČITÉHO MAJETKU ZBAVIL, VZDAL NEBO JEJ SPOTŘEBOVAL – PODLÉHÁ DĚDICKÉMU PRÁVU ZÁSADNĚ JEN TATO ZBÝVAJÍCÍ ČÁST MAJETKU.

Výjimku z tohoto principu představuje **započtení**, které umožňuje dědickoprávní zohlednění určitých plnění, která zůstavitel poskytl již za svého života.[1] Započtení (v dědickém právu) tak nejobecněji můžeme charakterizovat jako institut, který vede k **zohlednění bezúplatných plnění ze zůstavitelova majetku při určování výše dědických podílů či povinných dílů**.[2]

Tento příspěvek pojednává právě o započtení. Je postaven spíše abstraktněji, ale jeho přečtení může čtenářům pomoci i při řešení konkrétních výkladových otázek, jakož i v případě, bude-li se snažit vyznat ve spletité právní úpravě zohlednění bezúplatných plnění od zůstavitele v českém dědickém právu.

1. ROZDÍLY A PODOBNOSTI MEZI ZAPOČTENÍM NA POVINNÝ DÍL A ZAPOČTENÍM NA DĚDICKÝ PODÍL

Započtení na povinný díl je institutem, který systematicky patří k ochraně nepominutelných dědiců, kdežto započtení na dědický podíl má svůj hlavní význam v rámci vypořádání pozůstalosti a svou povahou je velmi blízké institutu vypořádání nadstandardních aktivit dle § 1693 odst. 3 o. z. Proto je započtení na dědický podíl zmiňováno i v § 1692 odst. 2 a § 1698 o. z. Celá jeho úprava by se podle mého systematicky více hodila právě do dílu 7. o přechodu pozůstalosti na dědice.

V kontextu české právní úpravy bývá uváděno několik rozdílů mezi oběma alternativami dědickoprávního započtení.

1 Srov. Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.) *Erbrecht und Vermögensnachfolge.* 1. Auflage. Wien: Springer, 2010, s. 61.

2 Srov. Welser, R., Zöchling-Jud, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht.* 14. Auflage. Wien: Manz, 2015, s. 622.

Za nejvýznamnější z nich osobně pokládám **vztah k pořízení pro případ smrti**. V případech, v nichž uvažujeme nad započtením na povinný díl, totiž *(de lege lata)* pořízení pro případ[3] smrti pojmově existovat musí. Kdežto přichází-li v úvahu započtení na dědický podíl (ať již přikázané, nebo nepřikázané), pořízení pro případ smrti existovat může i nemusí – a zpravidla nebude, neboť pořízení pro případ smrti zásadně vylučuje nepřikázané započtení dle § 1664 o. z.[4] Kromě toho lze zmínit rozdílný okruh osob oprávněných (beneficientů) z té které alternativy započtení a samozřejmě též odlišné podmínky, jež musí být splněny pro to, aby započtení mohlo být provedeno. Nicméně je otázkou, zda většina z těchto rozdílů není spíše nežli příčinou jen pouhým důsledkem odlišné podstaty obou alternativ započtení.[5] Obě varianty se totiž spíše **liší, než že by se navzájem podobaly**. A s trochou nadsázky lze říci, že jejich největší podobnost spočívá v tom, že se v o. z. nacházejí ve společném oddíle. To, že jsou někdy směšovány, pak podle mého vede k neblahým důsledkům, jakým je třeba to, že by se na započtení na dědický podíl dle § 1664 o. z. měl analogicky použít § 1660 o. z., který upravuje předmět započtení na povinný díl.[6]

JUDr. Ondřej Drachovský
- doktorand na katedře občanského práva Právnické fakulty UK
- advokátní koncipient advokátní kanceláře ZVOLSKÝ ADVOKÁTI s. r. o.

Z toho důvodu se domnívám, že lepší než hledat rozdíly, by bylo hledat souvislosti mezi oběma alternativami započtení a jejich společné rysy. To hlavní, co mají obě alternativy započtení společné, je základní mechanismus výpočtu povinných dílů, resp. dědických podílů, po provedení započtení.

Obě alternativy započtení mohou (i vzhledem ke své rozdílné povaze) **působit vedle sebe**.[7] Bude tomu tak kupř. tehdy, povolá-li zůstavitel čtyři ze svých pěti dětí k dědění ze závěti a současně přikáže započtení různých plnění na jejich závětní dědické podíly, přičemž páté dítě, které již dříve obdrželo od zůstavitele určitý dar, bude požádáno, aby se spokojilo s částí svého povinného dílu v penězích. Pro čtyři závětní dědice bude rozhodný zejména § 1663 o. z., zatímco na otázky práva na povinný díl pátého dítěte budeme aplikovat v první řadě § 1660 odst. 2 (případně § 1661 o. z.).

2. SMYSL A ÚČEL OBOU ALTERNATIV ZAPOČTENÍ

Započtení **na dědický podíl** je založeno na snaze předcházet nerovnému zacházení s jednotlivými rodinnými příslušníky, kteréžto nerovné zacházení by si zůstavitel pravděpodobně nepřál. Někteří rodinní příslušníci (typicky děti) již *inter vivos* obdrží významnější majetek, který je třeba považovat za plnění poskytnuté na úkor budoucího dědictví. Ostatní členové rodiny (dle naší úpravy pouze potomci), kteří byli tímto plněním znevýhodněni, mají být odškodněni větším podílem na pozůstalosti.[8]

Cílem započtení **na povinný díl** je především vyrovnání postavení jednotlivých nepominutelných dědiců.[9] Rozhodně nelze říci, že by započtení na povinný díl nepominutelné dědice chránilo. Je tomu spíše naopak – nepominutelný dědic má povětšinou spíše zájem na tom, aby započtení na povinný díl provedeno nebylo, a bude se snažit mu vyhnout. Jeho provedení totiž povede k tomu, že se povinný díl sníží. Proto můžeme konstatovat, že započtení na povinný díl může také **rozšířit zůstavitelovu dispoziční volnost**, což je zřejmé zejména v případě, pokud existuje toliko jeden nepominutelný dědic.

Již jsem naznačil, že kromě zajištění rovného zacházení v rámci rodiny – jež by mělo být společné oběma alternativám započtení – by účelem započtení na povinný díl měla být navíc také ochrana nepominutelných dědiců v konkrétním smyslu. Vzhledem k tomu, že se při výpočtu povinného dílu vychází primárně z čisté hodnoty pozůstalosti (tedy majetku a jmění zůstavitele ke dni jeho smrti), snižují bezúplatná plnění, jež zůstavitel poskytl za svého života, velikost povinného dílu. Proto existuje institut započtení na povinný díl, který nám umožňuje alespoň některá z takových plnění při výpočtu povinného dílu zohlednit.

Úprava započtení v o. z. však tuto ideu provádí ve zcela minimální míře. **Naše pojetí započtení na povinný díl – na rozdíl od pojetí ve většině zahraničních právních řádů – nepominutelné dědice takřka vůbec nechrání** a chrání téměř výhradně zůstavitelovu testovací autonomii. Provede-li zůstavitel určité plnění ve prospěch nepominutelného dědice, rozšiřuje započtení na povinný díl zůstavitelovu testovací autonomii významnou měrou, neboť v důsledku započtení dochází ke snížení povinného dílu, který má být danému nepominutelnému dědici vyplácen. To vede ke zvětšení masy majetku, ohledně níž může zůstavitel libovolně po-

3 Přesněji řečeno musí existovat alespoň právní jednání pro případ smrti – i samotná existence listiny o vydědění (která by působila jako negativní závěť) by totiž mohla postačovat k tomu, abychom uvažovali nad případným započtením na povinný díl.

4 Blíže srov. Drachovský, O. Sporné otázky týkající se započtení na dědický podíl soudem. *Ad Notam,* 2022, č. 1, s. 26–27.

5 Na tuto odlišnou podstatu poukazuje i důvodová zpráva k o. z. – Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 678; srov. též Umlauft, M. in Fenyves, A., Kerscher, F., Vonkilch, A. (eds.) a kol. *Großkommentar zum ABGB – Klang Kommentar §§ 647–755 ABGB*. Wien: Verlag Österreich, 2021, s. 692–693; či rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu publikované jako Gl. U. n. F. 7612: *„Od ‚započtení' nutno lišiti ‚vpočtení' do povinného dílu, neboť obojí se liší co do základu i účelu."*

6 K tomuto závěr dospěl mj. Nejvyšší soud, a to v usnesení ze dne 28. 1. 2020, sp. zn. 24 Cdo 222/2019. Kriticky k tomuto rozhodnutí srov. Drachovský, O., Fischer, K. Metodologické přístupy k analogii zákona v kontextu právní úpravy započtení na dědický podíl. *Právník*, 2021, č. 5, s. 363 a násl.

7 Srov. Umlauft, M. in Fenyves, A., Kerscher, F., Vonkilch, A. (eds.) a kol., op. cit. sub 5, s. 692–693.

8 Srov. Welser, R., Zöchling-Jud, B., op. cit. sub 2, s. 623.

9 Srov. Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 1, s. 69.

řídit, a zároveň se tím zvětšuje též objem majetku, který připadne závětním dědicům bez jakéhokoli zatížení.[10]

3. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE A MOŽNÉ PODOBY ZAPOČTENÍ NA POVINNÝ DÍL

Pro lepší porozumění nyní stručně představím základní terminologii, se kterou v textu pracuji. Zároveň si ukážeme, jaké jsou možné podoby započtení (zejm. na povinný díl). Přitom si objasníme, které z nich naše právní úprava zná a které nikoli.

3.1. NEPOMINUTELNÝ DĚDIC V KONKRÉTNÍM SMYSLU VS. NEPOMINUTELNÝ DĚDIC V ABSTRAKTNÍM SMYSLU

Pojem nepominutelný dědic může mít dva významy, přičemž úprava započtení v o. z. (bohužel) používá oba z nich. Většinou je však v úpravě započtení nepominutelným dědicem rozuměna osoba s konkrétním právem na povinný díl, tj. potomek zůstavitele, jehož povinný díl byl zkrácen a který má právo na výplatu povinného dílu v penězích. Pro takového potomka používám označení **nepominutelný dědic v konkrétním smyslu**.[11]

Nepominutelným dědicem **v abstraktním smyslu** rozumíme v zásadě jakéhokoli zůstavitelova potomka bez ohledu na to, zda byl zkrácen na svém povinném dílu či nikoli.[12] Tedy: nepominutelný dědic v abstraktním smyslu = velmi vznešené pojmenování pro zůstavitelovy potomky.

3.2. ZAPOČTENÍ PLNĚNÍ Z POZŮSTALOSTI VS. ZAPOČTENÍ S PŘIPOČTENÍM (ZAPOČTENÍ V UŽŠÍM SMYSLU)

Započtení může mít dvě podoby – obě podoby společně můžeme označit jako **započtení v širším smyslu**.[13] První z nich spočívá v pouhém odečtení určité hodnoty od určitého podílu vypočteného z čisté pozůstalosti – tak je tomu v případě započtení plnění obdržených z pozůstalosti (u nás o takovém započtení pojednává § 1660 odst. 1 o. z.). Druhá podoba započtení tkví v tom, že nejprve zvýšíme základ pro výpočet předmětného (po)dílu prostřednictvím připočtení hodnoty určitého bezúplatného plnění k pozůstalosti, načež vypočteme onen (po)díl. K odčítání započitatelného plnění dochází až od takto vypočteného (po)dílu – jde o tzv. **započtení s připočtením**, jež představuje typičtější podobu započtení a projevuje se v obou alternativách obsažených v o. z. – proto ji lze nazvat **započtením v užším smyslu**.

3.3. MOŽNÉ VARIANTY ZAPOČTENÍ V UŽŠÍM SMYSLU

3.3.1. Započtení ve vztahu mezi nepominutelnými dědici v konkrétním smyslu

Započtení s připočtením zásadně vede ke zvýšení povinných dílů všech osob oprávněných k povinnému dílu – přinejmenším v tom smyslu, že kolační podstata je díky připočtení vždy vyšší než čistá pozůstalost. K připočtení může obecně docházet ve dvou skupinách situací. První skupinu tvoří případy, v nichž je základ pro stanovení výše povinného dílu zvyšován o bezúplatná plnění vynaložená ve prospěch nepominutelných dědiců (v konkrétním smyslu). V takovém případě dochází nejprve k připočtení hodnoty bezúplatných plnění k čisté hodnotě pozůstalosti, načež se z výsledné částky vypočtou povinné díly. Od těch se v případě těch nepominutelných dědiců, kteří obdrželi nějaká započitatelná plnění, tato plnění odečtou.[14] Díky této variantě započtení s připočtením je vedle zůstavitelovy testovací autonomie zajištěna též rovnost mezi nepominutelnými dědici, avšak pouze mezi nepominutelnými dědici **v konkrétním smyslu**.

Tuto úpravu náš právní řád zná, byť ne ve zcela čisté podobě. Jedná se především o § 1660 odst. 2 a § 1661 o. z. Hlavním důsledkem této naší úpravy je jiný výpočet povinných dílů osob, které již *inter vivos* obdržely od zůstavitele nějakou výhodu a které jsou v postavení osob s právem na povinný díl (tj. nepominutelných dědiců v konkrétním smyslu). Pokud je však bezúplatným plněním *inter vivos* zvýhodněn kdokoli jiný než nepominutelný dědic v konkrétním smyslu, a to včetně (!) jiného potomka, který však dědí, **k žádnému připočtení nedochází, a základ pro výpočet výše povinných dílů tak může být skrze bezúplatná plnění velmi podstatně snížen**. To vede k tomu, že bezúplatnými dispozicemi *inter vivos* lze minimalizovat či významně snížit povinné díly „neoblíbených" či „méně oblíbených" potomků. Náš zákonodárce tak projevil jednoznačný příklon k preferenci zůstavitelovy autonomie vůle.

3.3.2. Započtení bezúplatných plnění ve prospěch jakýchkoli dalších osob

Druhou skupinu tvoří případy, kdy je bezúplatně obmyšlena jiná osoba nežli nepominutelný dědic v konkrétním smyslu. V takových případech je základ pro výpočet povinného dílu toliko zvýšen (dochází pouze k připočtení bez toho, aby se poté cokoli odečítalo; lze hovořit též o **„prostém připočtení"**). Pokud v těchto případech pozůstalost nepostačuje ke krytí povinných dílů, je možné požadovat krácení darů. Prosté připočtení tak bývá pravidelně doplňováno možností revokovat dar pro zkrácení povinného dílu *(querella inofficiosi donationis)*.[15, 16]

10 Srov. např. Wolf, K. *Grundriss des österreichischen bürgerlichen Rechts*. 4. Auflage. Wien: Springer Verlag, 1948, s. 376.

11 Srov. Eccher, B. *Bürgerliches Recht. Band VI: Erbrecht*. 6. Auflage. Wien, New York: Springer, 2016, s. 152–153.

12 Srov. tamtéž, s. 152.

13 Srov. Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 1, s. 61; či Scheuba, E. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 1, s. 230.

14 Srov. např. Welser, R. *Der Erbrechts-Kommentar §§ 531–824 ABGB*. Wien: Manz, 2019, s. 396.

Tyto instituty, jejichž účelem je prevence krácení práv nepominutelných dědiců skrze bezúplatná plnění *inter vivos*,[17] **v našem právním řádu zcela absentují**. Jedním z důsledků této absence je, že započtení na povinný díl přichází v našem právním řádu v úvahu toliko při dědění dle testamentární dědické posloupnosti (event. v případě, kdy zůstavitelovo prohlášení o vydědění účinkuje toliko jako negativní závěť).[18]

4. PŘECHODNÁ ÚPRAVA OHLEDNĚ ZAPOČTENÍ

Jaké právo se použije na započtení – pokud např. k darování poz. synovi došlo 3. 3. 2010, načež zůstavitel v závěti povolal za univerzální dědičku manželku a přikázal, aby se na povinný díl poz. syna započetlo vše, co mu bezúplatně daroval?

Ve vztahu k oběma alternativám započtení se uplatní obecné přechodné ustanovení vztahující se na dědění, podle nějž se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele (§ 3069 o. z.). Započtení se proto řídí novou právní úpravou, pakliže jde o zůstavitele zemřelé po 1. 1. 2014, a to **bez ohledu na to, zda bylo předmětné plnění získáno před nebo po tomto datu**.[19]

5. ZÁVĚR – NĚKOLIK HODNOTÍCÍCH POZNÁMEK K ČESKÉ ÚPRAVĚ ZAPOČTENÍ

Účelem tohoto příspěvku bylo mj. poukázat na to, jak mohou zákonodárci přistoupit k dědickoprávnímu zohlednění bezúplatných plnění získaných od zůstavitele. Český přístup v tomto ohledu příliš šťastný není. Vede totiž k velmi nespravedlivým důsledkům. To, zda určitý potomek českého zůstavitele bude moci získat svůj povinný díl či nikoli, totiž záleží v podstatě jenom na tom, jestli si zůstavitel vyhledá kvalifikovaného poradce, který mu poradí, jak se povinným dílům „vyhnout“.

Domnívám se, že to není vhodné. Buďto bychom měli umožnit všem potenciálním zůstavitelům, aby povinné díly nemuseli vůbec řešit, nebo bychom měli přiznat nepominutelným dědicům skutečnou (a ne pouze iluzorní) ochranu. Současná právní úprava bohužel nejde ani jednou ze zmíněných cest. A to je škoda. Přitom by řešení mohlo být relativně prosté – buďto bychom zcela zrušili ochranu nepominutelných dědiců, nebo bychom naopak zavedli některou z variant prostého připočtení, resp. *claw-backu*.[20] ■

15 Možnost odvolat dar pro zkrácení povinného dílu (někdy označovanou jako *claw-back*) zná v různé podobě převážná většina evropských kodexů – viz např. § 2325 a 2329 BGB, § 789 (§ 951 ve znění účinném do 1. 1. 2017) ABGB, art. 527 ZGB, art. 993 a 1000 polského Kodeksu cywilnego, art. 920 a 924 francouzského CC či art. 636 španělského Código Civil; a znaly ji též § 796, 797 a 805 VN 37.

16 Ke *querellae inofficiosae donationis* srov. blíže např. Bonfante, P. *Instituce římského práva.* Překlad Jan Vážný. 9. vydání. Brno: ČS. A. S. Právník, 1932, s. 570; 575.

17 Srov. např. Umlauft, M. *Die Anrechnung von Schenkungen und Vorempfängen im Erb- und Pflichtteilsrecht*. Wien: Manz, 2001, s. 148 f; či Aichberger-Beig, D. in Gruber, M., Kalls, S., Müller, K., Schauer, M. (eds.), op. cit. sub 1, s. 62.

18 Je-li vydědění sice nedůvodné, avšak zároveň jsou jinak splněny všechny požadavky jeho platnosti, účinkuje podle mého prohlášení o vydědění jako negativní závěť vždy. **Tento názor hájí** též Talanda, A., Talandová, I., Plašil, F. Postavení nepominutelného dědice. *Ad Notam,* 2019, č. 1, s. 32 a násl.; či Kittel, D. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1690. **Opačně míní** další autoři, podle nichž nedůvodné vydědění účinkuje jako negativní závěť v podstatě pouze tehdy, pokud zůstavitel zároveň platně povolá nějaké osoby za závětní (či smluvní) dědice – do této skupiny patří např. Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 24–25; Svoboda, J. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář.* 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 429; Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 374–375; či Bednář, V. Několik poznámek k vydědění. *Bulletin advokacie,* 2018, č. 10, s. 26, 27.

19 Srov. obdobně rakouskou úpravu a názory publikované v souvislosti s ErbRÄG – např. Umlauft, M. in Fenyves, A., Kerscher, F., Vonkilch, A. (eds.) a kol., op. cit. sub 5, s. 702.

20 U nás se ke *claw-backu* vyjadřují zejména Ronovská s Piherou – srov. Ronovská, K., Pihera, V. (Ne)pominutelný dědic. Kontroverze, rizika a možnosti změn. *Právní rozhledy*, 2019, č. 15–16, s. 520–525.

Oficiální časopis Notářské komory České republiky

AD NOTAM
ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

ZÁKLADNÍ INFORMACE
vydavatel: Notářská komora České republiky
periodicita: čtvrtletník
náklad: 2 000 výtisků
formát: A4 (210 x 297)
počet stran: průměrně 56+4

PŘEDPLATNÉ PRO ROK 2023

Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné objednávejte na predplatne.adnotam@nkcr.cz

Nezletilí a řízení o pozůstalosti

JUDr. Adam Talanda, Ph.D., JUDr. Filip Plašil

ÚČAST NEZLETILÝCH DĚDICŮ V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI JE VELMI ČASTÁ A PRAXE NOTÁŘŮ OHLEDNĚ PŘÍSTUPU K NEZLETILÝM ÚČASTNÍKŮM NENÍ JEDNOTNÁ, JAKOŽ NENÍ JEDNOTNÁ ANI PRAXE OPATROVNICKÝCH SOUDŮ TÝKAJÍCÍ SE SCHVALOVÁNÍ PRÁVNÍCH JEDNÁNÍ UČINĚNÝCH ZA NEZLETILÉ V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI. PŘEDKLÁDANÝ ČLÁNEK SI KLADE ZA CÍL SEZNÁMIT S AKTUÁLNÍMI OTÁZKAMI ÚČASTI NEZLETILÝCH V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI.[1]

OBECNÉ POZNÁMKY

Nezletilé dítě jako osoba pod zvláštní ochranou [§ 1685 odst. 2 písm. a) OZ] zásadně v soudním řízení **nemůže samostatně jednat a činit procesní úkony**, ale vždy za něj musí jednat **rodič** nebo **opatrovník**, kteří musí postupovat v souladu se zájmy nezletilého. V tomto ohledu kontrolu nad rodiči vykonává především opatrovnický soud, ale i soud v jakémkoli řízení musí postupovat tak, aby šetřil zájmy nezletilého, a pokud je to možné, aby nezletilému poskytl dostatek informací k vytvoření vlastního názoru a nechal ho, aby se vyjádřil (§ 867 OZ, § 20 odst. 4 ZŘS a § 100 odst. 3 OSŘ). Pokud se nezletilý účastní řízení o pozůstalosti, měl by notář jako soudní komisař zvážit, zda je vzhledem k věku schopen nezletilý projevit vlastní názor na věc, informovat ho o průběhu řízení, jeho názor vyslechnout a případně mu umožnit účast na řízení.[2] Pro doručování soudních písemností pak platí, že je-li účastníkem nezletilý, který dovršil 15 let a který je zastoupen zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, musí mu být doručovány soudní písemnosti současně s doručením jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi [§ 50b odst. 4 písm. b) OSŘ], jde tedy o výjimku z obecného pravidla, že je-li účastník zastoupen, doručuje se pouze zástupci (§ 50b odst. 1 OSŘ).

Nezletilé dítě obecně zastupují v jeho záležitostech rodiče,[3] ti však nezletilého nemohou v řízení zastupovat, pokud by mezi rodiči a nezletilým mohlo dojít ke **střetu zájmů** (§ 892 OZ). Lze přitom mít za to, že pro nutnost jmenování opatrovníka postačí i jen hypotetický střet zájmů, tedy už jen to, že rodič i nezletilý jsou účastníky jednoho řízení.[4] Pro nutnost zastoupení nezletilého jako dědice opatrovníkem v řízení o pozůstalosti tedy postačí, že nezletilý i rodič mají dědit vedle sebe podle zákonné či testamentární posloupnosti, že rodič je manželem zůstavitele (za předpokladu, že existuje

1 Článek vychází z přednášky „Nezletilí a řízení o pozůstalosti", kterou autoři přednesli dne 27. 1. 2022 v rámci semináře „Rodinné právo pro opatrovnické soudce" konaného na Justiční akademii v Kroměříži.

2 Viz nález Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13. Věkem, odkdy se má za to, že nezletilý je schopen formulovat svůj názor, je věk 12 let (§ 867 odst. 2 OZ) a nezletilý tohoto věku by vždy měl dostat potřebné informace o řízení a mít možnost se k projednávaným záležitostem vyjádřit.

3 Nezletilé dítě zastupuje také poručník (§ 928 a násl. OZ), nikoli však pěstoun, ledaže k tomu byl soudem zvlášť zmocněn (§ 966 odst. 2 OZ).

4 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2473/2016. Hypotetická kolize zájmů rodiče a nezletilého dítěte stačila pro nutnost zastoupení opatrovníkem i za účinnosti zákona č. 94/1963 Sb., o rodině (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 890/2003 a 25 Cdo 3782/2013). Ustanovení § 37 zákona o rodině a § 892 odst. 3 OZ jsou dost podobně formulována.

společné jmění manželů) a nezletilý má dědit, nebo že rodič uplatňuje pohledávku vůči pozůstalosti. Není nutné, aby mezi rodičem a nezletilým skutečně vznikl spor (např. o dědické právo, ale také o rozsah aktiv či pasiv pozůstalosti).

Nastane-li z důvodu střetu zájmů potřeba ustanovit nezletilému dítěti jako dědici opatrovníka pro řízení, postupuje notář podle § 119 ZŘS a jmenuje nezletilému usnesením **zvláštního opatrovníka**.[5] Zvláštní opatrovník může v řízení o pozůstalosti za nezletilého činit hmotněprávní jednání (odmítnutí či neodmítnutí dědického práva, dohody o vypořádání společného jmění manželů, o rozdělení pozůstalosti atd.). Osobu opatrovníka notář vybere z osob nezletilému blízkých nebo z jiných vhodných osob s jejich souhlasem,[6] případně lze jmenovat advokáta (nutno použít obecnou úpravu § 29 odst. 4 OSŘ). Notář musí dbát na to, aby ani zájmy zvláštního opatrovníka nebyly v rozporu se zájmy nezletilého (§ 32 odst. 2 OSŘ), a lze mít za to, že není vhodné, aby jeden zvláštní opatrovník v řízení zastupoval více nezletilých dědiců, jejichž zájmy si (byť i jen hypoteticky) odporují. V praxi však bývá obtížné nalézt více osob ochotných vykonávat funkci opatrovníků více nezletilých, jejichž zájmy si (i jen hypoteticky) odporují. Není vyloučeno, aby byla zvláštním opatrovníkem nezletilého pro řízení o pozůstalosti jmenována obec,[7] ve které má nezletilý bydliště (§ 471 odst. 3 OZ), byť ve složitějších případech to není vhodné.[8]

JUDr. Adam Talanda, Ph.D.
- soudce Okresního soudu v Přerově
- odborný asistent na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

JUDr. Filip Plašil
- člen redakční rady Ad Notam
- notář v Pardubicích

Obdobná pravidla platí i pro **osobu omezenou ve svéprávnosti**, které byl jmenován hmotněprávní opatrovník. Pokud by zájmy opatrovníka a osoby omezené ve svéprávnosti jako dědice byly v rozporu, jmenoval by omezeně svéprávné osobě notář v řízení o pozůstalosti zvláštního opatrovníka podle § 119 ZŘS. Pokud by nějaká osoba jako dědic opatrovníka vůbec neměla, ač nemůže v řízení jednat sama, jmenuje jí notář v řízení o pozůstalosti opatrovníka podle § 118 ZŘS, a to i v případě, že řízení o jmenování hmotněprávního opatrovníka u jiného soudu probíhá, přičemž notářem jmenovaný opatrovník působí jen do doby jmenování hmotněprávního opatrovníka v jiném řízení.[9]

PRÁVNÍ JEDNÁNÍ NEZLETILÉHO V ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

V průběhu řízení o pozůstalosti činí zástupce nezletilého dítěte celou řadu právních jednání i procesních úkonů. Zatímco procesní úkony učiněné za nezletilého v řízení o pozůstalosti zásadně nepodléhají schválení opatrovnického soudu,[10] některá právní jednání učiněná za nezletilého podléhají schválení či přivolení soudu, jinak je lze prohlásit za neplatná, působí-li nezletilému újmu (§ 898 odst. 4 OZ).

Vždy je **nutno schválit** právní jednání vyjmenovaná v § 898 odst. 2 písm. c) OZ, kterými jsou prohlášení o odmítnutí dědictví nebo odkazu a uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti nebo o výši dědických podílů. Zákon tedy chrání nezletilého před tím, aby jeho zástupce neuváženě odmítl majetkové hodnoty z pozůstalosti (dědictví či odkaz) a aby uzavřel nevýhodnou dohodu týkající se nabytí dědictví (rozdělení pozůstalosti nebo výše dědických podílů). Podle smyslu a účelu úpravy, kterým je kontrola toho, zda právní jednání učiněné za nezletilého je v jeho prospěch, lze analogicky trvat i na potřebě schválení právního jednání spočívajícího v uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti, kterou mezi sebou uzavírají pozůstalý manžel a všichni dědicové. Dohoda o vypořádání společného jmění manželů má totiž zásadní vliv na rozsah a obsah pozůstalosti, neboť pozůstalost je tvořena právě odpovídající částí vypořádaného společného jmění manželů, proto je vhodné věnovat pozornost také tomuto vypořádání, podobně jako je tomu u dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti.

Různá je praxe soudů (notářů) a opatrovnických soudů ohledně schvalování právních jednání učiněných za nezletilého spočívajících v uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti a svolání věřitelů. Pokud jde o výhradu soupisu pozůstalosti, tak ta nezletilému svědčí automaticky podle § 1685 odst. 2 písm. a) OZ, přesto je běžně v řízení o pozůstalosti učiněna za nezletilého i výslovně. Schválení tohoto právního jednání tedy není nezbytné, přesto bývá pravidelnou součástí rozhodnutí opatrovnického soudu, což může přispět právní jistotě. Svolání věřitelů podle § 1711 a násl. OZ není činěno automaticky, ale jen na návrh, nicméně je důležitým krokem pro skutečné omezení povinnosti hradit dluhy zůstavitele jen do výše nabytého dědictví. Jde pak o právní jednání, které je té-

5 Úprava v § 119 ZŘS (i § 118 a 120 ZŘS) je speciální vůči obecné úpravě v § 29 OSŘ, to však jen v případě, že jde o jmenování opatrovníka dědici. U ostatních účastníků se použije obecná úprava § 29 OSŘ. Usnesení tedy vydává přímo notář jako soudní komisař v řízení o pozůstalosti, nikoli soud v řízení ve věcech péče o nezletilé.

6 Souhlas osoby blízké nebo jiné vhodné osoby jako zvláštního opatrovníka by měl být ve spise zaznamenán písemně nebo v protokolu.

7 Opatrovníkem je nutno vždy jmenovat obec, která má právní subjektivitu. Výkon funkce pak vykonává starosta nebo jiný pracovník. Není správným postupem, pokud notář v usnesení označí jako opatrovníka obecní úřad či orgán sociálně-právní ochrany dětí, neboť nejde o subjekty s právní subjektivitou.

8 Ke vhodnosti obce jako opatrovníka nezletilého dítěte ve složitých případech viz přiléhavou argumentaci Ústavního soudu v nálezu sp. zn. I. ÚS 3304/13, i když se týká sporných řízení.

9 Ohledně opatrovníků a zvláštních opatrovníků v řízení o pozůstalosti viz též Plašil, F. Aktuálně k opatrovníkům v řízení o pozůstalosti dle § 118 až 119 ZŘS. *Ad Notam*, 2016, č. 5, s. 11–14.

10 Např. námitky věcné a místní nepříslušnosti soudu či podjatosti notáře, námitky do pravosti či platnosti pořízení pro případ smrti, námitky do existence dědického titulu dědice ze zákonné posloupnosti, námitky a připomínky k soupisu pozůstalosti. Přivolení či schválení opatrovnického soudu však vyžaduje např. podání žaloby za nezletilého, což může nastat i v souvislosti s řízením o pozůstalosti v případě sporu o dědické právo.

měř bez výjimky ve prospěch nezletilého a jeho schválení opatrovnickým soudem je vhodné ve smyslu § 898 odst. 1 OZ (k tomu viz dále).

Vedle výslovně vyjmenovaných právních jednání učiněných za nezletilé dítě v oblasti dědického práva, která musí být vždy schválena opatrovnickým soudem, obsahuje právní úprava ještě obecnou kategorii právních jednání, jejichž **schválení je také třeba**. Jde o právní jednání týkající se existujícího i budoucího jmění nezletilého dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty (§ 898 odst. 1 OZ). Pod tuto obecnou kategorii lze pak podřadit v podstatě jakékoli právní jednání učiněné za nezletilého v oblasti dědického práva. Lze tedy podat návrh na schválení i jiných právních jednání, pokud to rodiče považují za nutné. Opatrovnický soud pak buď učiněná právní jednání posoudí a podle svého uvážení je schválí či neschválí, nebo věc posoudí tak, že nejde o právní jednání vyžadující schválení, a návrh zamítne, případně zastaví řízení zahájené bez návrhu (na podnět).

Schválení nevyžadují některé způsoby nabytí dědictví nezletilým dítětem podle § 185 ZŘS, a to potvrzení nabytí dědictví jedinému dědici, rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců podle nařízení zůstavitele nebo podle určení třetí osoby a potvrzení nabytí dědictví více dědicům podle podílů ze zákona. V uvedených případech nejde o právní jednání učiněná za nezletilého, ale o rozhodnutí soudu vydaná při splnění zákonem předepsaných podmínek, proto nejde o právní jednání, která by bylo potřebné (či vůbec možné) opatrovnickým soudem schválit. Ze stejného důvodu schválení opatrovnickým soudem nepodléhá ani vypořádání společného jmění manželů autoritativním rozhodnutím soudu bez uzavření dohody pozůstalého manžela a dědiců.

ZVLÁŠTĚ K NEODMÍTNUTÍ A ODMÍTNUTÍ DĚDICTVÍ

Neodmítnutí či odmítnutí dědictví za nezletilého musí nastat v každém řízení o pozůstalosti, kterého se nezletilý jako dědic účastní. Přesto právě schvalování (či neschvalování) těchto právních jednání vyvolává v praxi výkladové potíže, a právě této oblasti se dotýká změna znění § 898 odst. 2 OZ účinná od 1. 7. 2021.[11]

Úprava schvalování právních jednání za nezletilého týkajících se dědického práva byla podle § 898 odst. 2 písm. c) OZ ve znění do 30. 6. 2021 následující:

*Souhlasu soudu je třeba **zejména** k právnímu jednání, kterým dítě:*
a) nabývá nemovitou věc nebo její část a kterým s ní nakládá,
b) (…)
*c) **nabývá** dar, dědictví nebo odkaz nikoli zanedbatelné majetkové hodnoty, nebo takový dar, dědictví nebo odkaz **odmítá**, nebo takový dar nebo dar představující nikoli nepodstatnou část jeho majetku poskytuje, (…).*

Z uvedené úpravy někteří autoři dovozovali, že neodmítnutí dědictví za nezletilého není potřeba schvalovat opatrovnickým soudem, a jiní, že se naopak schválení vyžaduje. Ve prospěch neschvalování neodmítnutí dědictví autoři[12] uváděli, že nejde o právní jednání, neboť se zpravidla děje nečinností a dědictví se nabývá již smrtí zůstavitele, a nikoli až neodmítnutím, že neodmítnutí dědictví nemůže nezletilého poškodit, neboť je chráněn výhradou soupisu pozůstalosti a může navrhnout likvidaci pozůstalosti. Dále bylo poukazováno i na praxi, podle které i v případě, že opatrovnický soud neschválí neodmítnutí dědictví, uplyne v mezidobí jednoměsíční lhůta k odmítnutí dědictví, a nastane proto fikce neodmítnutí[13] (tj. neodmítnutí dědictví nelze neschválením zvrátit) a opatrovnický soud nemůže neschválením neodmítnutí vyvolat jeho odmítnutí, neboť nemůže nahradit projev vůle.

Jiní autoři[14] naopak argumentovali, že i neodmítnutí dědictví vyžadovalo schválení opatrovnickým soudem, neboť neodmítnutí je omisivním právním jednáním (§ 546 OZ) a může poškodit zájem nezletilého, protože samotná výhrada soupisu pozůstalosti nechrání nezletilého dostatečně, není-li žádáno o svolání věřitelů.[15] Poukazováno pak bylo i na to, že nezletilému je nutno poskytnout ochranu a je nemyslitelné, aby rozhodnutí soudu o neschválení neodmítnutí dědictví nemohlo vyvolat žádné účinky. Proto by neschválení neodmítnutí soudem mělo vždy mít za následek odmítnutí dědictví.

Právní úprava schvalování právních jednání za nezletilého týkajících se dědického práva v § 898 odst. 2 OZ byla od 1. 7. 2021 změněna takto:[16]

*Souhlasu soudu je **vždy** třeba k právnímu jednání, kterým dítě:*
a) nabývá, zcizuje nebo zatěžuje nemovitou věc nebo podíl na ní,
b) (…)
*c) uzavírá dohodu dědiců o výši dědických podílů nebo rozdělení pozůstalosti, **odmítá dědictví** nebo prohlašuje, že nechce odkaz, (...).*

11 Změna občanského zákoníku provedená zákonem č. 192/2021 Sb.

12 Zejména Muzikář, M., Svoboda, J. Udělování souhlasu s právním jednáním za nezletilého v řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, č. 3, s. 7–13.

13 Viz tabulku následků schválení či neschválení právního jednání za nezletilého opatrovnickým soudem v Muzikář, M., Svoboda, J., op. cit. sub 12, s. 10. Viz též Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 278–279.

14 Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV (§ 1475 až 1720)*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 59; Kotrady, P. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek IV/1. § 655–793*. Praha: Leges, 2016, s. 1558–1559; Psutka, J. in Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 906–908; Psutka, J. *Péče o jmění nezletilého dítěte*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 166–175. Viz též zajímavou diplomovou práci Malota, T. *Problematické aspekty právní ochrany nezletilých při přijetí dědictví*. Vedoucí práce Klára Hamuľáková. Olomouc: Univerzita Palackého, Právnická fakulta, 2018.

15 Viz důsledky neprovedení konvokace věřitelů v § 1706 a násl. OZ, přičemž je nutno upozornit na naprosté nedocenění těchto důsledků v důvodové zprávě k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým byla provedena změna § 898 OZ, viz dále.

16 Změny přehledně rozebírá též Kotrady, P. Zásadní změny v právní úpravě péče o jmění dítěte. *Právo a rodina*, 2022, č. 1, s. 7–12.

Imperativně vyhlížející ustanovení § 898 odst. 2 OZ však nově relativizují odst. 3 a 4 (je-li to v zájmu nezletilého dítěte, může soud zúžit okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu, a jednal-li rodič za nezletilého bez souhlasu soudu, lze právní jednání prohlásit za neplatné, jen působí-li nezletilému újmu), které ponechávají na úvaze soudu, je-li nutné právní jednání uvedená v odst. 2 skutečně schvalovat. Odst. 4 pak nově zakotvuje nikoli zdánlivost, ale pouhou neplatnost právního jednání, které učinil zástupce nezletilého dítěte bez souhlasu soudu.[17]

Důvodová zpráva k provedeným změnám v odst. 2 uvádí, že dosud bylo v dědických věcech rozhodováno i v případech, kdy to nebylo nutné nebo přínosné. Proto došlo k vypuštění podmínky schválení nabývání dědictví nebo odkazu, neboť dědictví se nabývá již smrtí, a nikoli nějakým pozdějším právním jednáním učiněným za nezletilého. Dále důvodová zpráva poukazuje na ochranu poskytovanou nezletilému výhradou soupisu pozůstalosti. Konečně důvodová zpráva zdůrazňuje nutnost schválení odmítnutí dědictví bez ohledu na hodnotu majetku. Z toho lze dovodit, že podle současného znění § 898 odst. 2 OZ není nutné neodmítnutí dědictví za nezletilého vždy schvalovat, přesto není vyloučeno schvalování neodmítnutí dědictví v odůvodněných případech, a to podle § 898 odst. 1 OZ, který představuje obecnou skutkovou podstatu schvalování právních jednání za nezletilého ve všech případech, kdy je to potřebné.[18]

Potřeba **schválení neodmítnutí dědictví** za nezletilého vyvstane především v případech, ve kterých nezletilý nabývá dědictví významně zatížené dluhy, třebaže nikoli předlužené,[19] dále v případech nabytí dědictví tvořeného majetkem vyžadujícím značné investice nebo majetkem, jehož správa je obtížná. Nabytí dědictví by mělo být nezletilému vždy ku prospěchu, a ne každé nabytí majetku znamená skutečný prospěch, neboť vlastnictví zavazuje. Je proto potřeba vždy posoudit, zda nabývaný majetek nezletilého nezatíží, zda bude možné majetek užívat a jaké budou případně náklady na správu majetku, to zvláště při nabývání spoluvlastnických podílů.[20] Časté bývá, že nezletilý má nabýt spoluvlastnické podíly na nemovitých věcech, které jsou např. korytem vodního toku či veřejnou komunikací, což rozhodně není majetek, který by byl nezletilému ku prospěchu, neboť jde o majetek prakticky nevyužitelný, který může pouze vyžadovat údržbu nebo placení daně z nemovitých věcí. Ještě horší situace může nastat u majetku s ekologickou zátěží v podobě skládky, skladu chemikálií či pneumatik, zamořené půdy apod.[21] Majetkovým prospěchem pro nezletilého nemusí být ani věc zatížená zástavním právem, věc, o jejíž vlastnické právo je veden spor, nebo nemovitost, u níž je v katastru zapsána duplicita vlastnictví; hrozí totiž nebezpečí, že nezletilý později o vlastnické právo k takové věci bez vlastního zavinění bez náhrady přijde, zatímco povinnost hradit dluhy spojená s nabytím dědictví může nezletilému zůstat. Specifické okolnosti může vyvolat také znatelný pokles hodnoty dědictví v období od zůstavitelovy smrti do potvrzení nabytí dědictví nezletilému (např. pád kurzu cenných papírů), ačkoli povinnost hradit dluhy zůstane nezletilému v původní výši podle hodnoty majetku v době zůstavitelovy smrti. Dále je nutno vzít v úvahu také to, že zůstavitel může nezletilému uložit příkaz nebo povolání nezletilého za dědice vázat na splnění podmínky, nezletilému může být nařízeno vydání odkazu nebo na zděděné nemovité věci může váznout věcné břemeno ve prospěch jiného dědice. Všechny tyto okolnosti mohou umenšit užitek nezletilého z nabytého dědictví a mohou pro něj znamenat výdaje nebo jiné povinnosti, které je nutno zohlednit při rozhodování, zda je nabytí dědictví nezletilému ku prospěchu.

Návrh na schválení neodmítnutí dědictví za nezletilého mohou podat především zákonní zástupci nezletilého, ale jelikož je řízení o schválení právního jednání za nezletilého podle § 466 písm. k) ZŘS řízením, které lze zahájit **i bez návrhu**, může podnět k zahájení tohoto řízení podat také notář, který vede předmětné řízení o pozůstalosti. Lze přitom mít za to, že je úlohou notáře dohlížet na to, aby nebyly poškozeny zájmy nezletilého v řízení o pozůstalosti, a proto by notář v případě pochybnosti o tom, zda neodmítnutí dědictví bylo či nebylo v zájmu nezletilého, měl podnět opatrovnickému soudu podat.

Otázkou nadále zůstává, jaké jsou **účinky neschválení neodmítnutí dědictví** za nezletilého opatrovnickým soudem. Dosavadní názory převážně tvrdí, že neschválení neodmítnutí dědictví za nezletilého v podstatě nemá žádné účinky, neboť nezletilému v mezidobí uplyne jednoměsíční lhůta k odmítnutí dědictví podle § 1487 OZ, a dědictví proto neodmítl.[22] Názor o uplynutí lhůty k odmítnutí dědictví je nutno odmítnout, neboť účinky schválení neodmítnutí dědictví soudem se vztahují ke dni prohlášení rodiče nebo opatrovníka nezletilého dítěte, nikoli až ke dni rozhodnutí o schválení či neschválení právního jednání za nezletilého.[23] Souhlas opatrovnického

17 Zuklínová kriticky upozorňuje, že půjde nejspíš o neplatnost relativní, čímž se ochrana nezletilých blíží nule. Zuklínová, M. Právní jednání rodiče při správě jmění dítěte aneb jak otočit podstatu a účel zákona o 180°. *AUC Iuridica*, 2022, č. 2, s. 88.

18 Stejný závěr uvádějí Bednář, V., Šínová, R. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: Ficová, S., Ivančo, M., Raková, K. a kol. *Dedičské právo v hmotnoprávnych a procesnoprávnych súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 279.

19 Nastávají však i případy, ve kterých rodič za dítě přijme zjevně předlužené dědictví, viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2011, č. j. 24 Co 67/2011-31. Bylo by vhodné, aby v takových případech dohlížel na zájmy nezletilého také soudní komisař a nařídil z úřední povinnosti likvidaci pozůstalosti podle § 195 odst. 2 ZŘS.

20 *„Při posuzování toho, zda dohoda dědiců je či není v zájmu nezletilého dědice, nelze zájem dědice spatřovat jedině v tom, zda se mu dostane vlastnických práv, nýbrž je třeba přihlédnout i k tomu, jaká tu bude možnost užívat věci získané dědictvím a jaké budou náklady spojené s jejich udržováním. To platí zejména, jde-li o nabytí spoluvlastnických práv."* Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 4. 1966, sp. zn. 4 Cz 24/66 (R 59/1966 civ.).

21 *„K rozhodnutí o schválení právního úkonu odmítnutí dědictví, učiněného v zastoupení nezletilého dědice jeho zákonným zástupcem, musí mít soud péče o nezletilé zjištěny údaje o povaze, druhu a ceně majetku zůstavitele a o výši jeho dluhů."* Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 2. 1976, sp. zn. 1 Cz 12/76 (R 46/1977 civ.).

22 Např. Muzikář, M., Svoboda, J., op. cit. sub 12, s. 11.

soudu by zde měl představovat podmínku, na které závisí platnost právního jednání učiněného za nezletilého, proto při chybějícím souhlasu soudu by nemělo jít o právní jednání platné, a to i v případě neodmítnutí dědictví učiněného omisivně. Dosavadní závěry také zjevně nekorespondují se snahou zákonodárce poskytnout nezletilým zvláštní ochranu v podobě dohledu opatrovnického soudu nad právními jednáními, která jsou za nezletilé činěna jejich zástupci. Je proto nutné nalézt řešení tohoto problému neefektivní ochrany nezletilých v souvislosti s neodmítáním dědictví, neboť jinak by mohlo docházet k odepření soudní ochrany, což by se dostávalo do rozporu s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.[24] Lze navrhnout tři možnosti řešení uvedeného problému.

První možností řešení je přivolení k zamýšlenému odmítnutí dědictví za nezletilého předem. Není vyloučeno, aby opatrovnický soud přivolil k budoucímu právnímu jednání, přičemž toto řešení předejde jakýmkoli dohadům ohledně účinků případného neschválení (nepřivolení) soudu. Notář by v řízení postupoval tak, že by zjistil, jaké je stanovisko zástupce nezletilého k odmítnutí či neodmítnutí dědictví, vše zaznamenal do protokolu a opatrovnickému soudu by zástupce nezletilého podal návrh (nebo notář by podal podnět) ještě před učiněním samotného právního jednání, případně i více právních jednání (neodmítnutí dědictví, zamýšlená dohoda dědiců).

Druhým řešením je vyložit účinky neschválení neodmítnutí dědictví za nezletilého tak, že nastane odmítnutí dědictví. Takové řešení lze považovat za souladné se smyslem a účelem právní úpravy schvalování právních jednání za nezletilého, neboť smyslem a účelem je ochrana nezletilého, která nemůže být efektivní, pokud by neschválení právního jednání opatrovnickým soudem nemohlo vyvolat žádné účinky. Účinkem neschválení neodmítnutí dědictví za nezletilého proto musí být opak takového právního jednání, tedy odmítnutí dědictví. Podobný následek totiž nastává také u jiných právních jednání, pokud je opatrovnický soud neschválí, tedy např. pokud není schváleno uzavření nějaké smlouvy, tak platí, že smlouva uzavřena nebyla. Není přitom žádný rozumný důvod, proč by to v případě neodmítnutí dědictví mělo být jinak a proč by v tomto případě neměla být nezletilým poskytována efektivní ochrana.[25]

Třetím řešením, které představuje určitý kompromis a úlitbu dosavadnímu názoru, je prodloužení lhůty k odmítnutí dědictví notářem podle § 1487 odst. 2 OZ. Notář by v řízení nezletilému prodloužil lhůtu k odmítnutí či neodmítnutí dědictví, takže i v případě neschválení neodmítnutí dědictví by měl zástupce nezletilého možnost vyjádřit se k otázce odmítnutí či neodmítnutí dědictví znovu, snad veden závěry opatrovnického soudu.

Z uvedených možností nejvíce šetří právní jistotu všech účastníků možnost první, tedy přivolení k zamýšlenému právnímu jednání za nezletilého předem. Zároveň je však třeba trvat na tom, že **ochrana poskytovaná nezletilému opatrovnickým soudem musí být efektivní**, proto není odůvodnitelné, aby neschválení právního jednání za nezletilého nevyvolalo žádné účinky, tedy případné **neschválení neodmítnutí dědictví za nezletilého opatrovnickým soudem musí nutně znamenat odmítnutí dědictví za nezletilého**.

NĚKTERÉ PROBLÉMY V ŘÍZENÍ O SCHVÁLENÍ PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ OPATROVNICKÝM SOUDEM

V souvislosti s řízením o schválení právního jednání za nezletilé dítě opatrovnickým soudem se mohou objevit mnohé problémy, z nichž na některé je dále upozorněno.

1) ÚMRTÍ NEBO NABYTÍ PLNÉ SVÉPRÁVNOSTI V PRŮBĚHU OPATROVNICKÉHO ŘÍZENÍ

Případ **úmrtí nezletilého dítěte**, za kterého bylo učiněno právní jednání týkající se nabývání dědictví, v průběhu řízení opatrovnického soudu o schválení právního jednání, není, naštěstí, příliš častý. Pokud však nastane, vyvolá nepříjemný střet mezi § 107 OSŘ a praktickou potřebou řízení dokončit, aby bylo jasné, zda se nezletilý stal právním nástupcem zůstavitele či nikoli, eventuálně zda soud (notář) může schválit dohodu o rozdělení pozůstalosti, jejímž účastníkem byl nezletilý dědic. Pokud by opatrovnický soud řízení o schválení právního jednání podle § 107 odst. 5 OSŘ zastavil z důvodu odpadnutí procesní subjektivity nezletilého smrtí, nedává zákon odpověď na to, jak se k právním jednáním učiněným za nezletilého v řízení o pozůstalosti zachovat. Nelze jistě uzavřít, že veškerá právní jednání učiněná za nezletilého v pozůstalostním řízení by se jeho smrtí považovala automaticky za schválená či neschválená; ostatně by to bylo v rozporu s principem soudní ochrany zájmů nezletilých. Ostatní účastníci pozůstalostního řízení i právní nástupci zemřelého nezletilého mají právní zájem na tom, aby byly jejich právní vztahy plynoucí z dědění postaveny na jisto. Z pohledu smyslu a účelu právní úpravy by proto bylo vhodné, aby soud zemřelému nezletilému dítěti ustanovil opatrovníka a **řízení o schválení právního jednání za nezletilého dokončil**.[26]

23 Shodně Fiala, R., Beerová, K. in Fiala, R., Drápal, L. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 64.

24 Existuje-li určitá množina případů, ve kterých neodmítnutí dědictví představuje pro nezletilé dítě újmu, a lze-li zároveň dospět k závěru, že právní řád neposkytuje dítěti žádnou možnost, jak účinky takového právního jednání odvrátit, pak se zdá závěr o odepření soudní ochrany neodvratný.

25 Autoři se během své praxe setkali s mnoha případy, ve kterých přicházeli jako dědicové v úvahu rodiče nezletilých, kteří sami za sebe předlužené dědictví odmítli, aby následně totéž předlužené dědictví přijali za své nezletilé děti, zřejmě vedeni snahou ponechat si majetek bez ohledu na to, že tím na dlouho dopředu zatíží své děti. Opatrovnický soud pak v uvedeném případě sice neodmítnutí dědictví neschválil, ale konstatoval, že uplynutím lhůty došlo k neodmítnutí i bez projevu vůle (to ještě za účinnosti OZ 1964).

26 Tento závěr podporují i Bednář, V., Šínová, R. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In: Ficová, S., Ivančo, M., Raková, K. a kol., op. cit. sub 18, s. 283–284, a srovnávají tento postup s řízením o neexistenci manželství, pokud jeden z manželů zemře. Lze poukázat i na jistou paralelu s řízením o určení data smrti (§ 59–64 ZŘS), ve kterém zemřelý sice není pro chybějící procesní subjektivitu účastníkem řízení, avšak je mu pro hájení jeho zájmů ustanoven opatrovník.

Pokud nezletilé dítě v průběhu řízení o schválení právního jednání, které za něj bylo učiněno v řízení o pozůstalosti, **dosáhne plné svéprávnosti** (zpravidla nabytím zletilosti), zastavují opatrovnické soudy v praxi řízení z důvodu, že odpadl předmět řízení, neboť dítě je nyní způsobilé vlastním rozhodnutím schválit nebo neschválit právní jednání za něj učiněná v řízení o pozůstalosti. Proti tomuto postupu, tedy zastavení řízení bez dalšího, lze mít výhrady. Lze sice souhlasit s tím, že nabytím zletilosti může dítě samo schválit či neschválit právní jednání, která za něj byla učiněna, nicméně dokud opatrovnický soud názor dítěte nezjistil, je třeba zastavení řízení považovat za předčasné. Smyslem úpravy je ochrana nezletilého jako zranitelného a nezkušeného člověka před právními jednáními, která by ho poškozovala. Vhodným postupem se proto jeví, aby již zletilé dítě svůj názor na učiněná právní jednání projevilo, ať už vůči notáři, nebo vůči opatrovnickému soudu. Řízení o schválení právního jednání by pak mělo být **zastaveno** až poté, co dítě po řádném poučení o následcích takového rozhodnutí učiněná právní jednání schválí nebo neschválí.[27] Pokud nezletilý z jakéhokoli důvodu svůj názor neprojeví (nepodaří se nezletilého kontaktovat, nevyjádří se atd.), měl by soud i přes nabytí zletilosti **řízení dokončit** a o schválení či neschválení právního jednání rozhodnout, a poskytnout tak nyní již zletilému efektivní ochranu jeho práv. Lze mít za to, že takový závěr není v rozporu ani s dřívější judikaturou[28] právě pro již zmíněnou potřebu efektivní ochrany nezletilého, jakož i s ohledem na to, že dokud není schváleno právní jednání učiněné v době nezletilosti (pokud vyžaduje schválení), není perfektní, tedy případná liknavost nezletilého vyjádřit se ke schválení či neschválení právního jednání v případě zastavení opatrovnického řízení by vyvolávala značnou právní nejistotu ohledně učiněných právních jednání.

Obdobné závěry se uplatní také v případě úmrtí či opětovného nabytí svéprávnosti osoby omezené ve svéprávnosti, za kterou bylo v řízení o pozůstalosti učiněno právní jednání, které by mělo být schváleno opatrovnickým soudem.

2) EXCESIVNÍ ROZHODNUTÍ OPATROVNICKÝCH SOUDŮ

Lze mít za to, že i neodmítnutí dědictví v odůvodněných případech může a mělo by být podrobeno schválení opatrovnickým soudem (viz výše). V praxi se mnohdy vytrácí ochota notářů dávat k opatrovnickému soudu příslušný podnět a čekat na rozhodnutí. Důvodem je obava z excesivních rozhodnutí opatrovnických soudů, která ve výsledku evidentně poškodí zájem nezletilého dítěte a s nimiž se lze setkat překvapivě často.

Objevují se rozhodnutí, která **neschválí neodmítnutí** (přijetí) dědictví nezletilým dědicem, přestože aktiva pozůstalosti několikanásobně přesahují pasiva a zároveň majetek, který tvoří součást dědictví, není „problematický". Lze uvést příklad, že aktiva pozůstalosti představovaly bytová jednotka a pozemek s garáží v Praze, spoluvlastnický podíl 1/2 rodinného domu, cenné papíry a práva a povinnosti spojené s účty, vše v tehdejší obvyklé ceně cca 6 mil. korun; pasiva představovaly pouze náklady zůstavitelova pohřbu. Opatrovnický soud neodmítnutí dědictví za nezletilého neschválil s odůvodněním, že pro nezletilého není vhodné, aby byl ve svém věku nepřiměřeně zatěžován správou majetku, který je velmi různorodý, že pro nezletilého je důležitější pevné pouto s rodičem, a tedy je lepší, když veškerou pozůstalost zdědí matka nezletilého, pozůstalá manželka. Odůvodnění soud uzavřel tím, že lze sotva uvažovat o nějaké zvláštní výhodě, kterou by nezletilý přijetím dědictví ve svém věku získal. Takový přístup opatrovnického soudu se nejeví jako správný, neboť soud při svých úvahách opomenul, že správu majetku za nezletilého vykonává jeho zákonný zástupce, že nezletilý jednou dospěje a majetek může potřebovat, eventuálně ho může postihnout vážná nemoc a mohl by potřebovat prostředky na léčbu. V neposlední řadě není vyloučeno, že matka se znovu provdá, čímž se podíl na dědictví pro nezletilého zkrátí, nebo majetek převede nebo zůstaví závětí jiným osobám, např. svému novému životnímu partnerovi. Konečně nelze odhlédnout ani od nehospodárnosti některých rodičů, kteří vlastní majetek bez jakýchkoli omezení nebo dohledu soudu promrhají, případně zcela rezignují na rodičovskou odpovědnost. Na děti tedy ve výsledku nemusí zbýt nic.

Druhý typický problém představují rozhodnutí opatrovnických soudů, které v rámci opatrovnického řízení **přezkoumávají postup soudu (notáře) v řízení o pozůstalosti**. Ve výsledku pak opatrovnický soud neschválí odmítnutí či neodmítnutí dědictví za nezletilé dítě pouze z důvodu, že podle názoru opatrovnického soudu nebyl v pozůstalostním řízení proveden kompletní seznam aktiv, případně nebylo provedeno ocenění majetku posudkem odborníka. Je znám případ, že pozůstalost obnášela aktiva v obvyklé ceně 13 mil. korun a pasiva pouze 11 tis. korun. Opatrovnický soud přesto neschválil přijetí dědictví za nezletilé dítě s odůvodněním, že soud (notář) v pozůstalostním řízení nezahrnul do seznamu aktiv některé movité věci zanedbatelné hodnoty. Podobný případ představuje rozhodnutí opatrovnického soudu, kterým neschválil odmítnutí dědictví za nezletilého, ve kterém se v aktivech dědictví nalézala pouze dvě starší ojetá vozidla pochybné ceny a na straně pasiv dluhy přibližně 80 tis. korun, a to s odůvodněním, že v řízení o pozůstalosti nebyla zjištěna obvyklá cena vozidel znaleckým

27 Shodně Bednář a Šínová, podle kterých nabytím plné svéprávnosti dítěte předmět řízení neodpadá a o zastavení řízení by bylo možné uvažovat jen v případě, že by dítě samo právní jednání za něj učiněná schválilo. Bednář, V., Šínová, R. Vliv rozhodnutí vydaných v tzv. opatrovnickém řízení na řízení o pozůstalosti a vice versa. In Ficová, S., Ivančo, M., Raková, K. a kol., op. cit. sub 18, s. 284, pozn. 554. Oproti citované přednášce tak nyní u autorů tohoto příspěvku nastal názorový posun.

28 *„Následné schválení* (soudem, pozn. aut.) *již učiněného úkonu za nezletilého (a s tím spojené dovršení jeho perfekce) není omezeno žádnou lhůtou; dovrší-li však dítě zletilosti (a má proto nadále plnou způsobilost k právním úkonům), závisí již jen na jeho rozhodnutí, zda schválí (učiní perfektním) právní úkon učiněný v době jeho nezletilosti, jenž (jinak) podléhá schválení soudu. Smyslem schvalování právního úkonu za nezletilého jako podmínky jeho perfekce podle § 28 občanského zákoníku a § 179 o. s .ř. je chránit zájmy nezletilého, který – s ohledem na svou omezenou způsobilost k právním úkonům – není sám schopen projevit právně relevantním způsobem svou vůli. Pro takovou ochranu ovšem není důvodu v případě, že fyzická osoba již takové schopnosti nabyla (získala způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu) a může sama plnohodnotně právně jednat."* Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1433/2011.

posudkem, a tedy není známa hodnota aktiv. V návaznosti na uvedené příklady rozhodnutí opatrovnických soudů je nutno upozornit na to, že rozhodování opatrovnického soudu není odvolacím řízením proti rozhodnutím a procesnímu postupu soudu (notáře) v řízení o pozůstalosti. Soud v opatrovnickém řízení **nemá žádnou pravomoc přezkoumávat postup soudu (notáře) v řízení o pozůstalosti a nemůže mu věc „vracet k dalšímu řízení“**. Pokud tedy rozsudek opatrovnického soudu nabude právní moci, jde o rozhodnutí konečné a žádné „další“ řízení o pozůstalosti nebude. Pokud za nezletilé dítě právní jednání o odmítnutí či neodmítnutí dědictví opatrovnický soud neschválí, vyvolá tím s konečnou platností opak a notář, vázaný výrokem rozsudku opatrovnického soudu o neschválení právních jednání za nezletilého, na základě toho vydá konečné usnesení o dědictví. Opatrovnický soud pochopitelně může učinit dotaz na notáře, zda ve spise něco nechybí, nebo upozornit na zjevnou nesprávnost, kterou nechá notáře opravit (např. početní chyby, chyby v psaní spočívající v duplicitním uvedení majetku nebo zjevně nesprávném označení majetku), nemůže však postup notáře přezkoumávat a dávat mu pokyny, jak má v řízení postupovat.

3) OCEŇOVÁNÍ AKTIV POZŮSTALOSTI

Ke shora uvedenému případu, ve kterém opatrovnický soud neschválil odmítnutí dědictví za nezletilé dítě z důvodu, že v řízení o pozůstalosti nebyla zjištěna obvyklá cena vozidel znaleckým posudkem, a tedy není známa hodnota aktiv, lze upozornit ještě na jeden problém. Opatrovnický soud konstatoval, že **nemá dostatečně zjištěný skutkový stav**, aby mohl o věci rozhodnout, avšak přesto paradoxně vydal rozsudek, kterým právní jednání za nezletilé dítě neschválil (načež rozsudek kvůli liknavosti rodičů nezletilého nabyl právní moci).

Soud (notář) v řízení o pozůstalosti postupuje podle § 181 ZŘS a při ocenění pozůstalostního majetku a zůstavitelových dluhů vychází přednostně ze společného prohlášení dědiců nebo z ocenění provedeného tím, kdo spravuje pozůstalost. Teprve v odůvodněných případech lze zjistit cenu znaleckým posudkem. Nemá-li notář podle svých zkušeností pochybnost o správnosti obvyklé ceny, kterou prohlásili dědicové, nemá sám důvod ustanovit znalce, a navyšovat tak náklady řízení.

Opatrovnické soudy někdy zapomínají na svou úlohu a možnost samostatně ustanovit znalce za účelem zjištění obvyklé ceny aktiv pozůstalosti, pokud považují takové zjištění za důležité pro své rozhodování. Je na úvaze opatrovnického soudu, zda se s oceněním aktiv v řízení o pozůstalosti spokojí, nebo provede sám dokazování k obvyklé ceně (k tomu nutno upozornit, že notář oceňuje pozůstalostní majetek ke dni smrti zůstavitele a od té doby se může hodnota měnit). Že s tím opatrovnické soudy leckdy nejsou ztotožněny, dokládá další případ, ve kterém se opatrovnický soudce snažil telefonicky donutit notáře, aby tento sám opatřil odborné vyjádření o ceně aktiv, s výhrůžkou, že jinak řízení nezahájí, protože schvalování právních jednání za nezletilého mělo být vyvoláno na pouhý podnět notáře, nikoli na návrh zákonného zástupce nezletilého (srov. § 468 ZŘS).

4) ODMÍTNUTÍ DĚDICTVÍ ZA DÍTĚ RODIČEM Z OSOBNÍCH DŮVODŮ RODIČE

V praxi se lze často setkat s případem, že dítě zůstavitele **odmítne nepředlužené dědictví z osobního důvodu**, že se se zůstavitelem nestýkalo a nechce mít s ním či s členy jeho rodiny nic společného. Z toho samého důvodu následně odmítá dědictví i za své nezletilé dítě (vnouče zůstavitele), které má dědické právo z titulu práva reprezentace (§ 1635 odst. 2 OZ). Opatrovnické soudy se mnohdy nechají přesvědčit, že odmítnutí dědictví je v zájmu nezletilého, a odůvodňují svoje rozsudky tím, že děti by se neměly zaplétat do rodinných sporů nebo že lze očekávat obtíže při správě majetku ve spoluvlastnictví. Je nicméně třeba vzít v úvahu, že správu majetku nebude provádět nezletilý osobně, ale jeho rodič či jiný zákonný zástupce, který má navíc možnost nevítaný majetek ve spoluvlastnictví zpeněžit např. prodejem spoluvlastnického podílu či na základě žaloby o zrušení podílového spoluvlastnictví či o oddělení z něj (§ 1140 OZ). Nepohodlí či neochota rodiče by neměly převážit nad majetkovým zájmem nezletilého dítěte. Opatrovnické soudy by proto měly pečlivě zvažovat okolnosti každého případu, neboť může nastat situace, kdy nezletilý bude peníze nezbytně potřebovat.

ZÁVĚR

Účastní-li se řízení o pozůstalosti nezletilé dítě jako dědic zůstavitele, je potřeba mu v řízení poskytnout zvláštní ochranu. Za nezletilého jednají jeho rodiče nebo opatrovník a hmotněprávní jednání učiněná v řízení o pozůstalosti za nezletilého musí schválit opatrovnický soud. **Vždy je vyžadováno schválení** právních jednání učiněných za nezletilého, pokud jde o odmítnutí dědictví a uzavření dohody o rozdělení pozůstalosti (§ 898 odst. 2 OZ), analogicky i dohody o rozdělení společného jmění manželů. Zbývající právní jednání učiněná za nezletilého **není nutno vždy schvalovat**, nicméně jejich schválení je možné v odůvodněných případech (§ 898 odst. 1 OZ). To se týká především neodmítnutí dědictví za nezletilého, pokud jsou pochybnosti o tom, zda je nabytí dědictví nezletilému ku prospěchu. Řízení o schválení právního jednání za nezletilého může být zahájeno na návrh rodiče nebo opatrovníka, případně i bez návrhu na podnět notáře. Pokud jde o schvalování neodmítnutí dědictví za nezletilého, je nutno překonat dřívější názor, že případné neschválení neodmítnutí dědictví nemá žádné účinky a dochází k neodmítnutí dědictví v důsledku marného uplynutí lhůty k odmítnutí dědictví. Takový přístup by byl v rozporu se smyslem a účelem normy stanovené k ochraně nezletilého a relativizoval by úlohu opatrovnického soudu. Proto je nutno trvat na tom, že **neschválí-li opatrovnický soud neodmítnutí dědictví za nezletilého, je následkem odmítnutí dědictví**, tedy opak toho, co soud neschválil.

Opatrovnický soud by měl v řízení o schválení právního jednání za nezletilého v souvislosti s dědickým právem vždy zvážit, zda je nabytí dědictví nezletilému ku prospěchu s ohledem na poměr aktiv a pasiv i složení pozůstalostního majetku. Opatrovnický soud přitom nemůže přezkoumávat správnost postupu soudu (notáře) v řízení o pozůstalosti. ■

Krátké úvahy nad překročením zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu právnické osoby

JUDr. Lukáš Sadecký

CÍLEM TOHOTO PŘÍSPĚVKU JE PŘIBLÍŽIT, ALESPOŇ V ZÁKLADNÍCH PARAMETRECH, NĚKTERÉ USTÁLENÉ POHLEDY NA PŘEKROČENÍ ZÁSTUPČÍHO OPRÁVNĚNÍ ČLENEM STATUTÁRNÍHO ORGÁNU PRÁVNICKÉ OSOBY, A TO DLE RELATIVNĚ NEDÁVNÉ ROZHODOVACÍ ČINNOSTI NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČESKÉ REPUBLIKY. V TÉTO SOUVISLOSTI JSOU V NEPOSLEDNÍ ŘADĚ ZMIŇOVÁNY I PRÁVNÍ ASPEKTY A DŮVODY APLIKACE § 440 O. Z. VČETNĚ PRAKTICKÉHO POHLEDU NA VĚC. STRANOU POZORNOSTI NEZŮSTÁVÁ ANI VARIANTA PŘÍPADNÉ MARGINÁLNÍ A SPÍŠE OJEDINĚLÉ APLIKACE § 446 O. Z.

I. NĚKTERÉ ZÁKLADNÍ USTÁLENÉ POHLEDY

Obecně se dá na právní problematiku zastupování právnické osoby členem statutárního orgánu nahlížet v poměrně dost širokých souvislostech a „nekončících" detailech. V rámci tohoto úvodního bodu proto bude níže vycházeno z některých základních, nikoli tedy vyčerpávajících, ustálených pohledů předestřených v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2886/2019, a ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

Platí, že s účinností ode dne 1. 1. 2014 soukromé právo opustilo rozlišování mezi přímým jednáním právnické osoby (konkrétně členy statutárního orgánu) a jejím zastoupením; členové statutárního orgánu právnické osoby jsou nadále považováni za její zástupce. Ohledně zastoupení srov. znění § 164 odst. 1 o. z., dle něhož člen statutárního orgánu může **zastupovat** právnickou osobu ve všech záležitostech; svědčí mu tudíž zásadně ničím neomezené zástupčí oprávnění (viz použitý obrat: „ve všech záležitostech").

Má-li právnická osoba kolektivní statutární orgán, anebo má-li klidně i více individuálních statutárních orgánů,[1] presumuje se, jak již bylo ostatně uváděno bezprostředně výše, že neomezené zástupčí oprávnění svědčí podle § 164 odst. 1 o. z. zásadně každému členu statutárního orgánu. Nicméně dle věty druhé § 164 odst. 2 o. z. zakladatelské právní jednání může upravit **způsob zastupování** členy statutárního orgánu[2] odlišně (obrazně řečeno: „nastolení určité legální nerovnosti mezi jednotlivými členy statutárního orgánu"); může tak např. určit, že právnickou osobu musí zastupovat vždy více členů statutárního orgánu společně (tzv. „pravidlo čtyř či více očí"), může výslovně svěřit zástupčí oprávnění pouze některým členům statutárního orgánu (např. pouze a jen předsedovi a nikomu dalšímu) atd.

Je-li způsob zastupování právnické osoby členy jejího statutárního orgánu určený zakladatelským právním jednáním zapsán ve veřejném rejstříku,[3] mohou členové statutárního orgánu právnickou osobu zastupovat, resp. činit za ni právní jednání, zásadně pouze v souladu s tímto způsobem.

Zastupování právnické osoby navenek je jednou ze základních působností statutárního orgánu, již zásadně nelze sta-

1 V případě společnosti s ručením omezeným se dle § 194 odst. 1 z. o. k. presumuje individuální statutární orgán, popř. několik individuálních statutárních orgánů; společenská smlouva může ovšem dle § 194 odst. 2 z. o. k. určit, že více jednatelů tvoří kolektivní orgán (srov. rovněž § 44 odst. 5 z. o. k.).

2 Dle § 146 odst. 1 písm. g) z. o. k. společenská smlouva obligatorně obsahuje počet jednatelů a *způsob jejich jednání za společnost*.

3 Dle § 25 odst. 1 písm. g) z. v. r. se do veřejného rejstříku vždy zapisuje: název statutárního orgánu, neplyne-li ze zákona, počet členů statutárního orgánu, jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, osoby, která je členem statutárního orgánu, s *uvedením způsobu, jak za právnickou osobu jedná*, a den vzniku a zániku její funkce; je-li členem statutárního orgánu právnická osoba, také jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, osoby, která ji při výkonu funkce zastupuje.

tutárnímu orgánu odebrat, a to ani ujednáním v zakladatelském právním jednání. Ovšem základní a jinak presumované pravidlo, podle něhož samostatné zástupčí oprávnění náleží každému členu statutárního orgánu, může pochopitelně být modifikováno právě zakladatelským právním jednáním.[4]

Jsou-li statutární orgány právnické osoby nově považovány za její zástupce, je třeba na ně – pouze v tom rozsahu, v němž zvláštní úprava orgánů právnických osob neurčuje jako *lex specialis* odlišně – aplikovat všeobecná ustanovení upravující zastoupení.

Jakkoli je vztah mezi statutárním orgánem a právnickou osobou, o jejíž orgán jde, vztahem smluvním (vzniká totiž na základě konsenzuálního projevu vůle právnické osoby a dotčeného člena statutárního orgánu), je rozsah zástupčího oprávnění primárně upraven zákonem a v jeho mezích zakladatelským právním jednáním.

JUDr. Lukáš Sadecký
- advokát
- člen rozkladových komisí
- rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

Člena statutárního orgánu, popř. statutární orgán sám, nelze považovat za zmocněnce právnické osoby (tedy jednajícího na základě plné moci), ale ani za typického zákonného zástupce, či dokonce opatrovníka právnické osoby. Jinak řečeno, s ohledem na specifika postavení člena statutárního orgánu, nejde ani o zástupce smluvního, ani o zástupce zákonného. Zastoupení členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu *(sui generis)*, na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení (dle § 441 až 456 o. z.), ani úprava zastoupení zákonného (dle § 457 až 488 o. z.). Překročí-li člen statutárního orgánu právnické osoby, popř. sám statutární orgán, zástupčí oprávnění, anebo zastoupí-li právnickou osobu, ačkoli k tomu není podle zakladatelského právního jednání oprávněn, může právnická osoba takové jednání dodatečně schválit. Jelikož člen statutárního orgánu není smluvním zástupcem, budou se pravidla pro dodatečné schválení řídit § 440 o. z.; výjimku může představovat situace, kdy člen statutárního orgánu bude jednat jako zmocněnec v souladu s § 164 odst. 2 *in fine* o. z. a překročí plnou moc udělenou výlučně jen k určitému právnímu jednání (nikoli tedy generální plnou moc) – zde by přicházela do úvahy aplikace § 446 o. z.

Je zapotřebí pečlivě rozlišovat mezi případem „překročení zástupčího oprávnění" a případem „jednání za jiného bez oprávnění". Konkrétně, vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby za právnickou osobu jednali alespoň dva členové statutárního orgánu společně (tzv. „pravidlo čtyř očí"), pak jedná-li za právnickou osobu toliko jeden člen statutárního orgánu, *překračuje své zástupčí oprávnění* (nemůže zastupovat právnickou osobu samostatně – nebyl-li k tomu v souladu s § 164 odst. 2 *in fine* o. z. zmocněn –, ale toliko společně s dalším členem statutárního orgánu). Určí-li zakladatelské právní jednání, že právnickou osobu může zastupovat toliko určitý člen statutárního orgánu (např. pouze a jen jeho předseda), ostatní členové statutárního orgánu tak činit zásadně nemohou. Jedná-li přesto některý z nich, jedná jako *osoba, která k tomu není oprávněna*.

Jak vyplývá z § 440 o. z., k dodatečnému schválení by mělo dojít bez zbytečného odkladu poté, kdy se o jednání, jakož i o tom, že je za ni učinil neoprávněný zástupce, právnická osoba dozví. Projevit vůli být vázán jednáním učiněným neoprávněným zástupcem může za právnickou osobu zásadně každý, kdo by byl oprávněn tuto právnickou osobu zastoupit při dotčeném (schvalovaném) právním jednání. Schválí-li právnická osoba dodatečně právní jednání, které za ni učinil neoprávněný zástupce, je tímto právním jednáním vázána od počátku, *ex tunc*.

Dodatečné schválení (**ratihabice**) dle § 440 o. z. je projevem vůle zastoupeného být vázán jednáním učiněným neoprávněným zástupcem, tedy osobou, jež jednala buď bez zástupčího oprávnění, nebo jež své zástupčí oprávnění překročila; a jako takové je právním jednáním zastoupeného.

Občanský zákoník neupravuje formu dodatečného schválení. Jelikož obecně platí, že každý má právo zvolit si pro své právní jednání libovolnou formu, není-li omezen ujednáním či zákonem, lze dovozovat, že volba formy dodatečného schválení závisí na zastoupeném (právnické osobě). A to i tehdy, kdy zákon pro schvalované právní jednání formu stanoví. Vždy však musí být zjevné, že k tomu oprávněná osoba projevuje vůli jako zástupce právnické osoby dodatečně schválit určité právní jednání, učiněné za právnickou osobu neoprávněným zástupcem. Za splnění této podmínky může mít dodatečné schválení i „podobu" plnění závazků převzatých za právnickou osobu neoprávněným zástupcem.

Zastoupený může postupem podle § 440 o. z. dodatečně schválit právní jednání učiněné neoprávněným zástupcem i tehdy, nebyla-li třetí osoba (adresát právního jednání) v dobré víře, že jednajícímu svědčí zástupčí oprávnění. Jinak řečeno, dobrá víra třetí osoby v zástupčí oprávnění jednajícího není podmínkou ratihabice podle § 440 o. z. Je však předpokladem pro případnou vázanost samotného neoprávněného zástupce (dodatečně neschváleným) právním jednáním ve smyslu § 440 odst. 2 o. z. Jinými slovy, není-li třetí osoba (adresát právního jednání) v dobré víře, že jednajícímu svědčí zástupčí oprávnění, nemůže na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu.

4 Modifikace, kterou připouští § 164 odst. 2 o. z., se přiznává nastavením „uvnitř" tohoto orgánu (tedy statutárního orgánu). Zástupčí oprávnění členů statutárního orgánu *nelze vázat na společné jednání dalších osob, které nejsou členy statutárního orgánu*. Taková ujednání by porušovala právní úpravu statutárních orgánů a způsob, jakým jejich členové zastupují právnickou osobu, spadající do kategorie práva týkajícího se postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. (v podrobnostech srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016).

II. DOPLNĚNÍ NĚKTERÝCH ZÁKLADNÍCH USTÁLENÝCH POHLEDŮ

Stranou pozornosti by neměl ani zůstávat rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2020, sp. zn. 27 Cdo 760/2019, který se sice vztahoval především k předchozí právní úpravě, avšak podstata a dopady níže uvedených závěrů jsou zásadně použitelné i na současnou právní úpravu.

Důsledkem nedodržení zapsaného způsobu jednání akciové společnosti není neplatnost právního úkonu učiněného v rozporu se stanovami určeným a v obchodním rejstříku zapsaným způsobem jednání.

Právní úkon, při kterém nebyl dodržen způsob jednání určený stanovami a zapsaný v obchodním rejstříku, není právním úkonem akciové společnosti (nelze jej akciové společnosti přičítat) a nezavazuje ji.

Skutečnost, že právní úkon nelze v době jeho vzniku přičítat obchodní společnosti (ačkoli je činěn jejím jménem), *per se* neznamená, že obchodní společnost není oprávněna jej dodatečně schválit, a tím vztáhnout na sebe jeho účinky.

III. PRAKTICKÉ KONSEKVENCE PŘEKROČENÍ ZÁSTUPČÍHO OPRÁVNĚNÍ

Platí, že právě § 440 o. z. je i čistě z praktického hlediska přesně tím ustanovením, které pamatuje na obě možné kategorie současně: jednak (i) „překročí-li zástupce zástupčí oprávnění"; ale také (ii) „kdy za jiného právně jedná osoba, která k tomu není oprávněna". Určitá výchozí aplikační výhoda tohoto ustanovení je tak pro dotčenou právnickou osobu (zastoupeného) zcela nepochybná, rozhodne-li se dodatečně schválit (ratihabice) bez zbytečného odkladu posuzované právní jednání, a vztáhne jej tak na sebe s účinky *ex tunc*.

V případě, že dodatečné schválení nebude zpravidla učiněno bez zbytečného odkladu, nebo tak nebude učiněno vhodnou a správnou osobou, která je skutečně oprávněna právnickou osobu (zastoupeného) zastoupit při dotčeném, tedy schvalovaném, právním jednání, přichází až poté do úvahy „záchranná" aplikace v podobě § 440 odst. 2 o. z. Tímto se otevírá možnost, že z právního jednání bude případně zavázána alespoň sama osoba, resp. ten člen statutárního orgánu, který právně jednal za zastoupenou právnickou osobu.

Osoba, tedy smluvní protistrana zastoupené právnické osoby, se kterou bylo jednáno, musí nutně být v dobré víře,[5] aby (alespoň) na jednajícím vůbec mohla dle § 440 odst. 2 o. z. požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu.

Tím, že se ovšem způsob (jednání) zastoupení statutárním orgánem za právnickou osobu obligatorně zapisuje do veřejného rejstříku [viz § 25 odst. 1 písm. g) z. v. r.], tak dobrá víra osoby, se kterou bylo jednáno, nebude ve většině případů zpravidla dána, jelikož se vždy mohla a měla seznámit s relevantním a potřebným údajem ohledně „způsobu jednání" zapsaným ve veřejném rejstříku.

Smluvní protistrana (osoba, se kterou bylo jednáno) zastoupené právnické osoby se tak v praxi zřídka úspěšně dovolá „záchranné" pojistky nabízené § 440 odst. 2 o. z., a to z důvodu nedostatku právě dobré víry. Tímto vším smluvní protistrana nedosáhne ani alespoň na osobu, resp. toho člena statutárního orgánu, který právně jednal za zastoupenou právnickou osobu. Ocitá se tak rázem ve velmi nelehké situaci, jelikož „není kde a u koho brát".

Lze tak důvodně uzavřít, že nedojde-li k včasnému dodatečnému schválení (ratihabici) právního jednání dle § 440 o. z. zastoupenou právnickou osobou, nebude se moci osoba, se kterou bylo jednáno (z důvodu podstatného nalomení její dobré víry), většinově „hojit" dokonce ani na osobě, resp. tom členovi statutárního orgánu, který právně jednal za zastoupenou právnickou osobu.

IV. MOŽNOST OJEDINĚLÉ APLIKACE § 446 O. Z.

Vzhledem k tomu, že § 164 odst. 2 *in fine* o. z. připouští, aby člen statutárního orgánu právnické osoby (pokud dle zakladatelského právního jednání mají členové statutárního orgánu jednat společně) tuto jako zmocněnec zastoupil samostatně, byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání, mělo by se na učiněné právní jednání takovéhoto zmocněnce nahlížet jako na smluvní zastoupení (viz použitý obrat: „může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně"); třebaže je jinak zastoupení členem statutárního orgánu považováno za zastoupení *sui generis*. Nemělo by být příliš velkých pochyb o tom, že specialita a doslovný výklad § 164 odst. 2 *in fine* o. z. smluvnímu zastoupení jen nasvědčuje.

Lze mít za to, že se v praxi nebude v konečném důsledku jednat o většinové případy, a spíše se tak pohybujeme v rovině dost marginální, kdy se bude řešit nějaký spor ohledně překročení zástupčího oprávnění zmocněncem, když navíc dle § 164 odst. 2 *in fine* o. z. musí nutně být zmocnění člena statutárního orgánu právnické osoby jen k určitému právnímu jednání (nikoli tedy generální plná moc). Takovéto zmocnění musí *ex lege* obsahovat prvky určitého „zúžení", a nikoli neomezeného a generálního zmocnění.

Právě s ohledem na povahu raritně a specificky dovozeného smluvního zastoupení se tak aplikačně pohybujeme v rámci § 441 až 449 o. z. V konkrétní rovině přichází do úvahy nejlépe § 446 o. z., pokud se jedná o případ *překročení zástupčího*

5 Dobrá víra osoby, se kterou bylo jednáno, se ovšem nevyžaduje jako nutná podmínka pro dodatečné schválení (ratihabici) zastoupenou právnickou osobou, pokud bylo touto učiněno bez zbytečného odkladu. Včasná ratihabice se tak ze strany zastoupené právnické osoby může úspěšně odehrát dokonce i v případě, že nebude dána dobrá víra osoby, se kterou bylo jednáno jako se smluvní protistranou.

oprávnění zmocněncem, tedy členem statutárního orgánu jako zmocněncem právnické osoby.

Zaměříme-li se na samotný § 446 o. z., tak tento zásadně vyžaduje *nesouhlasné* oznámení ze strany zmocnitele osobě, se kterou zmocněnec jednal, a to bez zbytečného odkladu poté, co se zmocnitel o právním jednání dozvěděl; jinak platí, že zmocnitel překročení schválil. U zastoupené právnické osoby (zmocnitele) se tak zpravidla vyžaduje poměrně rychlá a bdělá akce v podobě nesouhlasu, což je dost diametrálně odlišná situace vůči § 440 o. z., neboť u posledně uváděné situace se nejenže nevyžaduje žádný nesouhlas („negace") ze strany právnické osoby, ale naopak aktivní schválení („aktivace") bez zbytečného odkladu. Jinak řečeno, dopady a důsledky § 446 o. z. jsou vůči právnické osobě jako zmocniteli poměrně dost „nátlakové", neboť tato se sama musí umět dokázat včas „vyvázat" z posuzovaného právního jednání.

Výjimku, kdy se právnická osoba zmocnitel nemusí včas „vyvázat" z právního jednání, v rámci něhož zmocněnec překročil zástupčí oprávnění, představuje situace, kdy osoba, s níž zástupce právně jednal, měla a mohla z okolností bez pochyby poznat, že zmocněnec zástupčí oprávnění zjevně překračuje.

Tím, že § 164 odst. 2 *in fine* o. z. nutně vyžaduje zmocnění jen k určitému právnímu jednání,[6] což v sobě obnáší povinnost dostatečně určité a zcela konkrétní precizace onoho „určitého právního jednání" v udělené plné moci (toto vše v praxi povede o to více k tomu, že plná moc bude raději udělena v písemné formě[7]), tak na straně osoby, s níž zástupce (zmocněnec) právně jednal, bude zpravidla snáze ověřitelný ten aspekt, že tato osoba měla a mohla z okolností (tedy z vlastního obsahu plné moci a konkrétně i z uvedeného rozsahu zástupčího oprávnění a precizace v ní obsaženého určitého právního jednání) bez pochybností poznat, že zmocněnec zástupčí oprávnění zjevně překračuje.

Je zapotřebí zdůraznit, že se § 446 o. z. vztahuje jen na situace „překročí-li zmocněnec zástupčí oprávnění" (tedy, že nějaké zmocnění, resp. nějaká plná moc, existuje a zmocněncem bylo jednáno zpravidla nad rámec uděleného rozsahu zástupčího oprávnění), ale nikoli již na situace, kdy za zmocnitele jednala osoba, která žádnou plnou mocí nedisponovala, „jedná osoba, která k tomu není oprávněna". V této souvislosti lze mít důvodně za to, že na právní jednání „zmocněncem" členem statutárního orgánu právnické osoby bez jakékoli udělené plné moci by se spíše měl aplikovat § 440 o. z., jelikož aplikační rozsah § 446 o. z. je zúžený.

6 Čistě izolovaně dle věty druhé § 441 odst. 2 o. z. nevyžaduje samo o sobě zmocnění jen k určitému právnímu jednání plnou moc udělenou v povinné písemné formě.

7 Ostatně každá rozumně uvažující smluvní protistrana bude vždy trvat na předložení plné moci udělené právnickou osobou členovi statutárního orgánu k určitému právnímu jednání, aby tento mohl samostatně zavazovat právnickou osobu.

V. ZÁVĚRY

Rozhodovací činnost Nejvyššího soudu ČR zmiňovaná v tomto příspěvku se vyjadřovala nejen k zastupování právnické osoby členem/členy statutárního orgánu, ale i k aspektu překročení zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu právnické osoby. Řada těchto právních otázek dostala, popř. utvrdila ustálené pohledy.

Povaha zastoupení právnické osoby jejím členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu *(sui generis)*, což značně eliminuje jak smluvní zastoupení, tak i zákonné zastoupení. Do popředí se tak rázem více prosazuje aplikace všeobecných ustanovení o zastoupení.

Pro účely posuzovaní, a to možných excesivních situací, je určujícím hlavně § 440 o. z. (dodatečné schválení – *ratihabice*), který reflektuje jak překročení zástupčího oprávnění, tak i jednání neoprávněnou osobou. Ratihabice vyžaduje včasné schválení právního jednání zastoupenou právnickou osobou, tedy aktivační přístup, aby právnická osoba vztáhla posuzované (schvalované) právní jednání na sebe s účinky *ex tunc*.

Vzhledem k tomu, že údaj „způsob jednání" je u statutárního orgánu právnické osoby zapisován do veřejného rejstříku, tak tímto zpravidla není dána dobrá víra osoby, se kterou bylo jednáno (smluvní protistrana zastoupené právnické osoby), jelikož si tato mohla a měla předem ověřit přesné znění zapsaného způsobu jednání, což zapříčiní, že nelze úspěšně aktivovat „záchranu" v podobě § 440 odst. 2 o. z. Zde uvedené znamená, že takováto osoba se nebude moci úspěšně domáhat splnění závazku nebo náhrady škody ani vůči zastoupené právnické osobě, ale ani vůči členovi statutárního orgánu, který právně jednal za zastoupenou právnickou osobu.

Tím, že § 164 odst. 2 *in fine* o. z. výslovně připouští možnost zastoupení právnické osoby na základě zmocnění jen k určitému právnímu jednání členem statutárního orgánu samostatně, pokud se jinak dle zakladatelského právního jednání vyžaduje společné jednání členy statutárního orgánu, posouváme se rázem do roviny smluvního zastoupení. V této souvislosti přichází do úvahy ojedinělá a rovněž omezená aplikace § 446 o. z., jelikož tato se vztahuje jen na případ, že zmocněnec překročí zástupčí oprávnění, a navíc § 446 o. z. zásadně vyžaduje oznámení včasného nesouhlasu ohledně právního jednání učiněného za zastoupenou právnickou osobu, tedy negační přístup, aby se právnická osoba „vyvázala" z posuzovaného právního jednání.

Naopak pokud (zmocněnec) člen statutárního orgánu právnické osoby žádnou plnou mocí nedisponoval, tak lze mít důvodně za to, že učiněné právní jednání bude moci právnická osoba dodatečně a včas schválit na základě všeobecného § 440 o. z., který, a to na rozdíl od speciálního § 446 o. z., dopadá i na případy jednání neoprávněnou osobou. ■

O prvním setkání s mediátorem a jeho místě v připravovaném novém civilním procesním kodexu

Mgr. Zuzana Hlaváčová

ZÁKON O MEDIACI S SEBOU PŘED DESETI LETY PŘINESL MIMO JINÉ TAKÉ NOVELU OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÁDU. OD TÉ DOBY MÁ TAK PŘEDSEDA SENÁTU MOŽNOST NAŘÍDIT ÚČASTNÍKŮM CIVILNÍHO ŘÍZENÍ PRVNÍ SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM, A ZA TÍMTO ÚČELEM ŘÍZENÍ PŘERUŠIT. VE VZTAHU K MEDIACI PLNÍ TOTO SETKÁNÍ DŮLEŽITOU INFORMAČNÍ I MOTIVAČNÍ FUNKCI. V NOVÉM KODEXU CIVILNÍHO PROCESU JEJ VŠAK JIŽ NEJSPÍŠE BUDEME HLEDAT MARNĚ.

Pokud je to účelné a vhodné, může soud účastníkům řízení uložit povinnost absolvovat první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu tří hodin.[1] Cílem tohoto setkání je především seznámit účastníky s možnostmi a výhodami mediace,[2] s její podstatou, s principy, na nichž spočívá, a motivovat je, aby případně uzavřeli smlouvu o provedení mediace a zahájili samotnou mediaci.[3] Soud tímto způsobem naplňuje svou povinnost usilovat o smír mezi účastníky, kterou mu stanoví § 99 odst. 1 a § 100 odst. 1 o. s. ř. V konečném důsledku pak první setkání přispívá také k odbřemenění soudů, je-li na jeho základě zahájena mediace, která vede k uzavření smíru či ke zpětvzetí žaloby.

1 Viz § 100 odst. 2 o. s. ř., možnost nařídit první setkání při přípravném jednání je pak stanovena v § 114c odst. 3 písm. d) o. s. ř.

2 Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 426/0. psp.cz [online], s. 28. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=72721.

3 V právní úpravě však nenalezneme výslovně vyjádřeno, co by mělo být náplní prvního setkání se zapsaným mediátorem. Tuto skutečnost považuji spíše za nežádoucí, neboť alespoň rámcové vymezení jeho obsahu by mohlo napomoci k tomu, aby nedocházelo k zaměňování informačního setkání se samotnou mediací. Stávající úprava naopak může budit dojem, že by jeho součástí mělo být i „něco víc“, když pro něj stanoví rozsah tří hodin.

Do budoucna se však již s tímto procesním nástrojem nepočítá. Podle věcného záměru nového civilního řádu soudního, zveřejněného na podzim roku 2017, odporuje „nařízená povinná mediace" dobrovolné povaze této alternativní metody řešení sporů, a proto by neměla být nadále součástí právní úpravy civilního sporného řízení.[4] Na uvedeném názoru setrvává i druhá verze věcného záměru z roku 2020, aniž by jeho autoři nabízeli další argumenty pro zrušení prvního setkání. Pouze konstatují, že *„nemají-li strany vůli urovnat jejich při smírně, je vnucené první setkání s mediátorem pouze zbytečným průtahem v řízení, nadto spojeným se zbytečnými náklady"*.[5, 6]

Mgr. Zuzana Hlaváčová
- advokátní koncipientka v advokátní a patentové kanceláři Všetečka Zelený Švorčík a partneři

Současná vláda se ve svém programovém prohlášení zavázala věcný záměr civilního řádu soudního dokončit.[7] Je proto nejvyšší čas, aby byl tento institut podrobněji zkoumán. Smyslem tohoto příspěvku je shrnout některé základní poznatky, jež vyplynuly z mé diplomové práce,[8] která podrobila první setkání s mediátorem detailní analýze a jejímž cílem bylo nalézt odpověď na to, zda by mělo zůstat zachováno i v novém civilním procesním kodexu.

POVĚDOMÍ O MEDIACI

Mediace může ve srovnání se soudním řízením nabídnout časovou úsporu, nižší finanční náklady, neformálnost, důvěrnost, kontrolu stran nad jejím výsledkem a jejich vlastní odpovědnost za něj, dále také nižší riziko narušení vzájemných vztahů a možnost zachování budoucí spolupráce. I přes uvedené výhody však zůstává využívána pouze minimálně.[9]

Jedním z důvodů, proč strany dobrovolně nevyužijí pro řešení svého sporu mediaci, je často skutečnost, že o této možnosti vůbec neví. Výzkum provedený Holou, Urbanovou a Lakomým ukázal, že povědomí o mediaci je u české veřejnosti na velmi nízké úrovni, když pouhá třetina respondentů (34 %) v jejich dotazníkovém šetření správně určila význam pojmu mediace. Ve vztahu k dalším informacím o mediaci byly výsledky ještě výrazně horší. Z jejich výzkumu však zároveň vyplývá, že má česká společnost o informace o této alternativě soudního řízení veliký zájem.[10] Je proto zapotřebí hledat cesty, jak povědomí o mediaci zvýšit. Jeden z prostředků, jak toho docílit, přitom představuje právě první setkání s mediátorem.

NAŘÍZENÁ A POVINNÁ MEDIACE

Nařídí-li soud účastníkům řízení první setkání s mediátorem, znamená to, že jim ukládá povinnost zúčastnit se schůzky informačního charakteru. Toto informační setkání je přitom třeba odlišovat od nařízené a povinné mediace.

Nařízenou mediací rozumíme, že je soudu dána možnost uložit účastníkům řízení povinnost zahájit přímo mediaci, tedy proces, ve kterém strany usilují o smírné vyřešení jejich sporu. V případě povinné mediace pak zákon pro určité oblasti sporů stanoví povinnost pokusit se vyřešit konflikt nejprve v mediaci a teprve poté umožňuje podat žalobu k soudu.

Úprava prvního setkání s mediátorem v občanském soudním řádu však není mediací nařízenou ani povinnou. Poté, co zapsaný mediátor seznámí strany s touto mimosoudní metodou řešení sporu, je pouze na nich, zda se rozhodnou uzavřít smlouvu o provedení mediace. K zahájení mediace pak podle § 4 odst. 1 zákona o mediaci dochází až uzavřením této smlouvy. Občanský soudní řád nestanoví povinnost mediaci zahájit před podáním žaloby ani nedává soudu možnost nařídit přímo mediaci. V první řadě tak nelze souhlasit s věcným záměrem v tom smyslu, že by se zde mělo jednat o „nařízenou povinnou mediaci".

DOBROVOLNOST MEDIACE

Princip dobrovolnosti, na němž je mediace založena, je v odborných kruzích často skloňován v souvislosti s mediací povinnou a nařízenou, kdy strany mediaci nezahajují z vlastní vůle. Byť je mandatorním zahájením mediace tato zása-

4 Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního. crs.justice.cz [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/.

5 Mezi tyto náklady patří především odměna mediátora, která podle § 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, činí 400 Kč bez DPH za každou započatou hodinu. V souladu s § 10 odst. 3 zákona o mediaci ji strany konfliktu hradí rovným dílem.

6 Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění, 2. verze. justice.cz [online], s. 234 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/2549255/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+C%C5%98S_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+druh%C3%A9ho+zn%C4%9Bn%C3%AD.pdf/07b8f62a-d63e-4106-baef-11c4c6d57926.

7 Programové prohlášení vlády. vlada.cz [online]. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/#spravedlnost_a_pravo.

8 Hlaváčová, Z. *Institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem*. Diplomová práce. Vedoucí práce Macková, Alena. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, katedra občanského práva, 2022.

9 Ve většině členských států Evropské unie počet mediací nedosahuje ani 1 % soudních řízení. Viz De Palo, G., D'Urso, L. *Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings. In The Implementation of the Mediation Directive*. Workshop 29 November 2016: compilation of in-depth analysis. op.europa.eu [online]. EU, 2016, s. 7. [cit. 2021-11-01] Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/571395/IPOL_IDA%282016%29571395_EN.pdf.

10 Holá, L., Urbanová, M., Lakomý, M. Informovanost o mediaci v evropském a českém kontextu (Awareness of Mediation in the European and Czech Contexts). *Scientia et Societas*, 2020, č. 2, s. 94–105.

da do jisté míry porušena, převažuje mínění, že je povinná i nařízená mediace přípustná.[11] Sander dospívá k závěru, že donucení k zahájení mediace sice není ideální, může ale řešit problém, jenž představuje skutečnost, že je právní systém natolik orientovaný na soudní řízení, že lidé o výhodách mediace neví, a proto ji dostatečně dobrovolně nevyužívají. Obligatorní zahájení mediace tak může představovat dočasný prostředek, který jim umožní tuto metodu vyzkoušet.[12] Zpravidla se tedy považuje za přípustné, aby při zahájení mediace princip dobrovolnosti „ustoupil stranou". To samé však již neplatí o průběhu a výsledku mediace, kdy je třeba zachovat dobrovolnost v plném rozsahu. Pokud by byly strany nuceny k tomu, aby v mediaci pokračovaly nebo aby přijaly její výsledek, už by se dle Sandera o mediaci nejednalo.[13]

Zákon o mediaci transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech (dále jen „směrnice o mediaci"). Směrnice o mediaci pojímá princip dobrovolnosti tak, že strany sporu za mediaci samy odpovídají, mohou ji organizovat podle svého uvážení a kdykoli ji ukončit.[14] Výslovně pak umožňuje, aby mediaci navrhl nebo nařídil soud nebo aby její zahájení bylo stanoveno právem členského státu.[15]

I pokud bychom zohlednili, že názor na to, zda nařízená a povinná mediace neodporuje principu dobrovolnosti, není zcela jednotný a je možné o tom vést diskuze, nic to nemění na tom, že v případě mediace zahájené po prvním setkání není tento princip dotčen. Povinnost uložená soudem bude splněna již účastí stran na informačním setkání, přičemž zůstává na jejich dobrovolném rozhodnutí, zda poté mediaci vyzkouší či nikoli. Mediace je zahájena až případným následným uzavřením smlouvy o provedení mediace. S jiným způsobem zahájení mediace zákon o mediaci nepočítá. Lze tak shrnout, že nařízené setkání s mediátorem neodporuje principu dobrovolnosti mediace, když tato není v dané chvíli ještě ani zahájena a její zahájení není soudem vynucováno. Údajný rozpor se zásadou dobrovolnosti jako argument pro opuštění prvního setkání tak podle mého názoru neobstojí.

EFEKTIVITA PRVNÍHO SETKÁNÍ

Při úvahách o vynětí prvního setkání z kodexu civilního procesu se nabízí otázka, nakolik je tento nástroj v praxi účinný. Aby bylo možné si na tuto otázku alespoň přibližně odpovědět, rozhodla jsem se provést empirický výzkum mezi zapsanými mediátory. Vycházela jsem přitom z předpokladu, že mediátoři budou mít nejlepší povědomí o výsledcích prvního setkání.

První hypotézou, kterou měl výzkum potvrdit nebo vyvrátit, bylo, že nařízené setkání vede ve více než padesáti procentech případů k uzavření smlouvy o provedení mediace. Druhá hypotéza předpokládala, že více než padesát procent následně zahájených mediací skončí uzavřením mediační dohody, kterou se řeší předmětný spor. Stanovené hodnoty pokládám za nejnižší možné pro to, abychom mohli uvedený institut hodnotit jako dostatečně efektivní.

Pro výzkum byla zvolena metoda dotazníkového šetření a osloveni byli všichni mediátoři zapsaní v seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti, kteří měli k 9. 3. 2021 status aktivního mediátora. Součinnost poskytlo 110 zapsaných mediátorů, což odpovídá bezmála polovině jejich celkového počtu. Jedenáct respondentů uvedlo, že nemá s nařízeným setkáním zatím žádnou zkušenost a tři dotazníky byly vyplněny neplatně. Výsledky výzkumu tedy vycházejí z odpovědí devadesáti šesti mediátorů.

Těmto mediátorům byly položeny následující otázky:

1. Kolik máte průměrně[16] za měsíc soudem nařízených prvních setkání s mediátorem?

2. Kolik procent soudem nařízených setkání vede k uzavření smlouvy o provedení mediace?

3. Kolik procent ze všech soudem nařízených setkání skončí uzavřením mediační dohody?

Propojení odpovědí na tyto otázky umožnilo vypočítat celkovou „úspěšnost" prvního setkání. Výsledkem výzkumu bylo, že po nařízení prvního setkání ve 29,66 % případů není mediace zahájena (tj. ve zbylých 70,34 % je smlouva o provedení mediace podepsána), v 21,3 % případů strany mediaci sice zahájí, avšak nedospějí k dohodě, a konečně ve 49,04 % případů je mediace zahájena a strany při ní uzavřou mediační dohodu. Potvrzeny byly obě výše uvedené hypotézy, neboť smlouva o provedení mediace je dle zkušeností mediátorů uzavřena v 70,34 % případů a tam, kde je mediace zahájena, odchází 70,66 % účastníků s dohodou.[17]

Přestože nepochybně nelze „úspěšnost" prvního setkání hodnotit pouze podle počtu uzavřených mediačních do-

11 Srov. např. Potočková, D. *Nejlepší je domluvit se aneb Průvodce mediačním procesem*. 1. vydání. Praha: Alfom, 2013, s. 56 a Svatoš, M. *Tajemství mediace aneb Řešení sporů od A do Z*. 1. vydání. Praha: Art Francesco, 2020, s. 113.

12 Sander, F. E. A., Allen, H. W., Hensler, D. Judicial (Mis)Use of ADR – A Debate, *University of Toledo Law Review*, 1996, č. 4, s. 886.

13 Viz Sander, F. E. A. Future of ADR: The Earl F. Nelson Memorial Lecture. *Journal of Dispute Resolution*, 2000, č. 1, s. 8.

14 Bod 13 preambule směrnice o mediaci.

15 Viz čl. 3 písm. a) a čl. 5 odst. 3 směrnice o mediaci.

16 Otázka byla formulována jako průměrný měsíční počet z toho důvodu, že mediátoři nejsou povinni vést si podrobnou evidenci o prvních setkáních a jejich výsledcích, a také vzhledem k nepříznivému stavu pandemie covid-19 v době sběru dat (9. 3. 2021 až 1. 4. 2021), kdy bylo možné usuzovat na nízký počet mediačních setkání.

17 Úspěšnost mediace je počítána pouze z celkového počtu zahájených mediací, tj. započítána zde nejsou první setkání, po nichž k jejímu zahájení nedojde.

hod, domnívám se, že tento výzkum umožňuje alespoň lehce nahlédnout do jeho fungování v praxi. Vyplývá z něj, že nařídí-li předseda senátu účastníkům řízení setkání s mediátorem, je podle zkušeností dotazovaných mediátorů dána až 49% pravděpodobnost, že dojde k dohodě. Pro téměř polovinu účastníků tak jeho nařízení nepředstavuje „zbytečný průtah v řízení", ale naopak prostředek, který je přivede ke smírnému řešení jejich sporu.

ZÁVĚR

Na základě výše uvedeného jsem dospěla k závěru, že nelze souhlasit s tím, že by první setkání s mediátorem odporovalo zásadě dobrovolnosti mediace, ani s tvrzením, že představuje pouze zbytečný průtah v řízení. Ve věcném záměru tedy neshledávám žádné relevantní argumenty pro jeho zrušení. Naopak se ukazuje, že se jedná o účinný způsob, jak přivést účastníky řízení k mediaci, potažmo ke smírnému řešení jejich sporu.

Opuštění prvního setkání s mediátorem bez toho, aniž by bylo v novém procesním předpisu nahrazeno jiným nástrojem k podpoře mediace, by nevyhnutelně vedlo k poklesu jejího celkového využití. Vzhledem k extrémně nízké informovanosti o mediaci a našim závazkům vyplývajícím ze směrnice o mediaci by však byly namístě naopak úvahy o tom, jak její užívání ještě podstatně více podpořit.[18]

Ministerstvo spravedlnosti v souvislosti s přípravami nového kodexu civilního procesu deklarovalo, že *„to, co se z předchozí úpravy osvědčilo, bude v potřebném rozsahu zachováno"*.[19] Má-li tomu tak skutečně být, pak by v novém procesním předpisu mělo mít své místo i první setkání s mediátorem. ■

18 K možným nástrojům na podporu mediace viz např. Holas, J. Limity donucení k využití mediace. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2021, č. 2, s. 297.

19 Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Na jakých principech bude nový civilní řád soudní založen? crs.justice.cz [online]. [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/uvod/.

Program pro notářskou kancelář?

MÁME NA TO SYSTÉM

www.notarskyinformacnisystem.cz

PRO PRACOVNÍKY > ÚSPORA ČASU

Propojení s Czech POINT • Zadáte číslo OP nebo RČ, údaje klienta se načtou automaticky • Automatické vyhledání a načtení dědiců z EO • **Propojení s Veřejným rejstříkem** • Zadáte část názvu společnosti, další údaje se načtou automaticky • **Propojení s ČÚZK** • Automatické načtení Sbírky listin • Automatické lustrace nemovitostí • Vygenerování textového popisu nemovitostí • **Tisk ověřovacích štítků a jejich vyúčtování**

PRO NOTÁŘE > VYŠŠÍ PRÁVNÍ JISTOTA A KLID

U každého klienta kontrola právní způsobilosti podle EO • Kontrola řady dalších údajů: odcizení OP, osoba bez trvalého bydliště, upozornění na datovou schránku a další • Kontroly i v případě běžného ověřování • Automatické generování faktur i upomínek • Zabezpečení dat na úrovni bankovních aplikací

... a mnoho dalších způsobů, jak si zjednodušit práci, předvedeme přímo u vás v kanceláři

INFO@STARFISH.CZ | +420 777 647 357

11 LET VÝVOJE

starfish technologies

Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO A NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Darování, dědění a katastr nemovitostí

Návaznost navrhovaného vkladu na dosavadní zápisy v katastru není dána, byl-li návrh na povolení vkladu podle darovací smlouvy ve prospěch obdarovaného (jednoho z dědiců), kterou uzavřel se zůstavitelem jako dárcem, podán až poté, co nabylo právní moci usnesení potvrzující nabytí dědictví na základě dědických podílů dědicům, na jehož základě byl zapsán vklad darovaného spoluvlastnického práva k nemovitostem ve prospěch dědiců s právními účinky předcházejícími podání návrhu na povolení vkladu podle darovací smlouvy.

ROZSUDEK NEJVYŠŠÍHO SOUDU ZE DNE 30. 11. 2021, SP. ZN. 24 CDO 2728/2020

Z ODŮVODNĚNÍ:

Žalobce dne 6. 3. 2017 podal u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště XY, návrh na povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve svůj prospěch podle darovací smlouvy ze dne 4. 12. 2012, kterou jako obdarovaný uzavřel s dárcem M. Č. zemřelým dne 8. 9. 2013, a to ohledně spoluvlastnického podílu ve výši 378073/4468333 z celku pozemku p. č. XY v katastrálním území XY a spoluvlastnického podílu ve výši 756146/2234166 z celku pozemku p. č. XY v katastrálním území XY, evidovaných jako součást spoluvlastnických podílů účastníka řízení M. Č. (dále také jen „účastník řízení").

Katastrální úřad pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště XY, rozhodnutím ze dne 7. 4. 2017, č. j. XY, návrh na vklad zamítl, neboť jednak navrhovaný vklad není odůvodněn obsahem předložených listin, jednak s ohledem na výsledek pozůstalostního řízení vkladová listina nenavazuje na dosavadní zápisy v katastru [§ 17 odst. 1 písm. g) ve spojení s § 17 odst. 4 a § 18 odst. 1 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (dále jen „katastrální zákon" či „KatZ")].

Žalobou podanou u Krajského soudu v Praze dne 4. 5. 2017 se žalobce domáhal povolení vkladu vlastnického práva v jeho prospěch a současně požadoval, aby soud rozsudkem nahradil rozhodnutí katastrálního úřadu, kterému vytkl, že rozpor ve výši spoluvlastnického podílu činí darovací smlouvu neplatnou částečně, a to v rozsahu přesahujícím podíl ve výši 1/6, a není důvodem pro zamítnutí návrhu

vkladu. Stejně tak nesouhlasil s tím, že by navrhovaný vklad nenavazoval na dosavadní zápisy v katastru nemovitostí, protože v rozsahu, ve kterém spoluvlastnické podíly na nemovitostech nabyl žalobce jako dědic po zůstaviteli, závazek převést spoluvlastnický podíl vyplývající z darovací smlouvy zanikl splynutím, avšak ve vztahu k účastníku řízení tento závazek zůstavitele z darovací smlouvy trvá.

Krajský soud v Praze (dále jen „soud prvního stupně") rozsudkem ze dne 18. 9. 2018, č. j. 38 C 41/2017-56, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.), neboť navrhovaný vklad není odůvodněn obsahem předložených listin, bylo-li zjištěno, že dárce nebyl oprávněn nakládat s podílem ve výši 4/6 na uvedených nemovitostech, přičemž soud (katastrální úřad) je vázán návrhem na vklad, a proto nebylo možno vklad povolit, a to ani částečně (dispozice s návrhem, a to ani částečná, nebyla ze strany žalobce učiněna).

K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze (dále jen „odvolací soud") rozsudkem ze dne 24. 10. 2019, č. j. 4 Co 68/2019-77, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.), což zdůvodnil tak, že navrhovaný vklad vzhledem k proběhnuvšímu pozůstalostnímu řízení již nenavazuje na dosavadní zápisy v katastru nemovitostí [§ 17 odst. 1 písm. g) KatZ].

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Přípustnost dovolání vymezil položením otázky, zda rozhodnutí, kterým bylo potvrzeno oběma dědicům nabytí dědictví podle dědických podílů, v jehož důsledku bylo zapsáno spoluvlastnické právo do katastru nemovitostí, brání vkladu téhož práva pro obdarovaného (jednoho z dědiců) na základě darovací smlouvy, kterou s ním zůstavitel uzavřel jako dárce, byl-li návrh podán po nabytí právní moci rozhodnutí, kterou má za dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešenou. Uvedl, že nesprávnost právního posouzení spočívá v závěru, že navrhovaný vklad vzhledem k proběhnuvšímu pozůstalostnímu řízení již nenavazuje na dosavadní zápisy v katastru nemovitostí [§ 17 odst. 1 písm. g) KatZ], což zdůvodnil tím, že na dědice „přešel i závazek dárce bezplatně převést obdarovanému vlastnické právo k předmětu darování vyplývající přímo z darovací smlouvy" ohledně té části daru, který jako dědictví po zůstaviteli nabyl účastník řízení, a proto navrhovaný vklad na dosavadní zápisy v katastru navazuje. Navrhl, aby byl rozsudek odvolacího soudu změněn tak, že žalobě bude vyhověno, popř. aby byl tento rozsudek zrušen a věc vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Účastník řízení se s napadeným rozsudkem odvolacího soudu ztotožnil a navrhl, aby dovolání žalobce bylo zamítnuto.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) postupoval a o dovolán rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř."). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení), zastoupenou advokátem, ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí odvolacího soudu určující vyřešení právní otázky, zda návaznost navrhovaného vkladu na dosavadní zápisy v katastru je dána i tehdy, byl-li návrh na povolení vkladu podle darovací smlouvy ve prospěch obdarovaného (jednoho z dědiců), kterou uzavřel se zůstavitelem jako dárcem, podán až poté, co usnesení potvrzující nabytí dědictví na základě dědických podílů oběma dědicům, na jehož základě byl zapsán vklad darovaného spoluvlastnického práva k nemovitostem ve prospěch obou dědiců, nabylo právní moci. Protože tato otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání důvodné není.

Z hlediska skutkového stavu je podstatné, že dne 4. 12. 2012 uzavřel zůstavitel (zemřelý dne 8. 9. 2013) jako dárce s žalobcem jako obdarovaným darovací smlouvu, jejímž nepřímým předmětem byl spoluvlastnický podíl ve výši 4/6 pozemku parc. č. XY, jehož součástí je stavba č. p. XY, vše v katastrálním území XY, a ve výši 4/6 pozemku parc. č. XY v katastrálním území XY. Návrh na vklad byl podán 6. 3. 2017, přičemž v mezidobí Okresní soud v Kutné Hoře usnesením ze dne 23. 6. 2016, č. j. 24 D 785/2013-211, ve znění opravného usnesení ze dne 6. 2. 2017, č. j. 24 D 785/2013-244, potvrdil nabytí dědictví dle dědických podílů 366649/744722 ve prospěch R. Č. a 378073/744722 ve prospěch M. Č. k 4/6 pozemku parc. č. XY, jehož součástí je stavba č. p. XY, vše v katastrálním území XY, a k 1/6 pozemku parc. č. XY v katastrálním území XY. Usnesení nabylo právní moci 2. 3. 2017, přičemž spoluvlastnické právo k těmto nemovitostem bylo dle tohoto usnesení ve výši odpovídajících podílů zapsáno do katastru nemovitostí dne 14. 3. 2017.

Vzhledem k datu podání návrhu na vklad práva do katastru nemovitostí je projednávanou věc zapotřebí posuzovat podle katastrálního zákona ve znění zákona č. 298/2016 Sb.

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 29. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3546/2010 (všechna zde označená rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti přístupná na https://nsoud.cz, zatímco

rozhodnutí Ústavního soudu lze dohledat na https://nalus.usoud.cz), vysvětlil, že v řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, podle části páté občanského soudního řádu nejde o přezkum správnosti rozhodnutí a jeho procesního postupu, ale o nové projednání a meritorní rozhodnutí věci, o níž podle zákona dříve rozhodl tento správní orgán. Projednání téhož sporu nebo jiné právní věci, o níž bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem, soudem v občanském soudním řízení nepředstavuje způsob přezkoumání správnosti (zákonnosti) rozhodnutí správního orgánu obdobný správnímu soudnictví nebo rozhodování vycházející z bezvýslednosti řízení před správním orgánem. Podstata projednání a rozhodnutí stejné věci v občanském soudním řízení spočívá v tom, že se účastníku řízení před správním orgánem, který vyčerpal v řízení před správním orgánem řádné opravné prostředky a který není spokojen s konečným rozhodnutím správního orgánu, umožňuje, aby – bez ohledu na překážku věci pravomocně rozsouzené vytvořenou rozhodnutím správního orgánu – požadoval nové projednání sporu nebo jiné právní věci u soudu a také nové rozhodnutí ve věci, dospěje-li soud k jiným závěrům než správní orgán. Nové projednání věci soudem tak navazuje na řízení před správním orgánem, aniž by bylo jeho výsledky vázáno, a zaručuje, že spor nebo jiná právní věc budou – v takovém rozsahu, v jakém o nich bylo před správním orgánem skončeno řízení – soudem definitivně uzavřeny a že nemohou být vráceny správnímu orgánu k dalšímu projednání a rozhodnutí.

Je-li činností soudu v řízení podle části páté občanského soudního řádu nové projednání téže věci soukromoprávní povahy, která (již) byla předmětem řízení před správním orgánem, vyplývá z toho mimo jiné, že soud se v tomto řízení věcí (z pohledu hmotného práva) zabývá v takovém rozsahu, v němž k tomu byl oprávněn (a povinen) správní orgán; bere proto v úvahu právě a jen ta hmotněprávní kritéria, která měl a mohl vzít v úvahu také správní orgán. Soud zde totiž na místě správního orgánu rozhoduje znovu ve vymezeném rozsahu (srov. § 250f o. s. ř.) o téže věci. Také proto se v § 250b odst. 3 o. s. ř. předepisuje, že předmětem rozhodování soudu musí být (příp. ve vymezeném rozsahu) to, co (již) bylo předmětem rozhodování správního orgánu.

Uvedené v posuzované věci mimo jiné znamená, že soud, který na základě podané žaloby v řízení podle části páté občanského soudního řádu projednává a rozhoduje věc vkladu práva do katastru nemovitostí, v níž byl rozhodnutím katastrálního úřadu návrh na vklad zamítnut, se může (protože projednává a rozhoduje znovu právě takový návrh) věcí zabývat jen v rámci těch zákonných hmotněprávních limitů, jež jsou stanoveny pro rozhodnutí o takové věci samotnému katastrálnímu úřadu. Jinými slovy, omezení daná katastrálnímu úřadu pro zkoumání právního úkonu, na jehož podkladě má být právo do katastru zapsáno, jen z hledisek taxativně vypočtených, se uplatní také v následném (navazujícím) soudním řízení podle části páté občanského soudního řádu o téže věci (dále k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1607/2013, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3207/2014, nebo ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5046/2014).

Přestože Nejvyšší soud uvedený závěr zaujal při výkladu § 5 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, účinném do 31. 12. 2013, zcela se prosadí také v případě § 17 KatZ (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2019, sp. zn. 24 Cdo 3293/2018, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 24 Cdo 1794/2019, příp. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 24 Cdo 1972/2019).

Podle § 17 odst. 1 KatZ ve vkladovém řízení katastrální úřad zkoumá u vkladové listiny, která je soukromou listinou, zda:

a) splňuje náležitosti listiny pro zápis do katastru,
b) její obsah odůvodňuje navrhovaný vklad,
c) právní jednání je učiněno v předepsané formě,
d) účastník vkladového řízení není omezen právními předpisy v oprávnění nakládat s nemovitostí,
e) k právnímu jednání účastníka vkladového řízení byl udělen souhlas podle jiného právního předpisu,
f) z obsahu listiny a z jeho porovnání s dosavadními zápisy v katastru není patrný důvod, pro který by bylo právní jednání neplatné, zejména zda z dosavadních zápisů v katastru nevyplývá, že účastníci vkladového řízení nejsou oprávněni nakládat s předmětem právního jednání, nejsou omezeni rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci ve smluvní volnosti týkající se věci, která je předmětem právního jednání,
g) navrhovaný vklad navazuje na dosavadní zápisy v katastru; z tohoto hlediska není na překážku povolení vkladu, pokud logickou mezeru mezi zápisem v katastru a navrhovaným vkladem podle vkladové listiny navrhovatel doloží současně s návrhem na vklad listinami, které návaznost vkladové listiny na dosavadní zápisy v katastru doplní; tyto listiny však musí mít náležitosti vkladových listin.

Podle § 17 odst. 5 KatZ skutečnosti uvedené v odst. 1 až 4 přezkoumává katastrální úřad na základě listin předložených účastníky, popř. soudem nebo soudním exekutorem ke vkladovému řízení, dosavadních zápisů v katastru a na základě údajů ze základních registrů, z agendového informačního systému evidence obyvatel a z agendového informačního systému cizinců a dále na základě dalších informací poskytnutých vlastníkem nemovitosti a dalšími účastníky vkladového řízení poté, co obdrží od katastrálního úřadu informaci podle § 16 odst. 1. Tyto skutečnosti katastrální úřad zkoumá podle stavu, jaký tu byl v okamžiku podání návrhu na vklad.

Požadavek, aby navrhovaný vklad navazoval na dosavadní zápisy v katastru [§ 17 odst. 1 písm. g) KatZ], vychází z toho, že každé nově vznikající právo k nemovitosti je odvozováno od předchozího práva k téže nemovitosti, a proto by měly i zápisy těchto práv na sebe vzájemně navazovat v nepřetržité logicky související řadě, nejde-li o situaci, kdy vzniká věc nová. Protože v poměrech posuzované věci nedochází k zápisu práva na základě originárního způsobu nabytí tohoto práva, musí nově provedený zápis logicky navazovat na zápis předchozí, tedy vlastnické právo převodce musí vyplývat ze stavu zapsaného v katastru.

Doručením pravomocného usnesení vydaného v řízení o dědictví, kterým notář jako soudní komisař potvrdil nabytí dědictví podle dědických podílů, katastrálnímu úřadu, bylo *ex officio* zahájeno vkladové řízení. Vznik vlastnického práva je vázán na právní moc soudního rozhodnutí a právní účinky zápisu v katastru nemovitostí jsou deklaratorní. Odvolací soud proto správně poukázal na okamžik nabytí právní moci soudního rozhodnutí (2. 3. 2017), který předchází okamžiku podání návrhu na vklad (6. 3. 2017), pročež navrhovaný vklad nenavazuje na dosavadní zápisy v katastru; časová souslednost právně relevantních skutečností vylučuje existenci logické mezery mezi zápisem v katastru a navrhovaným vkladem podle vkladové listiny, tudíž je zjevné, že o situaci předvídanou § 17 odst. 1 písm. g) větou za středníkem KatZ se zde nejedná.

Dovolací argumentace žalobce, podle které ve vztahu k té části daru, kterou jako dědic po zůstaviteli nabyl druhý (neobdarovaný) z dědiců, trvá závazek tohoto dědice z darovací smlouvy i nadále, a proto navrhovaný vklad dle darovací smlouvy na dosavadní zápisy v katastru navazuje, přehlíží nejenom povahu vkladového řízení jakožto řízení knihovního, ve kterém katastrální úřad rozhoduje jen o povolení vkladu práva do katastru [pravomocí rozhodovat o existenci či o rozsahu vlastnického (spoluvlastnického) práva k nemovitostem katastrální úřad vůbec není nadán], nýbrž i zásadu ingerence státní moci, z níž právní úprava dědického práva [§ 460 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“); podle § 3069 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se při dědění použije právo platné v době smrti zůstavitele] při nabývání dědictví vychází – v řízení, které lze zahájit i bez návrhu, soud usnesením potvrzuje nabytí dědictví jedinému dědici, více dědicům podle dědických podílů, nebo schvaluje dohodu dědiců o vypořádání dědictví. Pravomocné usnesení soudu má zásadně účinky ke dni smrti zůstavitele. Výroky pravomocného usnesení soudu vydaného v řízení o dědictví jsou (jak vyplývá zejména z § 159a odst. 1, 3 a 4 o. s. ř.) závazné pro účastníky řízení a v rozsahu, v jakém jsou závazné pro účastníky řízení, též pro soudy, správní úřady a jiné orgány, výroky, které stanoví, kdo je zůstavitelovým dědicem, jsou závazné pro každého (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3081/2016).

Žalobci lze přisvědčit potud, že bylo-li zjištěno, že zůstavitel uzavřel darovací smlouvu a návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí podle ní byl podán až po jeho smrti, pak nelze učinit jiný závěr, než že v době smrti byl spoluvlastníkem nemovitostí a příslušný podíl patřil do aktiv dědictví. V souladu s § 579 odst. 1 obč. zák. však také platí, že úmrtím nezanikl jeho závazek založený za jeho života darovací smlouvou, neboť z povahy věci vyplývá, že nejde o povinnost, která by byla vázána výhradně na jeho osobu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3905/2008, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 38/2012). Závazek zůstavitele k darování spoluvlastnického podílu vyplývající z darovací smlouvy patřil v době smrti zůstavitele do pasiv dědictví a za tento závazek dědici podle § 470 obč. zák. odpovídají. Přestože usnesení potvrzující nabytí dědictví více dědicům podle dědických podílů z právě uvedeného nevychází (závazek zůstavitele z darovací smlouvy se nepromítl do pasiv dědictví), neznamená to, že by ve vkladovém řízení při přezkumu rozhodnutí soudu (§ 17 odst. 4 KatZ) nebylo pro katastrální úřad závazné.

Z uvedeného vyplývá, že návaznost navrhovaného vkladu na dosavadní zápisy v katastru není dána, byl-li návrh na povolení vkladu podle darovací smlouvy ve prospěch obdarovaného (jednoho z dědiců), kterou uzavřel se zůstavitelem jako dárcem, podán až poté, co usnesení potvrzující nabytí dědictví na základě dědických podílů oběma dědicům, na jehož základě byl zapsán vklad darovaného spoluvlastnického práva k nemovitostem ve prospěch obou dědiců, nabylo právní moci.

Dovolací soud neshledává důvodnou ani námitku žalobce, podle které má být napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutím překvapivým.

Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, jakož i Nejvyššího soudu, zákaz tzv. překvapivých rozhodnutí vyplývá z práva na spravedlivý proces, avšak neznamená, že by žalobce a účastník řízení měli vždy znát závěry soudu ještě předtím, než vynese své rozhodnutí. Musí však mít možnost účinně argumentovat ke všem skutečnostem, na jejichž řešení rozhodnutí soudu spočívá. Žalobci a účastníku řízení by mělo být zřejmé, které otázky jsou pro řešení věci relevantní, ať už jde o otázky skutkové, nebo právní, a je třeba jim umožnit, aby se ke všem těmto skutečnostem mohli vyjádřit a aby mohli účinně uplatnit své argumenty. Je proto nezbytné, aby soud žalobce a účastníka řízení poučil, že hodlá vycházet z jiné právní úpravy, jiného právního posouzení či z jiných skutkových zjištění, než mohou předvídat vzhledem k dosavadnímu průběhu řízení [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2315/15 (N 64/81 SbNU 99), ze dne 10. 8. 2017, sp. zn. I. ÚS 615/17 (N 148/86 SbNU 485), ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 233/17 (N 34/88 SbNU 479)].

Nepředvídatelným ovšem není rozhodnutí tehdy, pokud žalobci a účastníku řízení muselo být známo, že daná právní kvalifikace je možná [viz nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 2804/10 (N 81/61 SbNU 269)].

V posuzované věci žalobce jednak věděl, že právní kvalifikace je možná, odkázal na ni, byť jako alternativní, již katastrální úřad, jednak svou argumentaci k této právní kvalifikaci uplatnil již v žalobě. Proto nelze považovat dovoláním napadený rozsudek za překvapivý, přestože oproti napadenému rozsudku ji soud prvního stupně nepovažoval za podstatnou.

Protože napadené rozhodnutí odvolacího soudu je v řešení otázky, pro něž bylo dovolání shledáno přípustným, správné a vady řízení, k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl. ■

JUDr. Roman Fiala,
soudce Nejvyššího soudu ČR,
člen redakční rady Ad Notam

Martin Šešina – Ladislav Muzikář – Petr Dobiáš

Dědické právo

NAKLADATELSTVÍ LEGES PŘISTOUPILO KE 2. AKTUALIZOVANÉMU VYDÁNÍ JEDNOHO ZE SVÝCH NEJÚSPĚŠNĚJŠÍCH TITULŮ, KTERÝM JE PUBLIKACE „DĚDICKÉ PRÁVO“, OZNAČENÁ JAKO PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA – KOMPLETNÍ POHLED NA DĚDĚNÍ Z HLEDISKA HMOTNĚPRÁVNÍHO, PROCESNÍHO A MEZINÁRODNÍHO. PRVNÍ JEJÍ VYDÁNÍ PŘEDCHÁZELO TEPRVE NEDÁVNO V ROCE 2019, OHLAS PUBLIKACE VŠAK VEDL K TOMU, ŽE DÍLO PŮVODNĚ ČÍTAJÍCÍ VÍCE NEŽ 800 STRAN TEXTU BYLO PŘEPRACOVÁNO A ROZŠÍŘENO ZHRUBA O DALŠÍCH 70 STRAN V DŮSLEDKU NOVÝCH POZNATKŮ, KTERÉ ŽIVÁ AUTORSKÁ DISKUSE I NOVÁ JUDIKATURA O NOVÉM DĚDICKÉM PRÁVU V MEZIDOBÍ PŘINESLY.

V roce 2019 jsem v čísle 3 *Ad Notam* zveřejnil podrobnou recenzi této publikace, která samotná měla podstatně starší tradici. Původním autorem velmi oblíbené brožované knihy o dědickém právu byl dnes již zesnulý docent katedry občanského práva pražské právnické fakulty doc. JUDr. Jiří Mikeš (1921–2016), který pro předchůdce nakladatelství Leges již od 90. let minulého století připravoval řadu vydání oblíbené publikace *Dědické právo*. Od začátku tohoto století se pak k němu připojil jako teoretik dědického práva procesního tehdejší dlouholetý předseda odvolacího dědického senátu Městského soudu v Praze a původně notář v Praze **JUDr. Ladislav Muzikář**. Také tato kniha se dočkala velké popularity a řady vydání v tehdejším nakladatelství Linde Praha, a. s.

Zásadní změny v dědickém právu, které přinesl před deseti lety občanský zákoník z roku 2012, vyžadují ucelený výklad zvláště v mnoha oblastech, které jsou doposud velmi diskusní. Nestačí tedy pouhý komentář příslušných zákonných ustanovení, ale především odvážný přístup k řešení řady zapeklitých problémů v notářské dědické praxi. Namísto zesnulého doc. Mikeše při výkladu hmotného dědického práva nastoupil **JUDr. Martin Šešina**, emeritní notář v Benešově, který je všeobecně notářské veřejnosti znám ze své dlouholeté přednáškové činnosti a též jako hlavní autor komentářů dědického práva vydaných v nakladatelství Wolters Kluwer. Je to autor, který se nebojí hledat řešení ožehavých problémů, jež přináší v řízení o pozůstalosti notářská praxe.

Předností publikace je také třetí část zabývající se mezinárodními aspekty dědického práva (spoluautor **Petr Dobiáš**), v níž je detailně vysvětlen postup při výskytu stále v praxi častěji se vyskytujících mezinárodních prvků v pozůstalostním řízení, a to včetně problematiky evropského dědického osvědčení.

Vzájemná propojenost dědického práva hmotného a procesního je na rozdíl od jiných občanskoprávních institutů tak těsná, že je nutno se samostatně zabývat hmotněprávní stránkou věci i její procesní stránkou, kterou představuje aplikace zákona o zvláštních řízeních soudních v řízení o pozůstalosti v činnosti notáře jako soudního komisaře.

Obnovené instituty dědického práva hmotného, jako např. svěřenské nástupnictví, odkazy či zcela nová úprava nepominutelného dědice, vyvolávají tolik neznámých problémů v praxi, že je nutné se k nim vyjádřit pokud možno jednoznačně a srozumitelně a nabízet cestu z výkladových potíží. V procesní části zase kniha poskytuje návod, jak v řízení postupovat např. v dosud neohledaném terénu nových způsobů rozdělení pozůstalosti mezi více dědiců. Martin Šešina i Ladislav Muzikář se se s těmito požadavky vypořádali s nejvyšší profesionalitou.

Publikace podává také zasvěcenou orientaci široké laické veřejnosti, která přichází do styku s dědickým právem spíše nahodile. Současně je však určena právním odborníkům zejména z řad advokátní a notářské veřejnosti i z řad soudců a v mnohém může sloužit i právním teoretikům.

Porovnávám-li obě vydání *Dědického práva*, která mám k dispozici, je již od prvních stran zřejmá aktualizace a rozšíření textu v důsledku neustále se vyvíjejících nových poznatků o dědickém právu. V první „hmotněprávní“ části se vyskytuje dokonce zcela nová kapitola XXXIV, pojednávající o řešení sporů o aktiva pozůstalosti, ke kterým se jako ke spornému majetku v řízení o pozůstalosti nepřihlíželo. Hmotněprávní část byla rozšířena celkem o 42 stran, také obě další části byly přepracovány a textově rozšířeny.

Celkový přínos publikace považuji za zásadní a jsem přesvědčen, že čtenáři nebudou zklamáni. ■

JUDr. Karel Wawerka

„Notářská profese je ztělesněním solidnosti, právní jistoty a udržitelného rozvoje“

Rozhovor s paní profesorkou JUDr. Alenou Mackovou, Ph.D.

Rozhovor vedla JUDr. Věra Sáblíková, prezidentka Notářské komory pro hl. m. Prahu.

Vážená paní profesorko, dovolte mi Vám v první řadě ještě jednou pogratulovat k Vašemu jmenování profesorkou v roce 2021. Mohla byste, prosím, našim čtenářům přiblížit proces, který předchází jmenování profesorem? Jak náročný je tento proces? Co vše musí uchazeč splňovat?

Velice děkuji, paní prezidentko, vážím si Vašeho uznání. Jmenování profesorem předchází poměrně náročná procedura, která má osvědčit kandidátovu odbornost a současně i záruky budoucí perspektivy rozvoje oboru.

Odborná kompetence je mj. hodnocena na základě publikační aktivity kandidáta a mezinárodního ohlasu jeho publikací. Je rovněž třeba doložit adekvátní délku pedagogického působení kandidáta (kromě přednášek a seminářů se hodnotí mj. i výchova další generace vědců – studentů doktorského studia).

Kromě těchto předpokladů je třeba i podpory a osvícenosti předchůdců. Samozřejmostí jsou zahraniční badatelské a přednáškové pobyty a spolupráce (v mém případě šlo mj. o pobyty na univerzitách v Heidelbergu, Regensburgu, Mnichově, v Pasově, Leuvenu a dlouholetou spolupráci s Institutem procesního práva Vídeňské univerzity, protože naše právní řády si jsou blízké nejen geograficky, ale i společným historickým podhoubím), nebo stáž u Soudního dvora EU.

Na doporučení dvou nejvýznamnějších světových procesualistů prof. W. Rechbergera z Vídně a prof. Gottwalda z Regensburgu jsem se před mnoha lety mohla stát členkou Světové asociace procesualistů, což pro mne byla velká čest. Před čtyřmi lety jsem založila českou Společnost a akademii procesního práva, která se snaží o prosazení základních hodnot oboru a profese.

Kandidát profesury by měl být vyzrálou osobností po stránce odborné i lidské, a být i inspirující osobností, která zane-

prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

- Po maturitě na gymnáziu vystudovala PF UK, obhájila diplomovou práci na téma Závěť. Habilitovala se v roce 2001. Profesorkou byla jmenována v roce 2021 pro obor občanské právo.
- Působí na katedře občanského práva PF UK, garantuje výuku civilního procesu a výuku v anglickém jazyce pro zahraniční studenty programů LL.M. a Erasmus+.
- Podílí se na celosvětovém projektu nakladatelství WoltersKluwer IEL. Je členkou Světové asociace procesualistů a zakladatelkou české Společnosti a akademie procesního práva.
- Jako členka komise Ministerstva spravedlnosti se podílí na přípravě nového procesního práva.
- Mj. je dlouholetou členkou Rady Justiční akademie a zkušební komise České advokátní komory. Dlouhodobě působí v redakčních radách časopisů Právník, Ad Notam, Bulletin advokacie, Právní rádce nebo Komorní listy.
- Je propagátorkou mimosoudního řešení sporů.
- V roce 2018 se stala historicky první ombudsmankou Kanceláře ombudsmana ČAP a působí jako rozhodce u dvou rozhodčích soudů.

chá v oboru výraznou stopu. Měl by být autorem a zastáncem originálního myšlenkového proudu.

Každého kandidáta profesury na Univerzitě Karlově pak čekají přednášky (a následné diskuse), kterými prezentuje své výsledky i své vize nejprve před vědeckou radou příslušné fakulty, a je-li zde úspěšný a v tajném hlasování podpořen, čeká jej přednáška před vědeckou radou Univerzity Karlovy a další tajné hlasování, jehož výsledkem je návrh na jmenování profesorem v příslušném oboru prezidentem republiky.

Své výsledky i vize tak musíte obhájit jak před kolegy právníky, tak i před kolegy akademiky z různých oborů na univerzitě traktovaných. Osobně se snažím analyzovat širší procesní témata, která mají pro ochranu práv jedinců klíčový význam, např. nezávislost soudců, role jednotlivých profesí v justičním systému tak, aby se činnosti nedublovaly, ale komplementárně doplňovaly. Justiční systém je pro mne složitý mechanismus, který ale musí jednoduše fungovat a efektivně ochraňovat práva jedinců.

Akademická kariéra je krásná, ale stejně tak v mnoha ohledech nesnadná a strastiplná. V mém případě byl mezi jmenováním docentkou a profesorkou odstup dvaceti let, z čehož je zjevné, že je třeba i velké trpělivosti a odhodlání. A nemohu nezmínit podporu mých nejbližších, jimž nemohu být nikdy dost vděčna. Odměnou je mi každodenní kontakt s mladými lidmi, kteří chtějí být právníky. Dobrými právníky.

Velikým úspěchem je zajisté i to, že jste se stala první ombudsmankou Kanceláře ombudsmana České asociace pojišťoven z. ú. Co všechno je náplní funkce ombudsmana? S čím se na Vás nejčastěji lidé obracejí? Zažila jste nějaký případ, na který se hned tak nezapomíná?

Pověření rolí historicky první pojišťovací ombudsmanky považuji za projev velké důvěry České asociace pojišťoven. Je to i velká profesní satisfakce. Dlouhodobě se všemi možnými cestami zasazuji o větší míru využívání mimosoudního řešení sporů (ADR z angl. alternative disputes resolution). Smysl ADR je naprosto zjevný: najít oboustranně přijatelné řešení konfliktu, obnovit důvěru mezi stranami a ve vztahu pokračovat. Málokterý spotřebitel chce zůstat nepojištěn. Jen potřebuje efektivně (levně a rychle) vyjasnit příčinu neshody s pojišťovnou.

Řešení sporů v naší Kanceláři probíhá v právním režimu určeném zákonem na ochranu spotřebitele. Jsme jedním ze subjektů, kterým Ministerstvo průmyslu a obchodu udělilo oprávnění. Do naší působnosti patří spotřebitelské spory z neživotního pojištění (spory z oblasti pojištění životního řeší finanční arbitr) a z pojištění, která jsou sjednána jako doplňková k pojištění životnímu (např. pojištění úrazu nebo nemoci).

Poslední roky jsou to právě spory z pojištění úrazu a nemoci, které tvoří většinu naší agendy. Dále pak pojištění majetku (pojištění staveb, domácností, aut atp.) nebo pojištění cestovní či pojištění odpovědnosti. Spotřebitelé se na nás obracejí v situaci, kdy jim nebylo poskytnuto pojistné plnění, nebo jim bylo sníženo, ale také v otázkách existence pojistné smlouvy (řešíme výpovědi smluv, výši pojistného, malusy, bonusy, komunikaci s asistenční službou apod.). Přibližně 30 – 40 % sporů vyřešíme ke spokojenosti spotřebitele a průměrná délka řešení jednoho sporu osciluje kolem 40 dnů.

Určitou anomálii představují záležitosti poškozených z tzv. povinného ručení. Záležitosti těchto osob řešit nemůžeme, protože zákon o ochraně spotřebitele podmiňuje možnost zákonného mimosoudního řešení sporů tím, že spotřebitel je smluvní stranou pojistné smlouvy, a to poškozený zásadně není. Tento okruh spotřebitelů tak nemá možnost řešit své spory s pojišťovnou cestou mimosoudní podle zákona o ochraně spotřebitele. Aktuálně se snažíme najít nějaké řešení i pro tyto spotřebitele.

Pokud jde o konkrétní případ, snad prominete, že konkrétní nebudu, protože mne váže povinnost mlčenlivosti. Spotřebitelé nám sdělují ty nejintimnější podrobnosti, podobně jako vám notářům. Řešíme delikátní záležitosti spotřebitelů, jde i o fatální diagnózy, ztráty blízkých a takové případy se Vám do paměti vryjí, často nesmazatelně...

Již mnoho let úspěšně vyučujete na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze občanské právo procesní. Při své výuce často kladete důraz na praktické využití teoretických poznatků, což studenti zcela jistě oceňují. Překvapí Vás někdy nápady na řešení konkrétního právního problému? Využíváte při své výuce simulovanou soudní síň, která se nachází na fakultě?

Civilní proces patří mezi náročnější právní disciplíny. Vysvětlování praktických souvislostí proto zcela jistě zvýší atraktivitu i pro studenty, kteří neuvažují o kariéře v justici. Před soudní síní na fakultě osobně dávám přednost nahlédnutí do reality české justice a jejích soudních síní. Pro studenty proto organizuji návštěvy soudních jednání různých soudních instancí. Dlouhá léta jsem odbornou garantkou studentských praxí u civilních soudů, ty probíhají celý semestr a mají předepsaný esenciální obsah. Nově jsme ve spolupráci s notářskými komorami připravili praktické stáže v notářských úřadech. Na seminářích pak zkoušíme různé procesní role, studenti mají možnost být třeba svědkem nebo znalcem, kterého vyslýchá soudce. Pro některé studenty je to první kontakt s realitou právní praxe. Ráda bych ještě zmínila, že více než 20 let vypisuji předmět Právnická povolání v justici, který si každoročně zapisují stovky studentů (v minulém semestru jich bylo 300). V ohlasech studenti zmiňují, že jim usnadnil nelehkou volbu povolání, protože se od významných představitelů profesí dozvěděli, jak vypadají přijímací procedury a jaká je reálná šance uspět, a nahlédli „za oponu" jednotlivých povolání nebo vyslechli jedinečný osobní příběh úspěšného právníka. Mimochodem, někteří notáři jsou absolventy tohoto přednáškového kurzu, což mne moc těší.

Mimo jiné též zkoušíte advokátní zkoušky. V čem je pro Vás toto zkoušení jiné oproti zkoušení na právnické fakultě?

Je to výborná příležitost k sebereflexi, neboť vidíme, jak jsou naši absolventi připraveni na samostatný výkon advokacie poté, co absolvovali koncipientskou praxi.

Všechny profesní právnické zkoušky jsou velice náročné, advokátní zkouška není výjimkou, což je mj. dáno i obrovským rozsahem znalostí potřebných pro práci v právnickém povolání.

Naprostá většina kandidátů si je současně vědoma své obrovské odpovědnosti, neboť jako advokáti musí stát po boku svých klientů a pomáhat jim v těch nejsložitějších životních situacích.

Chtějí-li uspět, pak stejně jako v profesi notářské platí, že kromě odbornosti musí být empatickou a morálně integrální osobností, která hájí zájmy svého klienta, ale současně prokazuje náležitý respekt a úctu všem dalším kolegům právníkům a jejich procesním i jiným rolím.

S Vaší osobou je neodmyslitelně spjat Váš pejsek Max, který Vás doprovází na takřka všech akcích. O jaké plemeno se jedná? Jaké jsou jeho přednosti?

Ano, máte pravdu, stal se tak proti své vůli psí celebritou. Je to pražský krysařík (podle Vašeho prezidenta je to prý pražský notařík), což je tradiční české plemeno s více 400letými kořeny. Vyšlechtěno bylo – pokud je mi známo – pro dvůr Rudolfa II., aby panstvo nebylo při stolování obtěžováno hlodavci. To od něj doma neočekáváme.

Max je spolehlivý producent a dodavatel endorfinu. Jak už to u pejsků bývá, je věrný a oddaný, má rád svou smečku a lásku poskytuje bez podmínek. A já, stejně jako Saint-Exuperyho Malý princ už vím, že mám odpovědnost za ty, které jsem k sobě připoutala. A tak se snažím, aby měl hezký psí život.

Tento rok byl pro všechny velmi náročný. Nyní ale na nás dýchá všudypřítomná vánoční atmosféra a měli bychom si všichni dopřát trochu klidu od každodenního shonu a napětí. Jak budete trávit letošní Vánoce? Dodržujete nějaké speciální vánoční zvyky?

Co je důležité, je podle Malého prince očím neviditelné, a tak jsou u nás Vánoce spojeny se vzpomínkou na ty, kteří ukončili pozemskou pouť. Začínáme na hřbitově, kam doneseme světlo z Betléma, pokračujeme pozdním dlouhým a vlastně hodně postním obědem v jedné pražské restauraci s krásným výhledem, abychom stihli Rybovu mši, a pak končíme na půlnoční. Jako dárky jsou dovoleny jenom knihy. Žádné přejídání ani hromadění dárků se nekoná. Pravidelně jsou sváteční dny spojené s návštěvou divadel. Pobýváme spíše venku než u televize.

Všichni doufáme, že každý příští rok bude lepší než ten, co právě končí. Co byste si v novém roce přála? Co byste do nového roku popřála našim čtenářům?

Všichni máme jedno velké přání: klid zbraní... bilance tohoto roku je v tomto směru moc smutná. Tak snad bude nadcházející rok rokem obnovy a duchovní prosperity.

Notářská profese je ztělesněním solidnosti, právní jistoty a udržitelného rozvoje. Dovolím si popřát všem, ať jim k tomu slouží zdraví a ať se jim splní sny a přání.

Velice Vám, paní profesorko, děkuji za rozhovor, přeji Vám krásné Vánoce, hodně klidu a pohody, a v novém roce jen to nejlepší. ■

JUDr. Věra Sáblíková, prezidentka Notářské komory pro hl. m. Prahu, členka prezidia NK ČR, předsedkyně komise dohledu NK ČR, členka redakční rady časopisu Ad Notam, notářka v Praze

Den otevřených dveří Notářské komory České Republiky

Tak jako každý podzim, i letos připravila Notářská komora České republiky při příležitosti Evropského dne spravedlnosti den otevřených dveří. Ten nabízí veřejnosti možnost využít bezplatných telefonických konzultací rozličných životních situací, ať už v oblasti dědického práva a pořízení pro případ smrti, darovacích smluv, nakládání s nemovitostmi nebo např. v souvislosti se zakládáním obchodních korporací.

Participující notáři a notářští kandidáti zodpověděli dotazy více než 200 zájemců, převážně v souvislosti s dědickým právem. Letošního ročníku se zúčastnili:

- JUDr. Martin Foukal, čestný prezident NK ČR,
- JUDr. Alena Procházková, notářka v Praze,
- JUDr. Daniela Anderson, Ph.D., notářka v Praze, a její tým,
- Mgr. Šimon Klein, notář v Praze,
- Mgr. Tomáš Ostrožlík, notář v Ústí nad Labem,
- Mgr. Petr Duda, notářský kandidát, notářský úřad Mgr. Šimona Kleina,
- Mgr. Šimon Mědílek, notářský kandidát, notářský úřad JUDr. Terezy Kubišové,
- Mgr. Hana Remešová, notářská kandidátka, notářský úřad JUDr. Ilony Remešové,
- Mgr. Jan Remeš, notářský kandidát, notářský úřad JUDr. Ilony Remešové.

Všem zúčastněným děkujeme.

První místo v soutěži digitálních nástrojů eGovernmentu získalo zakládání s. r. o. online

Praha 24. listopadu 2022 – V soutěži Egovernment The Best 2022 – ICZ, kterou každoročně uděluje magazín Egovernment, obsadila letos nejvyšší příčku Notářská komora ČR. Porota ocenila její systém pro online zakládání s. r. o., který notáři od loňského září v rámci naplnění novelizovaného notářského řádu používají. Veřejnosti tak poskytují možnost digitální komunikace s notářem v několika oblastech.

Magazín Egovernment vyhlásil vítěze již 17. ročníku soutěže o nejlepší digitální řešení v pondělí 21. listopadu v Obecním domě. Akci zaštítil místopředseda vlády pro digitalizaci Ivan Bartoš.

V kategorii projektů s celorepublikovou působností zvítězil online systém pro zakládání společností s ručením omezeným, který již více než rok veřejnosti poskytuje Notářská komora ČR prostřednictvím svých téměř 450 notářů. *„Získat nejvyšší ocenění v takto prestižní soutěži je pro všechny notáře velká čest a zadostiučinění, protože v oblasti digitalizace startu podnikání je Česká republika na evropské špičce. Bohužel ale dlouhodobě bojujeme s neinformovaností, kdy jsou veřejnosti poskytovány informace o tom, že ČR patří v této oblasti k nejhorším, a to na základě dat zmanipulované studie Doing Business vydávané Světovou bankou. Přitom založit si běžné eseróčko trvá na počítači pouze hodinu a hned můžete začít podnikat. I proto je pro nás první místo v soutěži digitálních nástrojů velmi cenné,“* říká **prezident Notářské komory Mgr. Radim Neubauer**.

Soutěž Egovernment The Best 2022 – ICZ prezentovala projekty, které byly v rámci státní a veřejné správy realizovány, směřují k její elektronizaci a mohou být inspirativním řešením. Rozděleny byly do centrální, krajské, městské a obecní kategorie. Systém NK ČR pro online založení s. r. o. zvítězil v konkurenci dalších 41 přihlášených projektů v centrální kategorii projektů s celorepublikovou působností.

Systém pro online zakládání s. r. o. je funkční od září loňského roku a za tu dobu přes něj bylo založeno či byly provedeny změny u bezmála tisíce obchodních společností. Díky loňské digitalizaci korporátního práva umožnila Notářská komora ČR veřejnosti realizovat online již zhruba 18 000 úkonů. ■

Mgr. Radim Neubauer (1977)

- Od roku 2015 prezident Notářské komory ČR
- 2014–2015 prezident Notářské komory pro hl. m. Prahu
- Od září 2011 notář v Praze
- Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, Aledo High School v Illinois (USA) a Gymnasium Liebigschule ve Frankfurtu nad Mohanem (SRN)
- Je členem Evropského právního institutu (ELI) (2014–2015) a Komise pro evropské záležitosti Mezinárodní unie notářství (CAE UINL) (2008–2014)
- Hovoří plynně německy a anglicky
- S manželkou žije v Praze a společně vychovávají tři děti

Na okraj jedné konference

V BŘEZNU 2023 UPLYNE 1 050 LET OD KONÁNÍ SNĚMU V SASKÉM QUEDLINBURGU, NA NĚMŽ CÍSAŘ OTA I. A KNÍŽE BOLESLAV II. STVRDILI ZÁMĚR ZALOŽENÍ PRAŽSKÉHO BISKUPSTVÍ, POZDĚJI POTVRZENÝ PAPEŽI JANEM VIII. A BENEDIKTEM VI. ZALOŽENÍ PRAŽSKÉHO CÍRKEVNÍHO OBVODU – DIECÉZE – JE TŘEBA VNÍMAT V KONTEXTU ŠIRŠÍHO HISTORICKÉHO VÝVOJE STŘEDNÍ EVROPY. UKOTVENÍ KŘESŤANSTVÍ A USTANOVENÍ PARTIKULÁRNÍ CÍRKEVNÍ SPRÁVY NAPOMOHLO VÝZNAMNOU MĚROU K BUDOVÁNÍ ČESKÉHO STÁTNÍHO ÚTVARU A JEHO ROZVOJI JAKO SOUČÁSTI TEHDEJŠÍ EVROPY. NAPLŇOVÁNÍ MYŠLENKY SAKRALITY ČESKÉ PANOVNICKÉ MOCI, VYJÁDŘENÉ TRVALOU ÚCTOU K PRVNÍM ČESKÝM NÁRODNÍM SVĚTCŮM VÁCLAVOVI A VOJTĚCHOVI, PŘISPĚLO ZÁSADNÍ MĚROU K UZNÁNÍ SVÉBYTNOSTI ČESKÉHO STÁTU V MEZINÁRODNÍM MĚŘÍTKU. VÝZNAČNÝM PŘÍNOSEM ZDE NEPOCHYBNĚ BYLO, OD SAMÉHO POČÁTKU EXISTENCE ČESKÉHO REGNA, PŮSOBENÍ VZDĚLANÝCH KLERIKŮ – NOTÁŘŮ, POUŽÍVAJÍCÍCH POZDĚJI PO VZNIKU PANOVNICKÉ KANCELÁŘE OZNAČENÍ NOTARIUS TERRE ČI PROVINCIALIS.

Ve středu 9. 11. 2022 se v 10.00 hod. dopoledne otevřela Husova branka Velké auly Karolina a za zvuků univerzitních fanfár vstoupilo do auly čestné předsednictvo konference „Tisíc a padesát let pražského biskupství“. Kromě představitelů všech čtyř historických fakult univerzity – teologické, právnické, lékařské a filozofické, šli pod univerzitními insigniemi v průvodu rovněž biskupové sufragánních diecézí pražské církevní provincie. V čestném předsednictvu zasedli i zástupci obou mimopražských teologických fakult. Vedle Dominika kardinála Duky byli přítomni apoštolský nuncius arcibiskup Mons. Jude Tadeus Okolo, předsedkyně Akademie věd ČR profesorka Eva Zažímalová a místopředsedkyně Senátu Parlamentu ČR RNDr. Jitka Seitlová. Odborného garanta konference, významného českého medievalistu, archeologa profesora Petra Sommera, doprovázel přední český právní historik, prorektor UK profesor Jan Kuklík. Za univerzitním pedelem celý průvod uzavírala rektorka UK profesorka Milena Králíčková, spolu s pražským arcibiskupem Mons. Janem Graubnerem. Vedle tří emeritních rektorů Univerzity Karlovy, profesora Karla Malého, profesora Ivana Wilhelma a profesora Tomáše Zimy, zasedl čestný prezident Notářské komory ČR JUDr. Martin Foukal.

Organizátoři konference, pořádané společně Arcibiskupstvím pražským, Univerzitou Karlovou a Akademií věd

ČR, navázali na záměr zvěčnělého Františka kardinála Tomáška, který začal již v roce 1967, jako biskup – apoštolský administrátor pražský, cíleně připravovat oslavy milénia založení pražského biskupství v roce 1973. „Slavnostnějším způsobem svůj vznik vzpomenout a oslavit“, jak uvedl v Apoštolském listu, adresovaném do Prahy dne 10. 4. 1973 papež Pavel VI., nebylo v době vrcholící normalizace totalitní státní správou povoleno. Zůstalo pouze u sestavení drobné publikace vydané tehdejším nakladatelstvím České katolické charity a určené jen pro vnitřní církevní potřebu. Je historickým paradoxem, že výročí 600 let Prahy jako církevní metropole se „oslavovalo“ podobně roku 1944, tedy v době, kdy vrcholila jiná totalitní moc na našem území, nacistická okupační správa. I proto je možno konání konference s mezinárodní účastí „Tisíc a padesát let pražského biskupství“ považovat za určitou splátku dluhu české společnosti a národním dějinám.

Rektorka UK profesorka Milena Králíčková zdůraznila ve svém vystoupení historické vazby mezi pražským arcibiskupstvím a univerzitou, zejména roli, kterou sehrál během téměř 700leté historie pražský arcibiskup jako velký kancléř univerzity, dnes – velký kancléř její Teologické fakulty a člen univerzitní správní rady. V podobném duchu se nesla vystoupení i dalších členů čestného předsednictva, kardinála Duky, místopředsedkyně Senátu dr. Seitlové, předsedkyně AV profesorky Zažímalové nebo prorektora Kuklíka. Všichni vystupující poukázali na nezastupitelný přínos křesťanství a církve při ustavování českého státu a jeho začlenění do Evropy. Rozhodující příspěvek přednesl potom odborný garant konference profesor Sommer, který shrnul dosud známé vědecké poznatky o více než tisíciletém propojení české společnosti, její kultury a vzdělanosti s křesťanstvím. Společně s dědictvím antické a židovské kultury tvoří nezpochybnitelný základ evropské identity.

Po skončení slavnostního zahájení pokračovala konference vlastním jednáním v budově prezidia Akademie věd ČR na Národní třídě v Praze. V průběhu tří jednacích dnů od středy 9. do pátku 11. 11. 2022 se vystřídala celá řada přednášejících. Ze zahraničních účastníků to byli např. profesoři Christian Lübke a Matthias Hardt z Lipska, profesor Jozef Dobosz z Poznaně, profesor Gábor Klaniczay z Budapešti

a další. Českou stranu reprezentovali, vedle již zmíněného profesora Petra Sommera z Prahy, např. docent Vratislav Vaníček, PhDr. Jan Frolík nebo Mgr. Jana Maříková Kubková či PhDr. Milena Bravermannová. Z Brna potom profesor Libor Jan, docent Dalibor Havel či Mgr. Petr Elbel. Teologickou fakultu Jihočeské univerzity zastupoval její děkan doc. Rudolf Svoboda, jehož příspěvek o Pražském arcibiskupství v době reforem Josefa II. celou konferenci uzavřel.

Pro notářský stav byly zajímavé a podnětné zejména příspěvky docenta Dalibora Havla z Ústavu pomocných věd a archivnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který se obsáhle zabýval problematikou písemné kultury pražského a olomouckého biskupství a vybranými osobnostmi biskupských notářů. Dochované formulářové sbírky jsou dokladem, jaká pozornost byla tehdejšími notáři věnována stylistické činnosti požadované listiny sestavit a přitom jejich text kaligraficky, při zachování formálních požadavků, napsat. Mgr. Lukáš Führer ze stejného ústavu se věnoval podrobně problematice kanceláře a správě pražského a olomouckého biskupství ve středověku. Panovnické a podobně i biskupské kanceláře, tvořené písaři – notáři, produkovaly ve středověkém státě důležité listiny, jejichž obsahem se řídily jednotlivé domény, ať již panovníkovy, nebo biskupské.

Z příspěvků přednesených na konferenci bude sestaven a v Nakladatelství Lidové noviny vydán sborník. Vyvrcholení oslav se předpokládá o svátku druhého pražského biskupa sv. Vojtěcha dne 23. 4. 2023 v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha. K výročí bude následně připravena reprezentativní jubilejní publikace, doplněná bohatým fotografickým materiálem. ■

JUDr. Jan Kotous, externí pedagog na Právnické fakultě UK v Praze

Udělení zlaté medaile Antonína rytíře Randy JUDr. Martinu Foukalovi

DNE 4. 11. 2022 SE VE VLASTENECKÉM SÁLE PRAŽSKÉHO KAROLINA KONALO SLAVNOSTNÍ PŘEDÁNÍ VYZNAMENÁNÍ JEDNOTY ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ, MEDAILE ANTONÍNA RYTÍŘE RANDY. ZLATÁ MEDAILE ANTONÍNA RYTÍŘE RANDY BYLA UDĚLENA ČESTNÉMU PREZIDENTOVI NOTÁŘSKÉ KOMORY ČESKÉ REPUBLIKY, JUDr. MARTINU FOUKALOVI.

Medaile byla JUDr. Foukalovi udělena zejména pro dlouhodobý přínos pro Jednotu českých právníků, jeho osobní nasazení při činnosti věnované Jednotě, tvořivý přístup, a také pro jeho zásluhu o obnovení tradice Sjezdu českých právníků a tvorbu Sborníku sjezdu českých právníků.

JUDr. Foukal se dále dlouhodobě věnuje publikační a přednáškové činnosti, působil ve vrcholných orgánech Mezinárodní unie notářství, a v současnosti zastává pozici předsedy Pražského sdružení Jednoty českých právníků.

Dalšími oceněnými jsou JUDr. Božena Burdychová, JUDr. Marek Bukva, JUDr. Krel Longaver a prof. JUDr. Jiří Přibáň, DrSc., kteří obdrželi stříbrnou medaili Antonína rytíře Randy. Bronzová medaile byla udělena JUDr. Lence Bradáčové, PhD., a JUDr. Janě Dvořákové Závodské. Při udílení vyznamenání bylo zároveň podepsáno Memorandum o spolupráci mezi Jednotou českých právníků a Právnickou fakultou Univerzity Karlovy.

O JUDr. MARTINU FOUKALOVI:

Martin Foukal se narodil 4. srpna 1953 v Olomouci. Právnické vzdělání získal na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kterou absolvoval v roce 1978. O dva roky později získal doktorský titul. Po ukončení studia nastoupil na Státní notářství Praha-západ jako notářský čekatel. Po složení justičních zkoušek byl v roce 1980 jmenován státním notářem v Benešově, kde svou praxi zahájil pod vedením notářů zvučných jmen – dr. Šešiny a dr. Jindřicha. Po 3 letech nastoupil na Státní notářství Praha-východ. Zásadním způsobem se podílel na obnově notářství jako svobodného povolání a po vzniku Notářské komory České republiky v roce 1993 stál v jejím čele jako prezident až do konce ledna roku 2015. Pro notářský stav odvedl nesmírně záslužnou práci obrovského rozsahu, a i v současné době, jako čestný prezident Notářské komory České republiky a notář, je stále aktivně zapojen do života notářství. V letech 2004 až 2014 byl výkonným redaktorem notářského časopisu Ad Notam, do něhož doposud přispívá.

V roce 1999 mu bylo rakouským prezidentem Thomasem Klestilem propůjčeno Velké Stříbrné čestné vyznamenání za zásluhy o Rakouskou republiku. V roce 2002 byl jako reprezentant českého notářství zvolen členem Výkonné rady Mezinárodní unie notářství a v roce 2017 na tříleté funkční období do Generální rady a Poradní komise UINL. Je dlouhodobým členem Vědecké rady PF UK, členem Správní rady UK a členem Vědecké rady Fakulty právnické Západočeské univerzity. Dr. Martin Foukal publikuje a přednáší na odborná témata a působí v redakčních radách.

Od roku 1997 je Martin Foukal členem Jednoty českých právníků. V červnu roku 2016 se stal předsedou Pražského sdružení Jednoty českých právníků, nyní je také místopředsedou JČP. Z jeho profesní, společenské i mezinárodní autority má Jednota českých právníků prospěch v tom nejlepším smyslu slova. Pražský pobočný spolek Jednoty by do svého čela těžko hledal osobnost povolanější. Když po nezapomenutelném JUDr. Antonínu Mokrém převzal funkci předsedy Pražského sdružení JČP, ujal se tohoto úkolu s energií sobě vlastní

a strhl členy spolku k velké aktivitě. Pod jeho vedením tento spolek vpravdě vzkvétá. Významnými počiny dr. Foukala byl podpis Memoranda o spolupráci s představiteli všech organizovaných právnických profesí, organizování pravidelných setkání představitelů komor a spolků na půdorysu zmíněného memoranda. Dosud nejvýraznější aktivitou bylo uspořádání Právnického sjezdu v letošním roce. Těžko si lze představit, že by se prosazení myšlenky obnovit historickou tradici českých a československých právnických sjezdů podařilo bez jeho soustavné, více než dvouleté práce. Dr. Martin Foukal poskytuje zázemí pro řadu jednání, ať už prezidia a konferencí Jednoty, Sjezdového výboru, redakční rady Zpravodaje JČP, neformálních pracovních setkání nad otázkami vzdělávání, nebo prezentace JČP. Zajišťuje vynikající vztahy JČP s Právnickou fakultou UK Praha, s rektorátem Univerzity Karlovy, správou Karolina, s vydavatelstvími a tiskárnami, ať už jde o Zpravodaj JČP, Sborník sjezdu českých právníků, nebo řadu dalších tisků, a v neposlední řadě se spolupracujícími institucemi, které činnost JČP finančně podporují.

Při udílení vyznamenání bylo zároveň podepsáno Memorandum o spolupráci mezi Jednotou českých právníků a Právnickou fakultou Univerzity Karlovy.

K osobnosti Martina Foukala nelze nepřipojit zmínku o tom, že je milovníkem hudby a aktivně ovládá hru na několik hudebních nástrojů. Věnuje se úspěšně také automobilovému sportu. ■

redakce Ad Notam

STOJÍ ZA POZORNOST

SOUDNÍ ROZHLEDY 10/2022:

K NOVÉMU OBČANSKÉMU PRÁVU ZE SOUDNÍ PRAXE

Možnost zřízení vlastnické služebnosti
§ 1257 ObčZ
Podle platného práva nelze zřídit služebnost k vlastní věci.
Rozsudek NS Československé republiky z 14. 4. 1943, Rv I 1039/42 (Vážný 18490)

PRÁVNÍ ROZHLEDY 15–16/2022:

ČLÁNKY

Význam právního hodnocení pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty
Luboš Brim, Brno

DISKUSE

Fikce doručení u jednotlivých způsobů doručování I.
JUDr. Patrícia Mučka Pevala, Olomouc

PRÁVNÍ ROZHLEDY 18/2022:

DISKUSE

Pár poznámek k formě smlouvy o smlouvě budoucí
Mgr. Tomáš Veselý, Brno, Praha ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena,
člen redakční rady Ad Notam,
notář v Praze

EU v kostce

POSLEDNÍ KVARTÁL TOHOTO ROKU SE NESL NEJEN VE ZNAMENÍ ČESKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE, ALE PŘINESL TAKÉ NĚKOLIK ZAJÍMAVÝCH INICIATIV, NÁVRHŮ A DALŠÍCH PUBLIKOVANÝCH MATERIÁLŮ VE VZTAHU K EVROPSKÉMU (PŘEVÁŽNĚ, ALE NIKOLIV VÝLUČNĚ, SOUKROMÉMU) PRÁVU, STEJNĚ JAKO URČITÉ PERSONÁLNÍ ZMĚNY NA RŮZNÝCH ÚROVNÍCH EVROPSKÝCH INSTITUCÍ. PŘINÁŠÍME PRAVIDELNÝ VÝBĚR TĚCH NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH SPOLU S NĚKOLIKA DALŠÍMI NOVINKAMI.

ZPRÁVA EVROPSKÉ KOMISE PRO EFEKTIVITU JUSTICE

Dne 5. října byla publikována zpráva Evropské komise pro efektivitu justice (CEPEJ) mapující efektivitu justičních systémů ve 44 zemích na základě údajů z roku 2020. Zpráva identifikuje hlavní trendy, které se v evropských soudních systémech projevují (část 1), a dále poskytuje detailní přehled o profilech jednotlivých zemí (část 2). Souhrn dokumentů včetně metodiky hodnocení a vysvětlivek je dostupný v angličtině a francouzštině na webových stránkách https://www.coe.int/en/web/cepej/home/.

NAŘÍZENÍ BRUSEL II TER

Dnem 1. srpna 2022 nabylo účinnosti nové nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí. Jedná se o nařízení, které nahrazuje dřívější „Brusel II bis“.

Nyní byla Úřadem pro publikace Evropské unie vydána praktická příručka k jeho aplikaci, která je prozatím dostupná v angličtině, a v nejbližší době by měly následovat také její další jazykové verze. Příručka obsahuje také převodní tabulky mezi nařízením Brusel II bis a novým nařízením a je dostupná na webových stránkách e-justice.eu.

AML

Evropská komise přijala dne 28. října aktualizovanou verzi nadnárodního hodnocení rizik legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Zároveň publikovala materiál týkající se vztahu mezi veřejným a soukromým sektorem v této oblasti. Oba dokumenty jsou dostupné na webových stránkách Evropské komise.

PRÁVA OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Výbor Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (LIBE Committee) přijal návrh zprávy k tématu práv osob se zdravotním postižením, která se týká zejména, ale nikoliv výlučně, možností realizace práva na nezávislý způsob života a zapojení do společnosti ve smyslu čl. 19 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, a specifikuje odpovídající doporučení. Zpráva byla 17. listopadu přijata 44 hlasy pro, jeden člen hlasoval proti a pět členů se hlasování zdrželo. Další projednávání tohoto materiálu by mělo pokračovat již v průběhu prosince.

PŘÍPRAVA ZPRÁVY O STAVU PRÁVNÍHO STÁTU V EU

Evropská komise připravuje výroční zprávu o stavu právního státu v členských státech EU, která se má dotýkat otázek korupce, rovnováhy mezi institucemi a svobody médií. Za tímto účelem byla spuštěna také veřejná konzultace, která bude dostupná do 20. ledna příštího roku.

OCHRANA SPOTŘEBITELE

Evropská komise vyhodnocuje několik směrnic z oblasti práva ochrany spotřebitelů, a to s ohledem na úroveň ochrany v digitálním prostředí. Jmenovitě se jedná o tyto směrnice:

- směrnice o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu (2005/29),
- směrnice o právech spotřebitelů (2011/83),
- směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (93/13).

Otevřena byla k tomuto tématu také veřejná konzultace s uzávěrkou stanovenou na 20. února příštího roku.

KONGRES ITALSKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Ve dnech 3. až 5. listopadu se v Římě uskutečnil 56. kongres italského notářství za účasti více než 1 500 italských notářů, který byl věnován tématu „Domov, kultura, osobnost: italské vrcholné dílo". Konkrétně byl program věnován otázkám italského kulturního dědictví, ochrany rodiny a vztahu mladistvých ke svému domovu.

EVROPSKÉ POLITICKÉ SPOLEČENSTVÍ

Dne 6. října proběhlo na Pražském hradě historicky první jednání Evropského politického společenství, které představuje jednání evropských zemí v širším formátu. Jedná se o platformu více než čtyřiceti vrcholných představitelů evropských zemí, kteří se věnovali hlavním palčivým tématům současnosti: bezpečnosti, energetickým dodávkám, klimatické krizi a ekonomické situaci. Jednání tohoto uskupení se prostřednictvím videokonference zúčastnil také ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj. Následující setkání bude pořádáno v moldavském Kišiněvu.

KONFERENCE O KYBERNETICKÉ A DIGITÁLNÍ BEZPEČNOSTI

Jednou z nejvýznamnějších akcí pořádaných v rámci českého pololetí v čele EU byla Konference o kybernetické a digitální bezpečnosti, která se uskutečnila 3. až 4. listopadu v Praze. Zdůrazněna byla potřeba větší autonomie, zásadní otázky spojené s rozvojem a užíváním umělé inteligence a prioritizací výzev, které v souvislosti s kybernetickou bezpečností vyvstávají. Vedle samotné konference proběhla také bilaterální jednání mezi zástupci Národního úřadu pro kybernetickou bezpečnost a jejich protějšky z USA a Austrálie.

EVROPSKÉ INSTITUCE

RADA EVROPSKÉ UNIE

Novou generální tajemnicí Rady Evropské unie byla 13. října jmenována Thérèse Blanchet z Francie. Jejím hlavním úkolem je v zásadě zajišťovat kontinuitu a koordinaci aktivit Rady a poskytovat poradenství Radě a jejímu předsednictví, její úloha se však týká také chodu Evropské rady. Funkční období generální tajemnice je pětileté, jejím předchůdcem byl dánský diplomat Jeppe Tranholm-Mikkelsen.

EVROPSKÁ KOMISE

Zástupcem generálního ředitele Generálního ředitelství JUST (ředitelství pro oblast spravedlnosti, práv spotřebitelů) byl 12. října jmenován Nils Behrndt z Německa, který se aktuálně věnuje několika návrhům ve věcech digitalizace justice a ochrany spotřebitelů.

Zástupkyní generálního ředitele Generálního ředitelství DG CNECT (ředitelství zastřešující komunikační sítě a technologie) pak byla tentýž den jmenována Renate Nikolay. ■

JUDr. Berenika Wünschová, ředitelka kanceláře NK ČR
JUDr. Petr Klika, právník, NK ČR

Lionel Galliez byl zvolen prezidentem Mezinárodní unie notářů na období 2023–2025

Ve středu 30. 11. 2022 byl francouzský notář Lionel Galliez na Valném shromáždění členských notářství, které se konalo v mexickém Cancúnu, zvolen prezidentem Mezinárodní unie notářství (UINL) na funkční období 2023–2025. Ve funkci vystřídá Cristinu ARMELLU, argentinskou profesorku a notářku, první ženu zvolenou do čela UINL. Lionel Galliez je notářem již 23 let. V současné době působí v Paříži a již 18 let se aktivně podílí na mezinárodním (nejen notářském) dění. ■

XXX. Mezinárodní notářský kongres

Na shromáždění členských notářství navázal jubilejní XXX. celosvětový notářský kongres, který se konal ve dnech 1. až 3. prosince 2022 taktéž v Cancúnu. Hlavním tématem kongresu byl výkon notářské činnosti v pandemické a postpandemické době. S ohledem na uzávěrku časopisu Ad Notam více informací o kongresu přineseme v následujícím čísle. ■

AD NOTAM

Autorská soutěž pro notářské kandidáty a notářské koncipienty

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČR VE SPOLUPRÁCI S REDAKČNÍ RADOU ČASOPISU AD NOTAM VYHLAŠUJE AUTORSKOU SOUTĚŽ URČENOU PRO NOTÁŘSKÉ KANDIDÁTY A NOTÁŘSKÉ KONCIPIENTY O NEJLEPŠÍ ČLÁNKY DO ČASOPISU AD NOTAM, A TO V TĚCHTO KATEGORIÍCH:

1. **Odborný článek nebo esej na téma: Role notáře v 21. století**
2. **Odborný článek nebo esej na téma: Problémy dědického práva a jejich řešení**

Každý do soutěže zařazený článek nebo esej musí obsahovat text nejméně 10 normostran, což je asi 2 a půl tiskových stran.

Notářští kandidáti či koncipienti zašlou svůj soutěžní text elektronicky na adresu prispevky.adnotam@nkcr.cz nejpozději do 30. června 2023 včetně přihlášky autora do soutěže s označením jedné z kategorií 1 či 2 shora, v níž bude text soutěžit. Autor v přihlášce současně uvede, že je zaměstnán jako notářský koncipient či notářský kandidát s označením a adresou kanceláře notáře, u něhož je zaměstnán. Konečně v přihlášce uvede údaje o své osobě (datum narození, bydliště, telefon, mailová adresa) a prohlášení, že autor souhlasí s publikací soutěžního textu v časopise Ad Notam.

Autor vítězného textu v každé z kategorií obdrží odměnu ve výši 10 000 Kč. Vítězné texty mohou být publikovány v časopise Ad Notam společně s vyhlášením výsledků soutěže. Později mohou být zveřejněny i některé další vybrané soutěžní texty.

Texty posoudí a o vítězných textech rozhodne redakční rada Ad Notam na základě předběžného posouzení jejích pověřených členů.

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., s účinností od 1. 12. 2022, na základě výsledku konkurzu, jmenoval **Mgr. Terezu Špelinovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Chebu se sídlem v Mariánských Lázních. Dále ministr spravedlnosti jmenoval, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Petra Ševčíka**, notářem v obvodu Okresního soudu v Břeclavi, se sídlem v Břeclavi, a to k 1. 12. 2022. K 1. 1. 2023 jmenoval ministr spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu, **Mgr. Jana Jiříčka** notářem v obvodu Okresního soudu v Kladně se sídlem v Kladně.

Ke stejnému datu jmenoval ministr spravedlnosti, na základě výsledku konkurzu **Mgr. Adélu Vlčkovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Pelhřimově se sídlem v Pelhřimově. Taktéž k 1. 1. 2023 ministr spravedlnosti jmenoval **Mgr. Bc. Ondřeje Řitičku** notářem v obvodu Okresního soudu v Pelhřimově se sídlem v Pelhřimově. Zároveň ministr spravedlnosti s účinností od 1. 1. 2023, na základě výsledku konkurzu, jmenoval **Mgr. Radku Pětvalskou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Karviné se sídlem v Havířově. Taktéž k 1. 1. 2023 jmenoval ministr spravedlnosti na základě konkurzu **Mgr. Roberta Řezníčka** notářem v obvodu Okresního soudu Praha-východ se sídlem v Praze.

Nově jmenovaným notářkám a notářům přejeme mnoho úspěchů v jejich pracovní činnosti.

Dnem 31. 3. 2022 odvolal ministr spravedlnosti na vlastní žádost **JUDr. Danu Šolkovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Rokycanech se sídlem v Rokycanech. Taktéž ke dni 31. 3. 2022 odvolal ministr spravedlnosti na vlastní žádost **Mgr. Ludmilu Mazlovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu ve Svitavách se sídlem ve Svitavách.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví, štěstí a osobní spokojenost. ■

redakce Ad Notam

Mgr. Tereza Špelinová

Mgr. Petr Ševčík

Mgr. Jan Jiříček

Mgr. Adéla Vlčková

Mgr. Bc. Ondřej Řitička

Mgr. Radka Pětvalská

Složení slibu do rukou ministra spravedlnosti

Dne 14. listopadu 2022 složili slib do rukou ministra spravedlnosti JUDr. Pavla Blažka, Ph.D. podle § 9 odst. 2 notářského řádu, notářky Mgr. Hana Remešová a Mgr. Adéla Vlčková, notář Mgr. Bc. Ondřej Řitička, notářské kandidátky JUDr. Adéla Fleischer, Mgr. Klára Janíková, Mgr. Michaela Kalousová a notářský kandidát Mgr. Ondřej Kovář.

Ke slavnostnímu složení slibu do rukou ministra spravedlnosti blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti. ■

redakce Ad Notam

Mgr. Robert Řezníček

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Berouně se sídlem **v Berouně**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Ivaně Schovánkové, která ukončí činnost notáře ke dni 31. 3. 2023. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 9. ledna 2023.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 7. února 2023 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je
třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Rokycanech se sídlem **v Rokycanech**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Daně Šolkové, která ukončí činnost notáře ke dni 31. 3. 2023.
Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 16. ledna 2023.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 14. února 2023 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je
třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu ve Svitavách se sídlem **ve Svitavách**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Ludmile Mázlové, která ukončí činnost notáře ke dni 31. 3. 2023. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 7. února 2023.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 7. března 2023 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád"), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Českých Budějovicích se sídlem **v Českých Budějovicích**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři Mgr. Stanislavu Hruškovi, který ukončil činnost notáře ke dni 31. 3. 2022. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 14. února 2023.
Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 14. března 2023 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:
1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
2) plná svéprávnost,
3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo, získané
   a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, nebo
   b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písm. a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda v oboru právo na vysoké škole v České republice; za vzdělání podle písm. a) se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. lednem 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců,
4) bezúhonnost,
5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:
Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:
Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
1) doklad o státním občanství,
2) prohlášení o plné svéprávnosti,
3) výpis z evidence Rejstříku trestů, a je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce před podáním přihlášky,
4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie bankovního vkladového dokladu).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.
Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru nebo jiným dokladem, z něhož je zjistitelná délka praxe.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je
třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče.
Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Notářská komora České republiky statistické údaje o výkonnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok.
Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.
Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Střípky z historie 69.

Více než notářství se věnoval sochařství rodák z Chiary Clemente Zamara (cca 1475–1540). Tento syn notáře byl sám notářem jmenován v roce 1508. Vynikl však především jako sochař, který tvořil zejména díla k náboženské tematice. Jeho sochy a sousoší lze obdivovat v řadě kostelů především v Brescii, Bergamu a okolí. Ve farním kostele a v kostele sv. Bernardina v Zamarově Chiari jsou tak např. k vidění krucifixy, ve farním kostele v Azzano Mella lze obdivovat polychromovanou sochu sv. Rocha.

●

Nešťastně započala notářská dráha syna notáře ve Valašském Meziříčí a poslance Moravského zemského sněmu Antonína Hulky (1849–1910) Otakara Hulky, který složil dne 1. května 1903 notářskou přísahu a od 5. května 1903 zahájil činnost jako notář ve Vsetíně. Podle zprávy v Brněnských novinách ze dne 23. října 1903 *„dne 19. t. m. vypukl v domě č. 135 ve Vsetíně, náležejícím městské obci vsetínské oheň, jenž střechu domu v popel obrátil, způsobiv obci škody za 5000 K, hrazené 6800 K pojištěním. V domě bydlícímu notáři Hulkovi shořelo na půdě šatstva a nábytku za 600 K, pojištění činí však jen 200 K. Poškozením nábytku utrpěl notář Hůlka škody 2000 korun, hrazené pojištěním. Mimo to shořelo služkám notářovým M. Konvičné a Anně Juřinové celkem za 220 K“*. Otakar Hulka po smrti svého otce převzal notářský úřad ve Valašském Meziříčí a později přesídlil jako notář do Karlína.

●

Notářská komora v Praze měla v roce 1927 územní působnost pro obvody sborových soudů I. stolice v Praze, Jičíně, Kutné Hoře, Mladé Boleslavi, Plzni, Písku a Táboře. Podle Ročenky Československé republiky měla 138 členů. Prezidentem byl tehdy notář z Královských Vinohrad Jaroslav Čulík. Komora spravovala i dva fondy, a to *„Podp. fond Dra. Gust. Kreimla z r. 1908 k podporování chudých vdov a sirotků notářů jako členů komor. obvodu pražského zemřelých“* a *„Podpůrný fond notářské komory v Praze, dříve Spolku notářů v Čechách, založený r. 1888“*.

●

Stručné dějiny notářství v Paříži jsou pod názvem *Les Notaires au Châtelet : histoire du notariat et des notaires de Paris* podány v krátkém filmu, dostupném z: *Les Notaires au Châtelet : histoire du notariat et des notaires de Paris – YouTube.* Posluchač se tak seznámí s dějinami notářství od roku 1270, kdy král Ludvík IX. vybral z řád duchovních při Notre Dame prvních šedesát notářů, až do dnešních dnů. Výklad o historii notářství je provázen zajímavými obrazovými přílohami a podbarven výběrem dobové hudby. Za deset let od svého zveřejnění na YouTube má film přes 4 700 shlédnutí.

●

Notář ve Valašském Meziříčí a poslanec Moravského zemského sněmu Antonín Hulka.

Časopis Právník přinesl v roce 1876 přehled o konaných právnických zkouškách v předcházejícím roce. Podle této informace *„v roce 1875 v Praze bylo odbýváno 418 zkoušek právnických, a sice 255 zkoušek pro úřad soudcovský, 133 zkoušek advokátních a 30 zkoušek notářských, z těch vypadlo na obvod Pražského vrchního soudu 93 zkoušek a sice 60 pro soudcovství, 24 pro advokacii a 9 pro notářství, na obvod Brněnského vrchního soudu 35 zkoušek a sice 26 pro soudcovství. 8 pro advokacii a jedna pro notářství“*. V Praze skončilo 22 notářských zkoušek s prospěchem velmi dobrým, 78 s prospěchem dobrým, v Brně jediný kandidát prospěl s výsledkem dobrým. I když všichni kandidáti zkoušku složili, nikdo z nich nedosáhl prospěchu výtečně.

●

O otevření nové české notářské kanceláře v Chicagu informovala dne 6. prosince 1888 Národní politika. Podle novinové zprávy *„Pan J. Palda, bývalý československý žurnalista a majitel doutníkářského závodu v Cedar Rapids, Iowa, otevře co nejdříve notářskou kancelář v Chicagu společně s p. Jos. Pastorem, agentem Hambursko-americké paroplavební paketní společnosti z Hamburku, jenž dříve po kolik roků zabýval se v Americe žurnalistikou“*. Z uvedeného je zřejmé, že se nejednalo o kancelář vedenou v duchu latinského notářství, ale o notářství v systému common law. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, člen redakční rady Ad Notam

Vánoční zamyšlení

„Přátelství je součást lidského štěstí." Jan Werich

JIŘÍ BRÁZDA[1] VE SVÉM NOTÁŘSKÉM PITAVALU UVÁDÍ, ŽE PRÁCI NOTÁŘE PÍŠE SÁM ŽIVOT. A JE TO TAK. V NAŠÍ PRÁCI DOST ČASTO VIDÍME ŽIVOTNÍ ETAPY NAŠICH KLIENTŮ NEBO ZŮSTAVITELŮ. PŘI PSANÍ ZÁVĚTÍ, SEPISOVÁNÍ PROTOKOLŮ O PŘEDBĚŽNÉM ŠETŘENÍ I PŘI SAMOTNÉM PROJEDNÁNÍ POZŮSTALOSTI ČASTO MÍSTNOSTÍ REZONUJÍ VĚTY: „MY SE NEVÍDALI. NESTÝKALI JSME SE." KDY JINDY NEŽ V TENTO VÁNOČNÍ ČAS SE ALE ZAMYSLET NAD DŮLEŽITOSTÍ VZTAHŮ V LIDSKÉM ŽIVOTĚ?

V průběhu života pozná člověk řadu lidí, se kterými naváže přátelství, která dříve nebo později skončí. S členy rodiny je to jinak. Jejich vztahy jsou založeny jiným poutem. Láskou, pokrevní nebo právní vazbou, přátelstvím, pocitem povinnosti starat se jeden o druhého. Jako hlavní z důvodů problémovosti vztahů v rodině lze spatřovat jejich délku a nutnost či povinnost jejich existence – v podstatě nemáme na výběr být jedináček, když jsme ze tří sourozenců. Je samozřejmostí, že právě nejdelší vztahy v životě projdou řadou změn a otřesů. Na své příbuzné budeme mít vždy větší nároky než na přátele, u kterých nám nedodělaná maturita, nadměrná konzumace alkoholu nebo třeba nízká pracovní morálka vadí mnohem méně či vůbec.

Zejména v průběhu řízení o pozůstalosti vyplouvají na povrch staré křivdy, rodinná traumata, dávná zášť, letitý sourozenecký spor a jiné pocity nespravedlnosti, mající původ i před dlouhou dobou. Bohužel lidé někdy volí jako způsob řešení problémů útěk, který je sice nejsnazší, nicméně nedorozumění nevyřeší, a tak přijde na přetřes jindy… Často bohužel v době, kdy už není možné najít východisko ze situace, a to třeba proto, že někteří její aktéři již nemusí ani žít… V průběhu jednání soudního komisaře často napadne, čím to je, že dva lidé, kteří samostatně působí tak příjemně, nejsou schopni nalézt společnou řeč, když jsou spolu. Je zvláštní, že ačkoliv řízení o pozůstalosti se primárně týká jmění zemřelé osoby, dědicové mají někdy představu, že soudní komisař spolu s vypořádáním pozůstalosti rozsoudí i jejich rodinné poměry. Čekají, že jim notář dá rozhřešení, jako by měl být arbitrem jejich rodinných vztahů. A tak navrhují důvody k započtení na dědický podíl nebo povinný díl či zvětšení svého dědického nároku s cílem dosáhnout uznání své pravdy a zadostiučinění. Doufají, že notář jako soudní komisař jim sdělí, kdo byl v jejich rodinném životě ten špatný, kdo byl nespravedlivě ochuzen o majetek, kdo dostal více, než měl, apod.

1 Jiří Brázda (29. 5. 1921 až 3. 1. 2001) byl notář v Mělníku a autor knih týkajících se notářství. Za své zásluhy při obnově českého soukromého notářství se stal čestným prezidentem Notářské komory České republiky, dne 7. 2. 1997 převzal ve Vídni vyznamenání za zásluhy o rakouské notářství a na základě rozhodnutí Stálé rady Mezinárodní unie notářství (UINL) ze dne 14. 6. 2000 obdržel v říjnu 2001 in memoriam Řád o zásluhy o UINL.

I kdybychom žili podle sedmi návyků skutečně efektivních lidí Stephena R. Coveye[2] a měli doma i v práci uklizeno jako Marie Kondo,[3] pořád jsme pouze lidé. Se svými chybami, nedokonalostmi, touhami a emocemi. S brýlemi, kterými máme nasazené při komunikaci s ostatními. Každý se svým vlastním životem, vlastní realitou, vlastním jedinečným charakterem a vlastním úhlem pohledu. Naše notářská práce nás učí respektu jeden ke druhému. Zároveň poznáváme, že to nejcennější v životě je čas.

Smyslem života by mělo být šťastný. Štěstí je duševní nebo emoční stav pohody definovaný pozitivními nebo příjemnými pocity od spokojenosti až po intenzivní radost.[4] Podle psycholožky a výzkumnice Harvardské univerzity Nancy Etcoff můžeme na štěstí pohlížet nejméně třemi způsoby: jako na hédonický stav, jako na stav mysli nebo jako na celkovou životní filozofii. Štěstí pak může znamenat způsob myšlení (např. optimismus), nebo způsob, jakým prožíváme radost, potěšení, úlevu či vděk, anebo to může být jednoduše způsob bytí.[5]

Velký podíl lidského štěstí dle řady studií[6] závisí hlavně na vztazích. Vztahy jsou též alfou a omegou naší práce. Stejně tak, jako tento významný čas je určen ke zhodnocení uplynulého roku, je i doba návštěvy notáře dost často reflexí uplynulé části života. Ve své práci se stáváme svědky bitvy o majetek člověka, o jeho pozemské statky, přestože to nejcennější, co by po člověku mělo zůstat, jsou vzpomínky na jeho dobré vztahy a výsledky jeho práce.

Nastávající svátky jsou časem, kdy si nejsilněji uvědomujeme, co nám schází a kdo není mezi námi (John Irving). *Vánoce jsou den, kdy drží všichni po celou dobu spolu* (Alexander Smith). A *na Vánoce vedou všechny cesty domů* (Marjorie Holmes).

Dovolte mi proto vám tímto popřát, ať trávíte Vánoce v klidu a dobré náladě obklopeni rodinou a přáteli. Přeji vám, ať se vídáte se svými blízkými a ve styku s nimi vám nebrání nemoci, nepochopení ani lidská zloba a zášť. Přeji vám, abyste slovy Charlese Dickense slavili Vánoce ve svém srdci a snažili se je tam udržet po celý rok. Ze srdce přeji nám všem, ať se vyplní slova písně Johna Lennona o šťastných Vánocích.

Do nového roku vám přeji hodně zdraví a času, abyste se mohli zabývat tím vším, co je v životě důležité, a věnovat se svým zájmům a osobám blízkým. ■

Mgr. Ing. Lenka Holíková
členka redakční rady časopisu Ad Notam,
notářka v Mělníku

2 Stephen Richards Covey (24. 10. 1932 až 16. 7. 2012) byl uznávaný lektor, trenér leadershipu a autor bestselleru *7 návyků skutečně efektivních lidí*. Podle této knihy má člověk žít v souladu s lety prověřenými principy (etickým kodexem – např. spravedlnost, férovost v jednání s druhými, důstojnost apod.) a aplikovat přitom sedm návyků – být proaktivní, začínat s myšlenkou na konec, dávat to nejdůležitější na první místo, myslet způsobem výhra – výhra (vyjít vstříc všem zúčastněným), nejdříve se snažit pochopit, teprve poté být pochopen, vytvářet synergii (spolupracovat) a kontinuálně se věnovat svému rozvoji po fyzické (tělesné cvičení, výživa, zvládání stresu), mentální (četba, představivost, plánování, psaní), duchovní (ujasňování hodnot a závazků, studium a meditace) a společenské stránce (služba, empatie, synergie, vnitřní jistota).

3 Marie Kondo (*9. 10. 1984) je japonská odbornice na úklid a organizaci domácnosti, autorka bestsellerů *Zázračný úklid*, *Žít s radostí* a *Radost z práce: Uspořádejte si svůj profesní život*. Dle jejích rad by se měl člověk obklopovat pouze věcmi, které má rád, a uspořádávat je způsobem, který v něm vyvolává pocit štěstí.

4 *Chci žít šťastně*. Harriet Griffeyová. Praha: Euromedia Group, a. s., 2018, s. 7.

5 The science of Emotion – The contagion of Happinesss – Harvard researchers are discovering how we can all get happy. Dostupné online dne 13. 11. 2022 na hms.harvard.edu.

6 Např. uznávaný americký psycholog Martin Seligman (*12. 8. 1942) ve své knize *Vzkvétání: Nové poznatky o podstatě štěstí a duševní pohody* rozpracoval koncept osobní pohody *(well-being)*, který nazval PERMA model – z akronymů slov *Positive Emotions* (pozitivní emoce), *Engagement* (zaujetí), *Relationship* (vztahy), *Meaning* (smysluplnost) a *Accomplishment* (úspěšný výkon). Tyto prvky podle prof. Seligmana představují stavební kameny trvale spokojeného života a klíč ke štěstí.

CONTENTS

ARTICLES
Ondřej Horák: The right of certain persons to provision (on solutions and controversial issues of § 1665 to 1669 of the Civil Code) 3
Ondřej Drachovský: Consideration of gratuitous settlements from the testator in inheritance law 12
Adam Talanda, Filip Plašil: Minors and inheritance proceedings 16

DISCUSSION
Lukáš Sadecký: Brief reflections on exceeding the representative authority by a member of the statutory body of a legal entity 23
Zuzana Hlaváčová: About the first meeting with a mediator and their role in the newly prepared civil procedural code 27

CASE LAW
Donation, inheritance and real estate register 31

REVIEW & ANNOTATION
Inheritance law 35

INTERVIEW
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D. 36

CURRENT EVENTS
Open day of the Chamber of Notaries of the Czech Republic 38
First place in the eGovernment digital tools competition was won by online establishment of Ltd Companies 39
On the sideline of a conference 40
Awarding of the Gold Medal of the Knight Antonín Randa to JUDr. Martin Foukal 43

WORTHY OF ATTENTION 44

FROM ABROAD
The EU briefly 45

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER
Author competition for notary candidates and notary trainees 47
Commencement and termination of the activities of notaries 48
Applications for vacant notary offices 49

EXCERPTS FROM HISTORY
Stanislav Balík: Excerpts from history 69 53

REFLECTIONS
Lenka Holíková: Christmas reflections 54

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL
Ondřej Horák: Das Recht bestimmter Personen auf Versorgung (zu Lösungen und Streitfragen von § 1665 bis 1669 des Bürgerlichen Gesetzbuchs) 3
Ondřej Drachovský: Berücksichtigung unentgeltlicher Abfindungen des Erblassers im Erbrecht 12
Adam Talanda, Filip Plašil: Minderjährige und Erbschaftsverfahren 16

DISKUSSION
Lukáš Sadecký: Kurze Überlegungen zur Überschreitung der Vertretungsbefugnis durch ein Mitglied des statutarischen Organs einer juristischen Person 23
Zuzana Hlaváčová: Über das erste Treffen mit einem Mediator und seine Rolle in der neu erstellten Zivilprozessordnung 27

RECHTSSACHE
Schenkung, Erbschaft und Grundbuch 31

REZENSION & ANNOTATION
Erbrecht 35

GESPRÄCH
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D. 36

AKTUELL
Tag der offenen Tür der Notarkammer der Tschechischen Republik 38
Den ersten Platz im Wettbewerb für digitale eGovernment Werkzeuge gewann die Online-Gründung von GmbH-Unternehme 39
Am Rande einer Konferenz 40
Verleihung der Goldmedaille von Ritter Antonín Randa an JUDr. Martin Foukal 43

WISSENSWERTES 44

AUS DEM AUSLAND
Die EU- Kurzkommentar 45

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER
Autorenwettbewerb für Notarkandidaten und Notaranwärter 47
Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren 48
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter 49

GESCHICHTSSPLITTER
Stanislav Balík: Fragmente der Geschichte 69 53

ÜBERLEGUNG
Lenka Holíková: Weihnachtsnachdenken 54

CONTENU

ARTICLES
Ondřej Horák: Le droit de certaines personnes à la provision (sur les points de départ et les questions litigieuses § 1665 à 1669 du Code civil) 3
Ondřej Drachovský: La prise en considération des services gratuits du testateur dans le droit des successions 12
Adam Talanda, Filip Plašil: Les mineurs et une procédure successorale 16

DISCUSSION
Lukáš Sadecký: Les brèves réflexions sur le dépassement du pouvoir représentatif par un membre de l'organe statutaire d'une personne morale 23
Zuzana Hlaváčová: À propos de la première rencontre avec le médiateur et de sa place dans le nouveau code de procédure civile 27

LA JURISPRUDENCE
La donation, la succession et le cadastre immobilier 31

RAPPORTS & ANNOTATIONS
Le droit successoral 35

ENTRETIEN
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D. 36

ACTUELLEMENT
La journée portes ouvertes de la Chambre des notaires de la République tchèque 38
La fondation SARL online a remporté la première place du concours des outils numériques de l'e-gouvernement 39
En marge d'une conférence 40
L'attribution de la médaille d'or d'Antonín chevalier Randa à JUDr. Martin Foukal 43

MÉRITE VOTRE ATTENTION 44

À L'ÉTRANGER
L'UE en bref 45

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE
Le concours d'auteurs pour candidats notaires et stagiaires notaires 47
Début et cessation d'activités des notaires 48
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes 49

FRAGMENTS D'HISTOIRE
Stanislav Balík: Fragments d'histoire 69 53

RÉFLEXION
Lenka Holíková: La féflexion de Noël 54

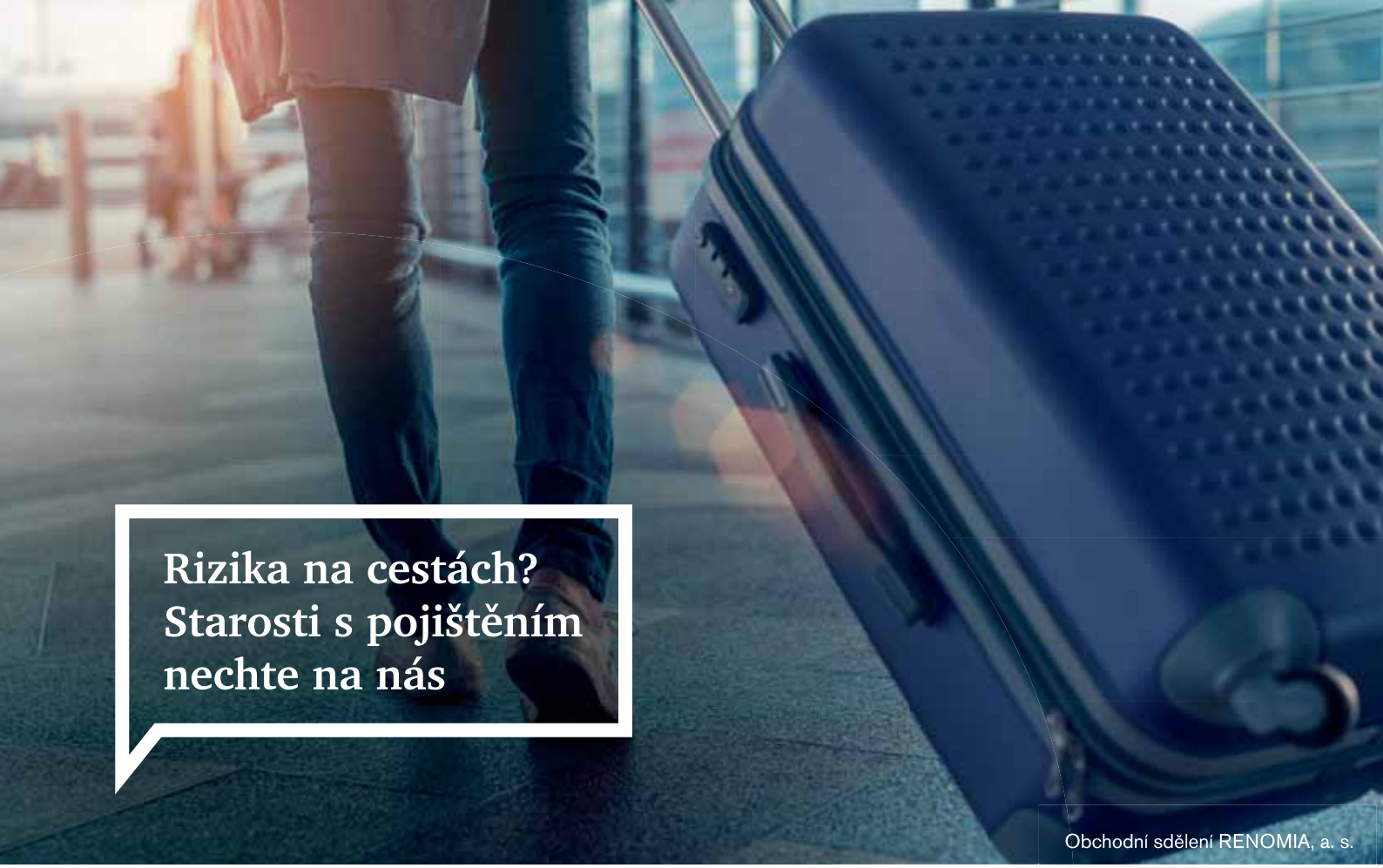

Obchodní sdělení RENOMIA, a. s.

Exkluzivní podmínky cestovního pojištění pro členy NKČR

Jako dlouhodobý partner Notářské komory ČR v oblasti pojištění Vám nabízíme výhodná pojistná řešení pro Váš profesní i soukromý život. Šetříme tak Váš čas i finance. Využijte například exkluzivní podmínky **cestovního pojištění** pro notáře, rodinné příslušníky a zaměstnance.

Speciálně vyjednané podmínky rychle, jednoduše a výhodně z pohledu rozsahu pojistné ochrany i výše pojistného ošetří rizika na Vašich soukromých i pracovních cestách.

- varianta **roční karta** – neomezený počet zahraničních cest v rámci pojistného období, které není třeba hlásit pojistiteli
- varianta **jednorázové pojištění** – sjednává se zvlášť před každou cestou a pojistné je stanoveno za osobu a den pobytu v zahraničí
- nadstandardní rozsah pojistné ochrany včetně rizik spojených s covid-19 ve všech variantách
- volba variant územního rozsahu Evropa nebo Svět
- komplexní asistenční služby nepřetržitě 24/7 v českém jazyce
- vždy Vám nabídneme nejvýhodnější pojištění dle Vašich konkrétních požadavků a zajistíme rychlé a snadné sjednání před Vaší cestou

Více o službách RENOMIA a dalších exkluzivních produktech pro členy NKČR najdete na: www.renomia.cz/notari

RENOMIA

Vždy ve Vašem zájmu.

Život v letošním roce připomínal divokou jízdu, kdy není nic zaručené a jen stěží lze odhadovat věci budoucí.

Ať už se ale naše starosti zdají jakkoli velké, cesta k jejich řešení vede vždy přes vzájemné porozumění, spolupráci a naše společné lidské hodnoty.

Přejeme vám odvahu, optimismus a hodně zdraví do celého roku 2023.

PF 2023

UniCredit Bank